

Hra s volnými predmetmi

- Manuál

Hra s voľnými predmetmi: Manuál

Budovanie kapacít žiakov a ich povedomia o klimatických zmenách

**Hra s voľnými predmetmi v programe Erasmus+
Partnerský projekt**

Spis treści

1.	Vitajte	7
1.1	O hre s voľnými predmetmi programu Erasmus+	8
1.2	Úvod do manuálu	11
1.2	Pre koho je manuál určený?	13
1.4	Hranie sa počas pandémie COVID-19	14
1.5	Právo detí na hru - Dohovor OSN o právach dieťaťa	16
2.	Hra s voľnými predmetmi - kľúčové body a spoločné porozumenie	21
2.1	Čo je hra? Definícia hry použitá v tomto manuále	22
2.2	Čo sú to voľné predmety?	24
2.3	Aký je prístup umožňujúci hru?	26
2.4	Hra s voľnými predmetmi v školách a iných prostrediach	27
2.5	Príklady voľných predmetov	28
2.6	Priestor na hranie a jeho úloha vo voľných predmetoch	30
2.7	Nicholsonova teória voľných predmetov	34
3.	3. Hodnota hry s voľnými predmetmi v školách	38
3.1	Hodnota hry pre školu	39
3.2	Výhody neštruktúrovanej hry s voľnými predmetmi	42
3.3	Hra s voľnými predmetmi vo voľnom čase, na ihrisku a v iných hracích priestoroch	46
3.4	Hra s voľnými predmetmi a tvorivé učebné prostredie	49
3.5	Hra s voľnými predmetmi a vyučovanie	52
3.6	Hra s voľnými predmetmi - krok k udržateľnosti a cirkularite	56
3.7	Zdieľanie vášho „posolstva“ hry s voľnými predmetmi	60
3.8	Zoznam zdrojov - zbierka nástrojov	66
4.	Uľahčenie hry s voľnými predmetmi	67
4.1	Úloha dospelých + prípadová štúdia	68
4.2	Uľahčovanie hry - zručnosti realizované v praxi	71
4.3	Pochopenie hracích signálov	73
4.4	ZPochopenie typov hry	75
4.5	Obserwacja	77
4.6	Pozorovanie	78
4.7	Udržiavanie intenzity	81

5.	Praktické pokyny ako začať	82
5.1	Začíname	83
5.2	Posúdenie súčasných podmienok	85
5.3	Získanie veľkého množstva voľných predmetov	88
5.4	Skladovanie, umiestnenie a ďalšie faktory	91
5.5	Kontrola voľných predmetov pred, počas a po hre	94
5.6	Nastavenie rutín hry s voľnými predmetmi	97
5.7	Zoznam zdrojov - zbierka nástrojov	104
6.	Plány, pravidlá a postupy	105
6.1	Vypracovanie herného prehľadu alebo pravidiel	106
6.2	Vypracovanie akčného plánu	110
6.3	Posúdenie rizík a prínosov hry s voľnými predmetmi	112
6.4	Monitorovanie a hodnotenie vášho projektu hry s voľnými predmetmi	117
6.5	Zoznam zdrojov - zbierka nástrojov	121
7.	Ako sme na tom - priebežné hodnotenie a reflexia	122
7.1	Odborný pohľad	123
7.2	Dokumentácia detskej hry	125
7.3	Kritická kartografia	127
	Referencie	133
	Prílohy	
	Príloha 1 Slovník	135
	Príloha 2 Národné súhrny vrátane odkazov, organizácií a užitočných publikácií	138
	PodakovaniePartneri	149

1. Vitajte

Fotografie: GratoSfera, Poľsko

Prvá časť poskytuje základné informácie o hre s voľnými predmetmi programu Erasmus+, o jej pôvode, cieľoch a zúčastnených partneroch. Predstavuje manuál s návrhmi, ktoré vás usmernia a pomôžu vám používať ho spolu s nástrojmi na hranie s voľnými predmetmi.

V tejto časti taktiež považujeme hru za právo detí. Školy hrajú dôležitú úlohu pri rešpektovaní, ochrane a plnení tohto práva. Podporujeme tým ďalšie práva detí vrátane ich práv na vzdelanie, zdravie a angažovanosť.

1.1 O hre s voľnými predmetmi programu Erasmus+

Projekt hry s voľnými predmetmi je od roku 2020 do roku 2023 financovaný z programu Erasmus+ Európskej komisie, *Spolupráce pre inovácie a výmenu osvedčených postupov*.

Formálny názov "*Budovanie kapacít žiakov a ich povedomia o klimatických zmenách*" odráža hlavný cieľ - pomôcť školám vytvoriť efektívne prostredie pre hranie sa detí a zapojiť do tohto úsilia svoje komunity. Škola zapojením komunity (rodičov a ďalších zainteresovaných strán) posilňuje svoje vzťahy s nimi a záväzok komunity voči škole.

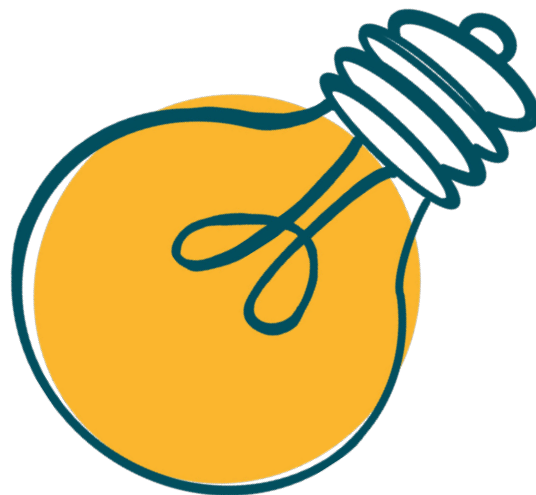
Ciele projektu

- zvýšiť udržateľnosť myslenia zavedením recyklovaných predmetov ako prostriedkov na hranie sa detí (voľné predmety)
- zlepšovať herné prostredie, kvalitu hry a tvorivosť žiakov
- pomáhať školám pri predstavovaní konceptu voľných predmetov rodičom a komunite.

Projekt má štyri výstupy:

- **Manuál a zbierka nástrojov.** Tieto doplnkové zdroje sú navrhnuté tak, aby pomohli školám používať voľné predmety vo svojich priestoroch a sprevádzali ich všetkými potrebnými krokmi. Partnerské školy v každej krajine boli zodpovedné za vyskúšanie týchto zdrojov pred ich zverejnením.
- **Vzdelávací kurz pre učiteľov.** Tento modulárny kurz je založený na pilotnom manuáli a zbierke nástrojov, pričom školenie pre školiteľov umožňuje širší dosah celého projektu.
- **Výskum** Výskumný prvok projektu poukazuje na vplyv využívania prístupov k hre a voľných predmetov v školách. Výskum bol podporený výskumníkmi z univerzít v každej partnerskej krajine a zahŕňal predbežné, priebežné a následné hodnotenie v pilotných školách. Výsledkom výskumu bol kolektívny výskumný dokument so strategickými odporúčaniami v angličtine, so skrátenými verziami preloženými do všetkých partnerských jazykov, ako aj so súborom publikácií na národnej úrovni. Všetky tieto výsledky budú prezentované aj na národných konferenciách.

Projekt hry s voľnými predmetmi vznikol z predchádzajúcich partnerských projektov vrátane projektu “Children’s Access to Play in Schools” (Dostupnosť hier na školách, projekt CAPS: Play-friendly Schools¹). Tento projekt ustanovil kritériá kvality pre označenie „Play-friendly Schools“. Predstavenie hry s voľnými predmetmi je praktickým spôsobom, ako sa otvoriť k hraniu. v tomto manuále nájdete odkazy na kritériá kvality.

Životné prostredie a udržateľnosť sú nové oblasti, ktoré tento projekt skúma prostredníctvom opätovného použitia materiálov (voľných predmetov) na hru a vzdelávanie v dynamickom procese. Dúfame, že podporíme školy a ich zamestnancov v práci s deťmi kreatívnym, posilňujúcim a udržateľným spôsobom. Opätovné použitie materiálov je dôležitou témou pri znižovaní odpadu a environmentálnom aktivizme, ktorý je jednou z najvplyvnejších ciest k znižovaniu odpadu.

Náš projekt sa zameriava na niektoré z cieľov „Trvalo udržateľného rozvoja OSN“:

- zodpovedná spotreba (opätovným použitím materiálov)
- rodová rovnosť (prostredníctvom slobodne zvolenej hry sú deti oprávnené konať aj hrať sa spolu, hra s voľnými predmetmi prispieva k rodovo priateľskej atmosfére)
- klimatické ciele (zvyšovaním opätovného použitia klesá produkcia odpadu).

Vzdelávacie systémy, kultúrne a politické kontexty sa v jednotlivých krajinách líšia. Manuál a zbierka nástrojov sú navrhnuté tak, aby poskytovali pokyny a nástroje, ktoré môžete prispôsobiť kontextu, v ktorom pracujete.

¹ Play-Friendly Schools (playfriendlyschools.eu)

² Leonardo Innovation Transfer project ‘Volunteers in Playwork – Employment Routes’ (VIPER)

³ Cieľom dosiahnutia odolnosti prostredníctvom hry a umenia bolo podporiť deti a mladých ľudí zo znevýhodneného prostredia vo formálnom a neformálnom vzdelávaní pomocou voľne zvolenej hry a umenia. <https://artpadproject.eu>

Partneri projektu

Partneri projektu spolupracovali na všetkých výstupoch, pričom každý partner viedol jeden z nich. Partnermi sú mimovládne organizácie a školy z nasledovných krajín: Maďarsko, Poľsko, Slovensko a Škótsko.

Rogers Személyközpontú Oktatásért Alapítvány, Maďarsko

www.rogersalapitvany.hu

Iskolánk tanulóiért Alapítvány, Maďarsko

FUNDACJA GRATOSFERA, Poľsko

www.gratosfera.pl

Szkoła Podstawowa nr 5 im. Jana Pawła II w Gdańsku, Poľsko

TANDEM n.o., Slovensko

TANDEM, n.o. (tandemno.sk)

Základná škola Adolfa Majthényiho s vyučovacím jazykom maďarským - Majthényi Adolf Alapiskola

<https://www.tandemno.sk/>

East Lothian Play Association, Škótsko

www.elpa.org.uk

Windygoul Primary School, Škótsko

1.2 Úvod do manuálu

Účelom manuálu hry s voľnými predmetmi je podporiť školy pri zavádzaní tohto spôsobu do ich každodenných rutín a zvyšovať možnosti detí hrať sa pred, počas a po vyučovaní.

Množstvo dôkazov v súčasnosti poukazuje na výhody hry na školách a na to, že zavedenie voľných predmetov ešte výraznejšie obohacuje herný zážitok. Zvyšuje sa fyzická aktivita, deti si viac užívajú hranie s menším počtom nehôd a hádok. Hra sa stáva zložitejšou, rozmanitejšou a kreatívnejšou. Deti sú taktiež viac zapojené a ponorené do hry. Zároveň je tam menej prekážok, ktoré bránia spoločnému hraniu sa detí rôzneho veku, pohlavia, schopností a preferencií hry. v školách, kde deti hrajú hru s voľnými predmetmi, hlásia zamestnanci väčšiu angažovanosť a nadšenie počas vyučovania.

Manuál k hre s voľnými predmetmi ponúka rady, informácie, prípadové štúdie a príklady zo škôl, škôlok a ďalších zariadení pre deti zo štyroch krajín Európy. Čerpá zo skutočných skúseností a zaisťuje, že manuál má praktický charakter, je realistický v súvislosti s výzvami a optimistický čo sa týka príležitostí.

Dúfame, že vám manuál poslúži ako užitočný a priateľský spoločník, ktorý vás prevedie cestou k úspešnému projektu hry s voľnými predmetmi. Aj keď je manuál primárne zame-

raný na školy a iné vzdelávacie zariadenia, dúfame, že bude pre vás rovnako užitočný bez ohľadu na vaše prostredie (škola, škôlka, starostlivosť o deti, mládežnícky klub, prázdninové hry atď.)

Zavedenie hry s voľnými predmetmi vytvára príležitosti pre zapojenie celej školskej komunity, či už sú to rodičia, opatrovníci, zamestnanci, miestny vzdelávací systém alebo podniky a mimovládne organizácie (MVO). Dôležité je, že ide o proces, do ktorého môžu byť deti a tínedžeri od začiatku plne zapojení. Podporuje angažovanosť detí a vytvára príležitosti na starostlivosť a rozvoj projektu.

Celkovým účelom manuálu je pomôcť vám:

- predstaviť vo vašej škole alebo prostredí hru s voľnými predmetmi
- vytvoriť efektívne prostredie na podporu hry
- prepracovať typické kroky na ceste k realizácii projektu hry s voľnými predmetmi
- vyhľadať informácie alebo organizácie, ktoré vám môžu pomôcť
- udržiavať hru s voľnými predmetmi ako nepretržitú a neoddeliteľnú súčasť prebiehajúcich rutín.

Možno nebudete musieť čítať manuál od začiatku do konca - pre niektorých ľudí bude užitočnejšie ponoriť sa do neho s referenčným bodom alebo ho použiť, keď potrebujete informácie, ktoré vám pomôžu pri školení, stretnutí s rodičmi alebo pri získaní nápadov. Používajte ho spôsobom, ktorý je pre vás najužitočnejší!

Manuál dopĺňa **zbierku nástrojov** pre hru s voľnými predmetmi. Manuál obsahuje základné teoretické a praktické informácie o používaní voľných predmetov. Zbierka s nástrojmi obsahuje veľa užitočných zdrojov, ako sú plagáty, šablóny a kontrolné zoznamy, ktoré si môžete prispôsobiť a používať.

Oba zdroje sa venujú praktickým problémom v súvislosti s voľnými predmetmi, ako napríklad kde ich nájsť, ako začať, ako o nich hovoriť s rodičmi a opatrovateľmi. Spomínané nástroje sú pripravené na použitie, môžete si ich vytlačiť a začať ich používať.

Spoločným cieľom manuálu a zbierky nástrojov je dosiahnuť, aby bolo predstavenie voľných predmetov dosiahnuteľné, vzrušujúce a kompletne.

Na zbierku nástrojov sa odkazuje takmer v každom kroku manuálu, takže môžete ihneď začať. v manuáli nájdete QR kódy, ktoré vás odkážu na príslušné zdroje, ktoré môžete použiť a prispôsobiť si ich.

V manuáli si dávajte pozor na body, ktoré je potrebné zvážiť.

Ich cieľom je poskytnúť vám východiskové body na zamyslenie a diskusiu s kolegami, rodičmi, opatrovateľmi a deťmi.

1.3 Pre koho je manuál určený?

Manuál je určený každému, kto by chcel predstaviť hru s voľnými predmetmi vo svojom prostredí. Špeciálne sa zameriava na školy, škôlky a školské zariadenia, ale je vhodný aj pre mládežnícke kluby, prázdninové programy a ďalšie priestory, ktoré chcú zlepšiť prístup detí k hrám.

Zavedenie voľných predmetov je tímovou snahou. Aj keď sú v centre pozornosti deti, je dôležité, aby si všetky deti budovali svoje skúsenosti a porozumenie pre hru a zručnosti pri podpore hry.

V tejto súvislosti nájdete časti manuálu, ktoré sú užitočné pre:

- vedúcich pracovníkov, úradníkov, regulačné orgány a osoby s rozhodovacími právomocami, buď priamo pre nich, alebo pre zdieľanie s nimi
- personál pracujúci priamo s deťmi a tínedžermi vrátane pedagógov a učiteľov; personál podporujúci postihnuté deti a tínedžerov a tých, ktorí majú ďalšie potreby podpory; zamestnancov dohliadajúcich na školské ihriská; pracovníkov s mládežou a odborníkov na hru
- rodičov, opatrovateľov, rodiny a rady rodičov alebo iné skupiny vedené rodičmi.

„Uznávame dôležitosť hry a to, že je nevyhnutná pre blahobyt, rozvoj a učenie našich detí a mládeže.“

Lesley Brown, odborníčka na hru a výkonná riaditeľka pre vzdelávanie a služby pre deti, East Lothian Council, Škótsko.

Fotografie: ELPA

1.4 Hranie sa počas pandémie COVID-19

Počas vývoja tohto projektu spôsobovala pandémia COVID-19 nepríjemnosti, zatváranie škôl a bezprecedentné obmedzenia v celej Európe a vo svete. Mnoho detí zažilo v živote obrovské otrasy.

Pandémia zdôraznila význam hry pre všetky deti a jej úlohu pri pomoci deťom vyrovnávať sa s úzkosťou, zmenami a stratami. Byť dlhší čas doma a byť fyzicky odlúčený od priateľov, rodín, rutín a obľúbených miest bola pre väčšinu z nás nová situácia.

Mnoho organizácií pracujúcich s deťmi našlo nové spôsoby, ako osloviť deti a rodiny. Podporovali hru aj na diaľku, s vedomím, že deti sa musia hrať každý deň bez ohľadu na to, čo sa deje vo svete okolo nich.

Partneri hry s voľnými predmetmi patrili medzi tých, ktorí pomáhali rôznymi spôsobmi, ako napríklad vytváraním nových zdrojov na hranie, premýšľaním o tom, ako by učitelia mohli osloviť rodiny, využívaním sociálnych médií, zasielaním tipov na hranie domov a distribúciou zdrojov na hranie.

Niektoré z nich si našli cestu do tohto manuálu. Platí to najmä pre časti týkajúce sa komunikácie o hre, ktoré boli posilnené našimi skúsenosťami počas rôznych lockdownov.

Pandémia jednoznačne ovplyvnila projekt. Partneri sa nedokázali osobne stretnúť podľa plánu, ale našli kreatívne spôsoby spolupráce a vzájomného učenia sa.

Najdôležitejšie je, že sme si pripomenuli zásadný význam hry pre deti. Vieme, že hranie pomáha deťom zostať vo fyzickej a psychickej pohode. Je to každodenná súčasť zdravého a šťastného detstva a hranie je rovnako dôležité aj počas krízy. Hra pomáha deťom vyrovnať sa, cítiť sa lepšie a udržiavať pocit, že všetko môže byť v poriadku.

Medzinárodná asociácia hry (IPA, 2020) napísala, že počas krízy je hra pre deti cestou, aby:

- zostali emočne zdravé
- zostali fyzicky aktívne
- sa uvoľnili a zabudli na starosti
- našli zmysel pre všetky nové skúsenosti a zmeny v ich svete
- sa vyrovnali s pocitmi, ktoré sú ťažké alebo desivé.

Ak si nájdete čas na spoločné hranie a zábavu, je to prospešné pre vzťahy a duševnú pohodu. Hra môže tiež chrániť deti pred niektorými negatívnymi dopadmi krízy a podporiť ich v procese vyrovnávania sa s tým, čo sa stalo. Uvedomujeme si, že zotavenie sa z pandémie COVID-19 môže trvať dlho.

Školy môžu mať pocit, že potrebujú pomôcť deťom „dobehnúť“ učivo kvôli prerušeniu školskej dochádzky, a môžu pod tlakom zvyšovať formálne vzdelávanie. Veríme však, že deti sa učia efektívnejšie, ak sú šťastné a boli schopné spracovať svoje skúsenosti. Čas, priestor a možnosť hrať sa pomáha.

1.5 Právo detí na hru - Dohovor OSN o právach dieťaťa

Všetky deti majú právo hrať sa. Je to základné ľudské právo zakotvené v Dohovore OSN o právach dieťaťa. Každé právo uvedené v Dohovore sa nazýva „článok“ a právo na hru je uvedené v článku 31.

Článok 31 Dohovoru OSN o právach dieťaťa

- 1.** *Každé dieťa má právo na odpočinok a voľný čas, na hranie rekreačných aktivít zodpovedajúcich veku dieťaťa a na slobodnú účasť na kultúrnom živote a umení.*
- 2.** *Vlády členských štátov rešpektujú a podporujú právo dieťaťa na úplnú účasť na kultúrnom a umeleckom živote a podporujú poskytovanie vhodných a rovnakých príležitostí pre kultúrne, umelecké, rekreačné a voľnočasové aktivity.*

Tieto dva kľúčové dokumenty nám pomáhajú pochopiť právo na úplnejšiu hru. Prvým z nich je Dohovor o právach dieťaťa a druhým Všeobecný komentár k článku 31, ktorý vydal Výbor pre práva dieťaťa v roku 2013.

Dohovor o právach dieťaťa

Deti sa rodia so základnými slobodami a neoddeliteľnými právami všetkých ľudských bytostí. Dohovor o právach dieťaťa uznáva potrebu osobitnej starostlivosti o deti a ustanovuje práva patriace každému dieťaťu bez akejkoľvek diskriminácie a tiež podporuje význam tradícií a kultúrnych hodnôt.

Od jeho prijatia OSN v roku 1989 bol Dohovor o právach dieťaťa ratifikovaný rýchlejšie a viac vládami ako ktorákoľvek iná zmluva alebo dohovor o ľudských právach v histórii. Ratifikácia znamená, že štát (vláda) formálne prejavil ochotu byť viazaný dohovorom. Vlády musia Výboru pre práva dieťaťa podať správu o pokroku, ktorý dosiahli v oblasti práv detí v ich krajine.

Všeobecný komentár OSN k právu detí na hru

Komentár z ogólny jest oficjalnym dokumentem ONZ. Daje on rządom wskazówki, jak powinny Všeobecný komentár je oficiálnym dokumentom OSN. Poskytuje vládám usmernenie, ako by mali implementovať články z dohovorov alebo ako majú reagovať na tematické problémy, a podrobne vysvetľuje, čo sa od nich očakáva.

Výbor pre práva dieťaťa uverejnil v roku 2013 Všeobecný komentár k článku 31. Jeho formálny názov znie *Všeobecný komentár č. 17 (2013) k právu dieťaťa na odpočinok, voľný čas, hru, rekreačné činnosti, kultúrny život a umenie (čl. 31)*, často v skratke GC17.

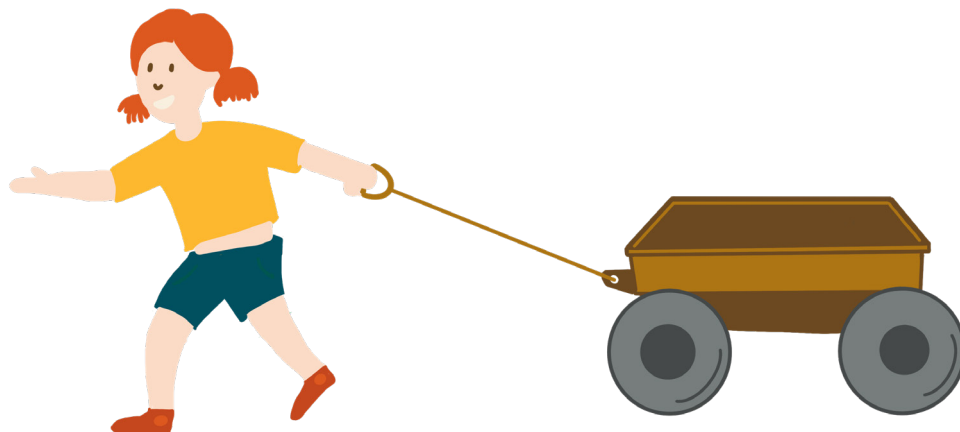
Všeobecný komentár konkrétne uvádza pri vysvetľovaní zodpovednosti vlád za rešpektovanie, ochranu a plnenie práv detí podľa článku 31, že školy musia hrať dôležitú úlohu, a to aj prostredníctvom poskytovania vonkajších a vnútorných priestorov, ktoré predstavujú príležitosti pre všetky formy hrania a pre všetky deti. Štruktúra školského dňa by mala poskytovať dostatočný čas a priestor na hranie.

Hra s voľnými predmetmi podporuje práva detí vo vašej škole

Podpora hry v školách a iných zariadeniach je jedným zo spôsobov, ako môžeme pomôcť rešpektovať, chrániť a plniť práva detí.

Právo na hru. Deti sa musia hrať každý deň. Školy sú miestom, kde deti pravidelne trávia čas, a preto poskytujú nesmierne dôležité príležitosti pre kľúčové zdravotné a vývojové skúsenosti, ktoré deti získavajú prostredníctvom hry. To je obzvlášť dôležité, ak sú možnosti hry detí inde obmedzené nedostatkom bezpečného priestoru, obmedzeným voľným časom alebo inými prekážkami. Hra je pre zdravie a pohodu detí nesmierne dôležitá. Šťastné deti sa lepšie zapájajú do školských aktivít.

Poskytnutím priestoru, času a pozitívneho prostredia na hru rešpektujete, chránite a naplňate základné práva detí.

Právo na vzdelanie. Články Dohovoru o právach dieťaťa týkajúce sa vzdelávania (články 28 a 29) stanovujú, že vzdelávanie musí „smerovať k čo najväčšiemu rozvoju osobnosti, talentu a mentálnych a fyzických schopností dieťaťa“. Hra s voľnými predmetmi poskytuje deťom bohatú škálu zážitkov, ktoré sa pripájajú k tomuto cieľu.

Právo byť súčasťou. v GC17 sa zdôrazňuje pozitívny prínos hry pre rozvoj vzdelávania detí. Zdôrazňuje, že celkové vzdelávanie sa s celkovými hrami vzájomne posilňuje a mali by uľahčovať priebeh každého dňa počas predškolského vzdelávania a starostlivosti (predškolská dochádzka), ako aj základnej a strednej školy“ (2013: 9).

Možnosti, ktoré poskytuje jednoduchá debna

Veľká úložná debna je otočená na bok, čím sa vytvorí skrýša. Deti si prinesú rebrík a vylezú na ňu. Lezú z nej hore a dole a často sa zastavia na vrchole, aby sa pozreli na ihrisko. Prichádzajú nové deti. “Vylezte, vylezte, vylezte!” vykrikujú deti.

Keď je dieťa na vrchole, kričí: “A teraz zlez, aby si mohol kukať TV. Nechceš pozerať telku?”
Zakričí na ostatné deti: “Hej, kto chce kukať telku?”

Štyri deti sa natlačia do skrýše. Niektorí zakričia: “Aha, pavúk!” a všetky zrazu vybehnú von. Znovu vykrikujú: “Vylezte, vylezte, vylezte!”

Príbeh a fotografie zo základnej školy Windygoul, Škótsko

Predstavte si, že vediete rozhovor s niekým, kto pochybuje o dôležitosti hry. Aké by boli vaše kľúčové body pri vysvetľovaní hry na školách z pohľadu práv dieťaťa?

Article 31 is important to Children and Young People

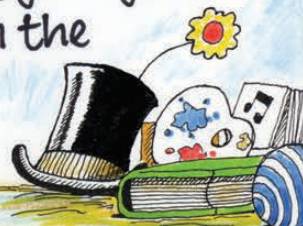

● We must have space and time for play, recreation and relaxing

● Playing helps us stay safe healthy and happy

● Governments MUST find ways to get rid of the things that get in the way of time for play

● We must have opportunities to explore and understand our own culture

● We should be involved in cultural and artistic activities and be able to go to places like museums, festivals, theatres, concerts and libraries

● Governments must make sure that none of us are left out

● If Governments take all of this seriously, our lives will be happier and healthier

ipa

Promoting the Childs right to play

Viac informácií o právach detí

- Dohovor o právach dieťaťa OSN
OHCHR | Convention on the Rights of the Child
- Všeobecný komentár č. 17 k článku 31
Treaty bodies Download (ohchr.org)
- Stratégia EÚ v oblasti práv dieťaťa a Európska záruka pre deti
The EU Strategy on the Rights of the Child and the European Child Guarantee | European Commission (europa.eu)
- ELPA Právo na hru Right to play | East Lothian Play Association (elpa.org.uk)
- Školy rešpektujúce práva UNICEF The Rights Respecting Schools Award | UNICEF UK

2. Hra s voľnými pred- – kľúčové body a spoločné porozumenie

Fotografie: Základná škola Adolfa Majthényiho s vyučovacím jazykom maďarským - Majthényi Adolf Alapiskola

Cieľom druhej časti je ponúknuť vám informácie a nápady, ktoré podporia váš projekt hry s voľnými predmetmi.

Táto časť vám môže pomôcť pri rozvíjaní spoločného porozumenia s kolegami a širšou komunitou školy, z ktorého môžete vytvoriť svoj projekt. Venuje sa tomu, čo máme na mysli pod pojmom hra, voľné predmety a prístup k hre, s príkladmi voľných predmetov a ich použitím v školách. Druhá časť je zakončená opisom priestoru a jeho úlohou v hre s voľnými predmetmi.

2.1 Čo je hra?

Definícia hry použitá v tomto manuáli

Hra sa dá ľahšie opísať ako definovať! Keď sledujeme deti pri hre, môžeme vidieť ako behajú, skáču, sú aktívne a hlučné. Pri iných príležitostiach môžeme vidieť rovnaké deti zamyslené a ticho zapojené do nejakej činnosti. Môžu sa hrať samé, v skupine alebo pendlovať medzi aktivitami. Keď sledujeme deti pri hre, môžeme len hádať, aké sú ich úmysly a čo prežívajú.

Naše vlastné zážitky z hrania z detstva často zafarbujú náš pohľad na hru, keď sa s ňou stretávame ako dospelí. Na školy a iné inštitúcie môže mať silný vplyv aj to, ako je hra cenená. Napríklad vysoká hodnota môže byť priradená k hre, ktorá demonštruje spoluprácu alebo vytvára nejaký druh produktu, na ktorý sa môžu dospelí pozerieť a obdivovať ho. Menšia hodnota by mohla byť pripisovaná iným druhom hry, napríklad experimentovaniu, ktoré neprináša žiadny zjavný výsledok, alebo hre, ktorá sa javí ako hlúpa, ľahkovážna alebo príliš drsná. (Viac informácií o typoch hier nájdete v časti 4.4.)

Práve mnohostranný charakter hry má obrovskú hodnotu, keď ju pri hraní vedú a formujú deti.

„Hra nie je ľahkovážna, zvyšuje štruktúru a funkciu mozgu a podporuje výkonné funkcie (t. j. proces učenia sa, nie jeho obsah), ktoré nám umožňujú sledovať ciele a ignorovať rozptýlenie.“

Americká pediatrická akadémia, 2018

Tento manuál používa definíciu hry stanovenú Výborom OSN pre právo dieťaťa (2013).

(Pozri časť 2.6)

- Detská hra je akékoľvek správanie, činnosť alebo proces iniciovaný, riadený a štruktúrovaný samotnými deťmi.
- Koná sa kedykoľvek a kdekoľvek sa naskytnú príležitosti.
- Hra nie je povinná, je vedená vnútornou motiváciou a je vykonávaná kvôli nej samej, nie ako prostriedok na dosiahnutie cieľa.
- Hra zahŕňa nezávislú, fyzickú, duševnú alebo emocionálnu aktivitu a má potenciál nekonečných foriem, či už v skupinách alebo osamote. Tieto formy sa budú v priebehu detstva meniť a prispôbovať.
- Kľúčovými vlastnosťami hry sú zábava, neistota, výzva, flexibilita a neproduktivita. Tieto faktory spoločne prispievajú k pôžitku, ktorý produkuje, a následnej motivácii pokračovať v hraní.

“Hra (...) je základným a životne dôležitým rozmerom potešenia z detstva, ako aj podstatnou súčasťou fyzického, sociálneho, kognitívneho, emocionálneho a duchovného rozvoja.”

(2013: 6)

Ako by ste túto definíciu porovnali s tým, ako hru obvykle popisujete? Odrážajú zážitky z hry vo vašej škole alebo prostredí definíciu hry? Akým spôsobom? Priniesli by zmeny v rutinách, prostrediach alebo postojoch k hre bližšiu podobnosť s definíciou?

2.2 Čo sú to voľné predmety?

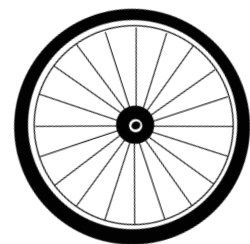
Voľné predmety sú predmety a materiály, s ktorými môžu deti pri hre manipulovať, presúvať ich a kombinovať. Často je to odpad, prírodné alebo recyklované materiály, vďaka čomu sú lacné, ľahko dostupné, neustále sa meniace, kompletne a ohľaduplné k životnému prostrediu. voľné predmety je možné použiť rôznymi spôsobmi, nemajú vopred

určené použitie a nezáleží na tom, či sú počas hry zničené. Môžu byť malé ako vetvičky a korky alebo veľké ako pneumatiky, drevené palety a plachty.

Voľným predmetom nie je samotný objekt. Nie je to voľný predmet len preto, že ide o recyklovaný prírodný odpad.

Predmet alebo materiál spadá do kategórie voľných predmetov, ak je možné ich voľne použiť a sú oslobodené od pôvodného účelu. Deti sa s ním môžu hrať, manipulovať, presúvať a kombinovať s inými predmetmi alebo materiálmi podľa vlastného výberu.

Zavedenie voľných predmetov zvyšuje detský zážitok z hrania a výrazne zlepšuje prostredie na hru. Široké výhody hry sú nevyhnutné pre zdravie a pohodu detí a sú právom každého dieťaťa.

Vidieť riešenie problémov a spoluprácu detí je fantastické.“

Zástupca riaditeľa, základná škola Campie, Škótsko

” Som šťastný, keď sa hrám s voľnými predmetmi.“

žiak, základná škola Pinkie St Peters, Škótsko

voľné predmety sú v tejto súvislosti dôležité, pretože:

- podporujú hru detí, ktorú si sami riadia
- stimulujú nové nápady a smery v hre
- rozširujú detský herný repertoár

odrážajú a umožňujú kompletne prístupy

Obrázok 1

2.3 Aký je prístup umožňujúci hru?

Prístup umožňujúci hru pochádza z Európy, keď počas druhej svetovej vojny a po nej boli deti pozorované, ako sa hrajú v troskách bombardovaných oblastí, lezú v nich a stavajú si brlohy, teda hrajú sa s vecami z nájdených materiálov. Hnutie za dobrodružné ihriská vo Veľkej Británii sa považuje za zakladateľa dnešného charakteru hry.

V rôznych prostrediach využívajúcich prístup umožňujúci hru sa silno odkazuje na charakter hry, ktorý je obsiahnutý v ôsmich hlavných vyhláseniach, ktoré nazývame „Princípy prístupu umožňujúceho hru“⁴. Tieto princípy ustanovujú profesionálny a etický rámec hry a sú uvedené v časti 4. Školy, ktoré zavádzajú voľné predmety a sú otvorené zavádzaniu hier, budú profitovať z porozumenia prístupu umožňujúceho hru.

Teória a prax prístupu umožňujúceho hru si uvedomuje, že hra detí by mala byť „slobodne zvolená, osobne zameraná a vnútorne motivovaná“. Prístup umožňujúci hru pozostáva z vytvárania a udržiavania priestorov na hra-

nie detí a predstavuje kvalifikovanú profesiu, ktorá uľahčuje, obohacuje a vylepšuje hru detí.

Prístup umožňujúci hru je tiež podporovaný dospelými prostredníctvom ich nenápadného podporovania detí pri hre. Odborníci na hru dieťaťa v prípade potreby pomáhajú, ale snažia sa byť čo najnenápadnejší, aby deťom umožnili samostatne riadiť ich hru. Kvalifikovaný odborník na hru je schopný obohatiť herný zážitok dieťaťa z hľadiska dizajnu a možností fyzického prostredia, ako aj postojov a kultúry v danom prostredí. To zahŕňa vytvorenie a údržbu priestorov pre deti na hranie. Odborníci na hru zabezpečia, aby bol herný priestor kompletný, zároveň podporujú všetky deti, aby čo najlepšie využili príležitosti, ktoré majú k dispozícii. Uvedomujú si, že deti pri svojej hre musia naraziť na neistotu, riziko a výzvu a vytvárať ich. Odborníci na hru ani neriadia, ani neorganizujú hru a citlivo posudzujú kedy, ako alebo či majú do hry detí zasiahnuť.

2.4 voľné predmety v školách a iných prostrediach

Voľné predmety môžu byť zavedené na podporu hry pred, počas a po škole, na ihrisku, v triedach, na chodbách, v halách a v širšej komunite, doma a v miestnych priestoroch. V mnohých prípadoch sú voľné predmety už na mieste. Spomeňte si na piesok, škатуľu a švihadlá na školskom ihrisku, kamene, vetvičky a sedmokrásy v parku, doma to môžu byť hrnce, vankúše či staré noviny. Jednoducho musíme uznať ich potenciál a zabezpečiť, aby sme podporovali deti, aby ich používali na hranie. Niekedy si to vyžaduje zmenu postoja dospelých alebo zmenu pravidiel a spôsobu práce.

V školách a iných vzdelávacích zariadeniach majú voľné predmety dôležitú úlohu pri rozvíjaní kreatívneho vzdelávacieho prostredia. Hra s voľnými predmetmi môže podporiť všetky oblasti učebných osnov od matematickej gramotnosti až po vzdelanie v oblasti umenia, etiky a občianstva. Deje sa to prostredníctvom hry, ktorá je vedená dieťaťom viac než dospelým, takže nejde

o aktivitu s vopred stanovenými výsledkami. Tento manuál kladie dôraz na prístup k podpore hry na školách, ktorý prináša hravosť do celého prostredia prostredníctvom ocenenia hodnoty procesu hry.

V prípade hry s voľnými predmetmi to nie je samotný predmet, či už je to kartónová škatuľa, štipec alebo stará pneumatika, ktorý z neho robí voľný predmet. Je voľný predmet, pretože sa dá voľne používať spôsobom, ktorý si dieťa vyberie.

Rovnaký druh odpadu a recyklovaných materiálov je možné použiť na hodiny s vopred naplánovanými krokmi a výsledkami. Ale v takom prípade to už nie sú voľné predmety, a ani hra s voľnými predmetmi.

Pri hre s voľnými predmetmi nie sú deti nasmerované k účelu stanovenému dospelými, ani sa od nich nevyžaduje, aby dodržiavali určité pokyny.

Obrázok 2

” Hra na smetisku znamená pre tieto objekty predstavivosť a druhý život.”

GratoSfera je dobré miesto na hranie sa s priateľmi.”

Existuje veľa nápadov na stavanie.”

Deti, GratoSfera

2.5 Príklady voľných predmetov

Zoznam možných voľných predmetov je nekonečný. Teória voľných predmetov (pozri časť 2.7) môže byť podnetom na hlbšie zamyslenie sa nad voľnými predmetmi v prírode.

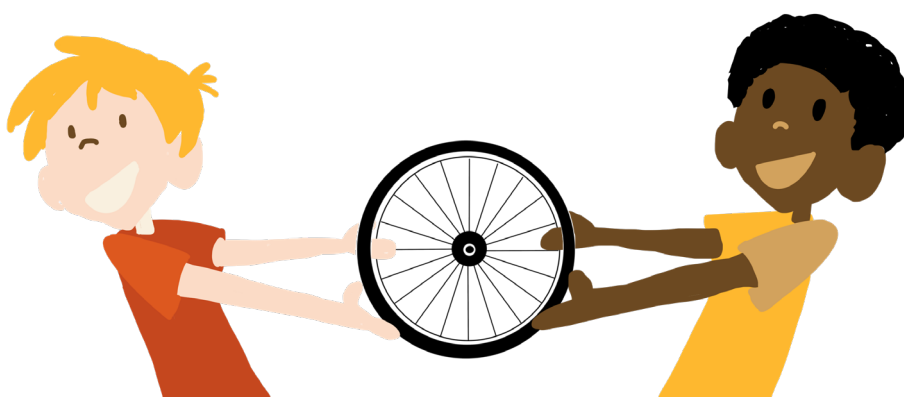
Väčšina projektov, ktoré predstavujú hru s voľnými predmetmi, musí premýšľať o tom, ako ich zhromaždiť a získať. Taktiež musia ľuďom vysvetliť, ako im môžu pomôcť pri získavaní alebo darovaní so voľných predmetov. (Pozri časť 5.3.)

Z praktického hľadiska medzi veci, ktoré sú zdrojom voľných predmetov, patria:

- odpadové materiály, ako staré pneumatiky a odrezky odkvapov alebo vodovodných potrubí
- náhodne nájdené a darované predmety, ako sú staré počítačové klávesnice, kufre, prilby zo staveniska, hrnce a panvice z domu
- rôzne druhy textílií, ako napríklad odevná látka, ľahká látka alebo ťažšie materiály, ako siete, koberčeky, prikrývky, plachty
- stavebné materiály ako drevené dosky
- prírodné zdroje ako slama, konáre stromov, bahno, piesok a voda.

Môžete tiež zvážiť rozsah a množstvo voľných predmetov, napríklad:

- rozsah, veľkosť a váhu - veci, ktoré si vyžadujú námahu a tímovú prácu, ako aj veci, s ktorými sa manipuluje ľahšie
- väčšie deti, väčšie voľné predmety - často staršie deti preferujú väčšie veci, aj keď to nie je vždy pravidlo
- viac voľných predmetov prináša väčšiu flexibilitu a kreativitu - budete potrebovať veľa voľných predmetov
- zničenie a strata voľných predmetov - je to v poriadku a je to prirodzená súčasť procesu hrania. Váš plán by mal zahŕňať odstránenie predmetov, ktoré sa stávajú nebezpečnými, a pravidelné dopĺňovanie zásob. (Pozri časti 5.3 a 5.5)
- nástroje a mechanizmy - zväčšovacie sklá, kladky a páky a nástroje ako kladivá a píly podporujú použitie voľných predmetov.

Nemôžete zbierať prirodzene sa vyskytujúce a miznúce javy ako voda, ľad, sneh, tieň, pavučiny, kvapôčkové svetlo a dúhy alebo pachy, gravitácia a magnetizmus - ale môžete si ich uvedomovať! Môžete vytvárať prostredia (aj vo veľmi malých alebo nepravdepodobných priestoroch), v ktorých je pravdepodobnejšie, že sa niektoré z nich vyskytnú alebo si ich všimnete. Napríklad nerovný terén zhromažďuje kaluže dažďovej vody, hmyz bujnie v tráve, mráz sa leskne na stebloch pokosenej trávy.

voľné predmety nie sú jasne predpísané, ale ponúkajú neobmedzené možnosti. Neexistuje správny a nesprávny spôsob ich použitia, napríklad z palice sa môže stať rybársky prút,

lyžica na miešanie „kaše“, odmerka, meč, bábika alebo môže zostať jednoducho paličou.

Môžete ju hádzať, púšťať po vode, zacvaknúť, cinkať s ňou, ohýbať, skryť, spáliť, priviazať k niečomu inému, rozdeliť, katapultovať alebo vyhodiť!

Prírodné prostredie, ako sú rozsiahle lesy alebo pláže, poskytuje nekonečné množstvo voľných predmetov s väčšími možnosťami hry ako mnoho umelo vytvorených hracích priestorov, ako je napríklad školské ihrisko na asfalte alebo upravený mestský park. Tieto priestory je však možné obohatiť o dostatok voľných predmetov.

“Je zábava hrať sa s vecami, ktoré niekedy vlastnil môj otec.”

dieťa, GratoSfera

Fotografie: East Lothian Play Association (ELPA)

2.6 Priestor na hranie a jeho úloha v voľných predmetoch

Deti sa hrajú od najútlejšieho veku a počas hry sú v kontakte s okolitým priestorom. Pocity sebauvedomenia sa u detí vyvíja (rozdiel medzi mnou a nie mnou) na základe kontaktu s ich prostredím.

Pri narodení dieťa ešte toto sebauvedomenie nemá. Prepojenie s vonkajším priestorom (a ľuďmi v ňom) je dôležitým zdrojom pre rozvoj uvedomenia si tela, seba samého, fyzického a sociálneho riadenia. Vyvíja sa „vnútro“, ktoré je centrom pocitov, postojov a myšlienok človeka (dieťaťa, ale neskôr aj dospelého).

Všetky zážitky sa odohrávajú v priestore a môžeme to vidieť pomocou priestorových termínov, ktoré popisujú pocity a súvislosti, ako napríklad byť otvorený, vrúcny, ohromený, zatienený, uzavretý alebo vzdialený.

Vonkajší priestor (fyzický aj sociálny) má priamy vplyv na naše vnútro, na naše pocity. v daždivý deň sa môžeme cítiť náladoví alebo zranení, ak je niekto pre nás „uzavretý“.

Vnútro ovplyvňuje aj ten vonkajší priestor. Počas hry sa vonkajší priestor napĺňa subjektívnymi významami, ktoré mu dieťa pripisuje. Tento priestor je prechodným priestorom, ktorý psychológ Winnicott nazval tiež „potenciálny priestor“. Tento priestor sa nachádza čiastočne vo fyzickom a sociálnom priestore a z časti ide o fantáziu dieťaťa. z látky sa stáva kráľovský golier, z iného dieťaťa sa stáva drak. Všetko sa môže stať a je možné zažiť bez následkov v „skutočnom“ vonkajšom svete - v priestore pre pokusy, chyby a vývoj.

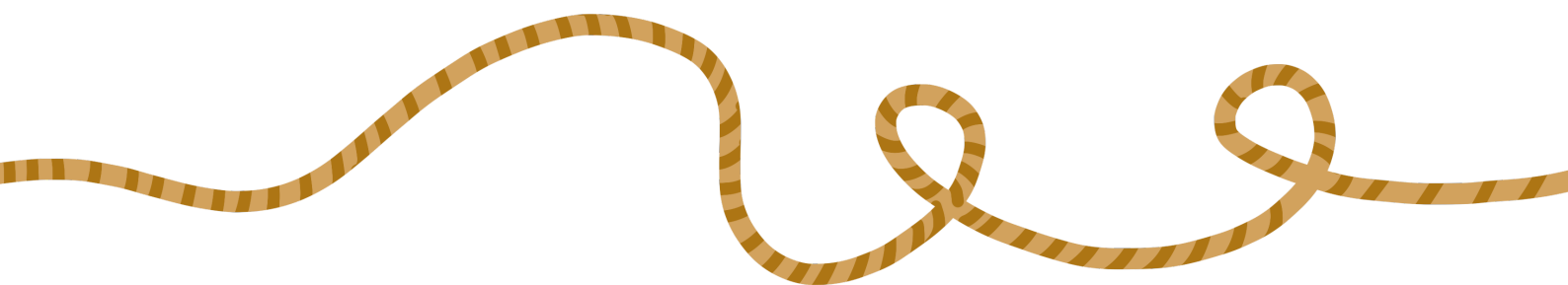
Teória dostupnosti a voľné predmety

Teória „dostupnosti“ pre vás môže byť užitočná na zamyslenie sa nad vzťahom herného priestoru a hry s voľnými predmetmi. Keď sa deti hrajú v priestore alebo sa hrajú s predmetom, prežívajú to jedinečným spôsobom. Namiesto zamýšľaného účelu sa na ňu môžu pozeriť v zmysle „dostupnosti“. Americký psychológ James J. Gibson (1979) navrhol, že prostredie a objekty v nich majú hodnoty a významy, ktoré sú jedinečné pre osobu, ktorá ich vníma.

„Dostupnosť“ objektu alebo priestoru je všetko, čo má potenciál činnosti alebo bytia. Na-

príklad tehlová stena môže označovať jasnú hranicu medzi chodníkom a záhradou, ale pre veľa detí je to niečo, na čo si môžu sadnúť, poprechádzať sa, balansovať, skryť sa za ňu alebo z nej skočiť.

Vonkajšie pôsobenie medzi deťmi a voľnými predmetmi, krajinou, prvkami a ročnými obdobiami vytvára neustále sa meniaci, rastúci a rozvíjajúci sa herný priestor, najmä v prírodných prostrediach, ktoré sú obľúbené a udržiavané. Navyše deti prežívajú pocit slobody, priestoru a autonómie, ktorý ich intímne spája so zemou. (Pozri tiež časť 3.6)

Michael Follett (2017), zakladateľ organizácie Outdoor Play and Learning, popisuje štyri dôležité faktory pre rozvoj vonkajšieho priestoru pre hru: sociálne priestory, cesta, dostupnosť a zmena. Mohli by sme o nich uvažovať ako o:

- **sociálnych priestoroch:** mali by existovať dočasné, trvalo uzavreté alebo polouzavreté priestory, kde sa deti môžu skrývať, rozprávať, socializovať
- **cesta:** vonkajší priestor by mal poskytnúť príležitosť na hranie ako druh cesty, deti sú cestovateľmi. Cesta môže byť spojená s telom (napríklad lezenie, balansovanie, opieranie sa) a pohybom v priestore, cesta môže byť tiež vedená fantáziou.
- **dostupnosť:** keďže veľa detí má obmedzené možnosti interakcie s rôznymi materiálmi a prírodnými prvkami, malo by to byť nejakým spôsobom kompenzované poskytnutím rozmanitosti environmentálnych, senzorických a textúrnych zážitkov, ako je drevo, rastliny, kov, kameň, povrchy, textúry, kultúrne referencie, objekty - vždy treba nájsť niečo nové, niečo prekvapujúce.
- **zmena:** voľné predmety, pohyblivé materiály a predmety, z ktorých sa dá urobiť čokoľvek, čo si dieťa predstaví, sú vynikajúcimi katalyzátormi tohto potenciálneho priestoru. Čím menej je vonkajší význam zakomponovaný do predmetu (ako v mnohých komerčných hračkách), tým viac príležitostí sa naskytne k tvorbe niečoho s iným významom.

“Deťom so zdravotným postihnutím musia byť sprístupnené kompletne a dostupné prostredia a zariadenia, aby im umožnili využívať ich práva podľa článku 31.”

Výbor pre práva dieťaťa, 2013

Niekoľko sprievodných otázok pre kompletne prostredie⁵

Ak máte možnosť vykonať zmeny vo fyzickom prostredí detského ihriska alebo herného priestoru, na záver tejto časti sa skúste zamyslieť nad spôsobmi, ako ho čo najviac skompletizovať pre všetky deti vrátane postihnutých a detí s ďalšími potrebami podpory každého druhu.

- **Koľko slobody ponúka herný priestor všetkým deťom?** Mohli by ste premýšľať o slobode čo sa týka pohybu, bytia sám sebou, nesúdenie, možností na výber.

Aké rozmanité je toto prostredie? Mohli by ste premýšľať o tom, či tam existuje otvorený priestor, prístrešie, malé priestory, rôzne výšky a výzvy.

-

Umožňuje priestor spoločenské zážitky všetkým deťom? Mohli by ste premýšľať o možnostiach hrania sa spolu s ostatnými deťmi, prístupu k vybaveniu priestoru pomocou invalidného vozíka, pocitu bezpečia, bytia s ostatnými deťmi alebo sami.

-

Je priestor nezávislý a prístupný? Mohli by ste premýšľať o vhodnom vybavení pre staršie deti s ďalšími potrebami podpory, prístupe k vybaveniu priestoru na invalidnom vozíku, cestičkám a povrchom, prístupnému sedeniu a stolom

- **Čo ponúka zmyslové prostredie?** Zahŕňajú zmyslové vlastnosti vecí, ktoré sa krútia, vecí, ktorých sa môžete dotknúť, kontrastné svetlo a farby, prírodné materiály na ihriskách, napríklad piesok, sadbu, vysoké trávy, živly - voda, oheň, vietor, zem?

⁵ Derived from Casey, T. & Harbottle, H. (2018) Free to play: a guide to creating accessible and inclusive public play spaces. Edinburgh: Inspiring Scotland.

2.7 Nicholsonova teória voľných predmetov

Táto časť doteraz popisovala, ako voľné predmety vytvárajú bohatšie prostredie pre deti. Deti ich používajú ako surovinu na sledovanie svojich záujmov tam, kam ich zavedie zvedavosť, rozmar a fantázia.

Pojem “loose parts” alebo „voľné predmety“ nie je nový, do používania širokej verejnosti sa dostal po publikovaní článku Simona Nicholsona **The Theory of Loose Parts: How NOT to Cheat Children** (Teória voľných predmetov: Ako NEklamať deti) (1971). Aj keď sa Nicholsonovi pripisuje zásluha na zavedení tohto výrazu, on tvrdí, že táto myšlienka nie je originálna, ale pochádza z metódy učenia prostredníctvom "objavov".

Podľa Nicholsona neexistujú dôkazy, ktoré by naznačovali, že niektorí z nás sa narodili kreatívni a vynaliezaví, niektorí zas nie. Namiesto toho rozpoznal potrebu detí vyrábať a stavať veci, hrať sa s tekutinami, vodou, ohňom alebo živými predmetmi a „so všetkým, čo **uspokojuje zvedavosť človeka a dáva nám potešenie z objavov a vynálezov**“.

Nicholson popísal voľné predmety ako „premenné“ a uviedol príklady, ako sú materiály a tvary; pachy a iné fyzikálne javy, ako napríklad elektrina, magnetizmus a gravitácia; médiá ako sú plyny a tekutiny, zvuky, hudba, pohyb; chemické interakcie, varenie a oheň; ďalší ľudia a zvieratá, rastliny, slová, koncepty a nápady. So všetkými týmito vecami sa deti radi hrajú, experimentujú, objavujú, vymýšľajú a zabávajú sa.

Všetky tieto veci majú jednu spoločnú vec, ktorou sú premenné alebo "voľné predmety". Teória voľných predmetov jednoducho hovorí:

Miera vynaliezavosti, tvorivosti a možnosť objavovať sú v akomkoľvek prostredí priamo úmerné počtu a druhu premenných, ktoré sa v ňom nachádzajú."

Komitet Praw Dziecka, 2013

Tento klasický Nicholsonov citát poskytol inšpiráciu mnohým z nás, ktorí dúfame, že poskytneme uspokojujúce a kreatívne prostredie pre hranie detí. a čo sa týka tejto výzvy - sú prostredia, ktoré ponúkame deťom, plné možností vynaliezavosti, tvorivosti a objavovania?

Nicholson opísal, čo pozoroval v správaní a dispozíciách detí, spôsobmi, ktoré sú dôkladne premyslené, ale tiež ľahko použiteľné v prostredí, ktoré deťom poskytujeme.

Nicholson vo svojej tvorbe rozšíril teóriu voľných predmetov do oblastí interakcie a zapojenia komunity, plánovania a navrhovania správania, rozvoja učebných osnov a environmentálnej výchovy. (Týmto sa zaoberajú časti 3 a 6.6.)

Čo by ste mohli odhaliť, ak použijete Nicholsonov návrh na posúdenie prostredia, ktoré deťom ponúkate? Môžete identifikovať premenné, koľko ich je a aké sú? Ako podporujú alebo bránia možnostiam vynaliezavosti, tvorivosti a objavovania.

Mop

Pani upratovačka vyniesla mop na školský dvor, aby sa sušil a dievčatá, ktoré tam prišli ho považovali za voľný predmet, takže ho vzali a vyčistili ním malý zablatený kuchynský kútik. Bolo to také milé a vtipné!

Príbeh a fotografie zo Základnej školy Adolfa Majthényiho
s vyučovacím jazykom maďarským, Slovensko

Príbeh a fotografie z Szkoła Podstawowa nr 5 im., Polsko

Neobmedzená predstavivosť

Jedného dňa sme sa rozhodli vyhodiť starý detský hrad v našej hale, pretože jeho konštrukcia už nebola stabilná a neustále sa prevracal.

Aby sme mu dopriali druhú šancu, vyniesli sme ho von do priestoru GratoSfera (priestor na aktivitu s voľnými predmetmi). v priebehu okamihu ho žiaci premenili z ťažkého kamenného hradu na ľahkú raketu na plachtenie. Na tento účel si chlapci vzali slúchadlá s mikrofónom, aby sa mohli spojiť s “leteckou základňou”.

Keď “leteli nad zemou”, uvideli chlapca, ktorý sedel na drevenom valci a lovil ryby prútom vyrobeným z násady metly.

Opýtali sa ho:

- Henry, čo to robíš?
- Chytám si ryby.

Keď vyrastie, Henry chce byť farmárom. Jeho aktivity poukazujú na jeho kontakt s prírodou a na to, čím sa chce stať v budúcnosti.

Raketa letela ďalej, a keď sa priblížili, uvideli javisko, na ktorom sa odohrávalo predstavenie s názvom "Mrkva". Chlapec stojaci na pódiu držal dlhú kartónovú rúru, ktorá symbolizovala mrkvu a poučoval ostatné deti stojace navôkol o správnom spôsobe ošúpania mrkvy. Neďaleko bola postavená kuchyňa, kam putovali mrkvy na obed.

3. Hra s voľnými predmetmi v školách

FotO. GratoSfera

V tretej časti uvažujeme o hre s voľnými predmetmi v školách, aké sú výhody hry s voľnými predmetmi a aká je ich hodnota? Tretia časť sa venuje práve týmto otázkam a zameriava sa na dôležitosť radosti a zábavy, ktorú deťom prináša hra. Uvádza celý rad ďalších prínosov pre zdravie, blahobyt, rozvoj a učenie dieťaťa a obsahuje časť o vnútornej, inštrumentálnej a inštitucionálnej hodnote.

Tretia časť je zakončená výzvou, aby ste sa zamysleli nad tým, kedy a ako je hra podporovaná v škole a ako môžete zdieľať posolstvo hry s rodinami a komunitou škôl.

3.1 Wartość zabawy w życiu szkoły

Hra je dobrovoľná a často nemá nijaké vonkajšie ciele, je zábavná a spontánna. Deti sú často vášnivo zapojené do hry, to buduje výkonné funkčné schopnosti a prispieva k školskej pripravenosti.“

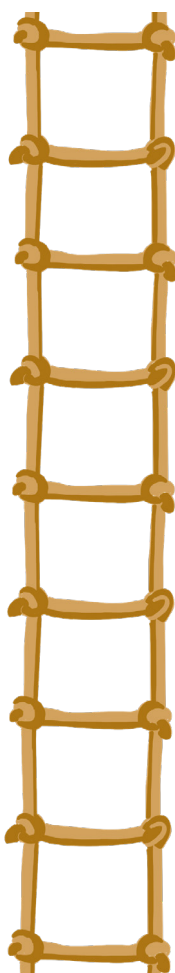
((Americká pediatrická akadémia, 2018))

Uvedenie hry s voľnými predmetmi môže prispieť k širokej škále zmysluplných zážitkov z učenia, ktoré sa dejú prostredníctvom rôznych príležitostí a prostredí v škole.

Môžete popremýšľať o spôsoboch, ako hra s voľnými predmetmi interaguje s požiadavkami vzdelávacieho systému, v ktorom pracujete.

Hra s voľnými predmetmi môže napríklad:

- podporovať tvorivé učebné prostredie otvorené novým myšlienkam, skúmaniu a experimentovaniu (pozri časť 3.4)
- poskytovať dospelým príležitosť pozorovať a porozumieť záujmom, schopnostiam a silným stránkam detí (pozri časť 4.5)
- pôsobiť ako úľava od požiadaviek na deti, ktorá im umožňuje relaxovať a zabávať sa bez tlaku (pozri časť 3.2)
- rozvíjať vzťahy a empatiu, keďže deti i dospelí radi trávajú čas rovnocenným hraním sa (pozri časť 3.2).
- prispievať k bezpečnosti miest pre deti pri rozvíjaní vzťahov s rovesníkmi, pri vytváraní priateľstiev, vyrovnávaní sa s hádkami a vypadávaní a pri osvojovaní si správania sa počas týchto situácií (pozri časť 3.2)
- poskytovať dospelým príležitosti, aby preukázali ocenenie, záujem a úctu k nápadom, spôsobom prejavovania sa a konania detí (pozri časť 4)
- poskytovať všetkým deťom príležitosti na prejavovanie sa a preskúvanie ich osobností, talentu a záujmov (pozri časť 1.5).

Jedným zo spôsobov premýšľania o týchto myšlienkach je použitie „hodnotového trojuholníka“ ako východiskového bodu (pozri obrázok 3). Tri body „trojuholníka“ sú vnútornou, inštitucionálnou a inštrumentálnou hodnotou hry.

- Základná hodnota hry spočíva v tom, že deti si užívajú nimi organizovanú hru. Radosť, ktorú z nej majú, ponúka motiváciu pokračovať v hre.
- Inštrumentálnu hodnotu môžeme nájsť napríklad pri deťoch, ktoré sa viac pohybujú a sú viac fyzicky aktívne; zvýšené prosociálne správanie, znižovanie konfliktov a rozvoj sociálnych a emocionálnych schopností; lepšie zručnosti pri riešení problémov, sebaregulácia a sebadôvera; menší stres a nuda.
- Inštitucionálna hodnota pochádza zo šťastnejšieho hrania s menším počtom nehôd, čo uľahčuje dohľad; rýchlejšie a lepšie usadenie sa v triede po hraní sa; lepšiu pozornosť a správanie sa pri práci na hodine; pozitívne reakcie rodičov

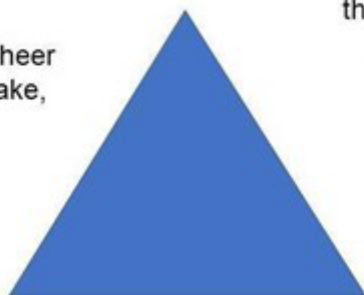
Deti sa lepšie učia, keď sú zdravé a šťastné.

Všetky tri formy hodnoty spolu súvisia a sú dôležité. Ak je však vnútorná hodnota nízka, budú nízke aj ďalšie dve. Inštrumentálna a inštitucionálna hodnota vyplýva z vnútornej hodnoty.

The value triangle

the **intrinsic** value of play: the sheer pleasure of playing for its own sake, difficult to measure in terms of outcomes

the **instrumental** value:
how play can help support aims such as learning skills, physical activity, numeracy, classroom relationships etc.

the **institutional** value:
how the school can add value to what they offer by becoming play-friendly

Obrázok 3

Hodnotový trojuholník opísaný v Play-friendly Schools Handbook (2019), autor: Holden, J. (2006) Cultural Value and the Crisis of Legitimacy: Why culture needs a democratic mandate, Londýn: Demos.

Akými spôsobmi hra s voľnými predmetmi podporuje ciele vášho prostredia? Ak sa zamyslíte nad výhodami hry, ktoré poháňajú vašu prácu, kde by ste ich umiestnili na hodnotovom trojuholníku? Čo vám to naznačuje?

3.2 Výhody neštruktúrovanej hry s voľnými predmetmi

„Ďalšou výhodou voľnej hry bolo, že sme boli veľa na čerstvom vzduchu, ktorý bol príjemným spestrením počas chladnej zimy. Bolo to dobré nielen pre deti, ale aj pre nás učiteľov. Po skončení hry bolo jednoduchšie deti učiť. z vlastnej skúsenosti viem, že deti sa viac sústredili na hodinách po skončení hry, pri ktorej mali možnosť veľa behať a hrať sa.“ Veronika Gergely, koordinátorka odborníkov na hru, Základná škola Adolfa Majthényiho s vyučovacím jazykom maďarským - Majthényi Adolf Alapiskola

Sprievodca kritériami kvality pre školu priateľskú k hrám (2019: 5) pojednáva o pozitívnych koreláciách medzi hrou a množstvom zručností a dispozícií u detí, ktoré môžeme zhrnúť nasledovne:

- kognitívne schopnosti (napríklad venovať pozornosť, sústrediť sa, budovať vedomosti, dávať zmysel, komunikovať nápady, tvorivosť, predstavivosť, flexibilita, divergentné myslenie, riešenie problémov)
- dispozície a náladové stavy (napríklad zvedavosť a otvorenosť k učeniu, nadšenie, vytrvalosť, vzájomná závislosť, odolnosť a vlastná efektivita)
- sociálne zručnosti (napríklad vzťahy s rovesníkmi a dospelými, regulácia emócií, vzájomnosť, emocionálna pohoda) a motorické zručnosti (napríklad jemná a hrubá motorika, propriocepcia, koordinácia, priestorové vedomie, dôvera, fyzické zdravie a blahobyt).

Ďalej:

- hry na detských ihriskách významne prispievajú k rozvoju **vzájomných vzťahov a kontaktov, jazykových, adaptívnych, fyzických a ďalších schopností**
- čas na hru v škole ponúka deťom možnosť venovať sa **fyzickej aktivite** (najmä ak je k dispozícii vonkajší priestor), ktorá bojuje proti nadmernej nečinnosti a obezite
- schopnosť detí **sústrediť** sa po hraní sa zlepšuje, čo znamená, že odstraňovanie prestávok s cieľom zamerať sa na akademickú prácu môže byť kontraproduktívne, najmä pre deti, ktoré sa ťažko sústredia, a preto môžu pôsobiť rušivo.

„*Ked' deti sa hrajú s voľnými predmetmi, vstupujú do sveta „čo keby“, ktorý podporuje typ myslenia vedúci k riešeniu problémov a teoretickému uvažovaniu. voľné predmety zvyšujú schopnosť detí imaginatívne myslieť, vidieť riešenia a do detskej hry vnášajú pocit dobrodružstva a vzrušenia.*“

Daly a Beloglowsky, 2015

Hra sa väčšinou odohráva vonku, čo prináša pozitívny vplyv väčšieho voľného priestoru, čerstvého vzduchu a zvukov prírody. Mnoho pozorovaní ilustruje, že hra s voľnými predmetmi podporuje deti v tom, aby čelili (a skutočne generovali) rôzne stupne rizika a výziev, aby osobnostne rástli a zvládli výzvy, s ktorými sa stretávajú. Je to užitočná skúsenosť, ktorá buduje kapacitu na hodnotenie rizika a robenie vlastných rozhodnutí. Riskovanie môže byť vzrušujúce, pretože prináša pocit úspechu, ktorý je rovnako prospešný z hľadiska dobrého pocitu, duševného zdravia, riešenia neočakávaného a systémov reakcie na stres.

Rozvoj herných priestorov, ktoré využívajú vonkajšie prostredie, výsadbu a ďalšie prírodné prvky na vytvorenie bohatého herného prostredia, čerpá a tiež poskytne dôkazy o výhodách hrania vonku s prirodzene sa vyskytujúcimi voľnými predmetmi.

To zahŕňa:

- zlepšenie telesnej koordinácie malých detí (Fjørtoft a Sageie, 2000)
- deti sa cítia lepšie sústredené a zvyšuje to ich kognitívne schopnosti (Wells, 2000)
- čas v prírode napomáha psychickej pohode u detí (Wells a Evans, 2003)
- deti s väčšou pravdepodobnosťou navštevujú prírodu ako dospelí (Ward Thompson, Aspinall a Montarzino, 2008)
- deti a mladí ľudia majú väčšiu pravdepodobnosť rozvoja proenvironmentálneho správania a postojov ako dospelí (Chawla a Cushing, 2007).

Niektoré environmentálne, sociálne, etické a finančné výhody voľných predmetov:

- väčšina voľných predmetov je zadarmo
- opätovné použitie nežiaduceho domáceho a obchodného odpadu spomaľuje jeho cestu na skládky
- dospelí a deti môžu rozvíjať povedomie a porozumenie environmentálne citlivých prístupov k prírodným voľným predmetom
- neočakávané a neobvyklé dary stimulujú hru novými a vzrušujúcimi spôsobmi
- voľné predmety majú tendenciu byť bez rodovej, sociálnej a kognitívnej zaujatosti
- hra s voľnými predmetmi podporuje realizáciu práv detí vo vzťahu k hre, angažovanosti, vzdelaniu a zdraviu
- voľné predmety môžu odrážať miestnu komunitu a kultúru, napríklad prístavné mesto by mohlo získať starý čln, rybárske siete, bóje, morské riasy, mušle a langusty.

(Viac informácií o voľných predmetoch a prostredí nájdete v časti 4.5.)

„Deti v GratoSfere, ktoré majú často problémy v triednej komunite, sa otvoria. Sú ochotnejšie vstupovať do vzťahov a budovať ich.“

(Učiteľ, GratoSfera)

„To, že som tu, si vyžaduje nezávislé plánovanie a výber aktivít v súlade so záujmami detí.“

(Učiteľ, GratoSfera)

Vytvorte „myšlienkovú mapu“ s hrou s voľnými predmetmi v strede a identifikujte všetky výhody v rôznych kategóriách, ktoré vám napadnú. Môžete to urobiť sami kvôli osobnej úvahe alebo s kolegami, rodičmi alebo deťmi. Možno by pre vás bolo zaujímavé zdieľať rôzne pohľady. Vnímajú napríklad dospelí výhody voľných predmetov rovnako ako deti?

3.3 Hra s voľnými predmetmi vo voľnom čase, na ihrisku a v iných hracích priestoroch

Hru s voľnými predmetmi môžete hrať kdekoľvek a naozaj kedykoľvek, keď to podmienky dovoľujú. To znamená, keď majú deti pocit, že majú čas a priestor a sú podporované alebo im je umožnené hrať sa (a niekedy aj vtedy, keď nie sú!)

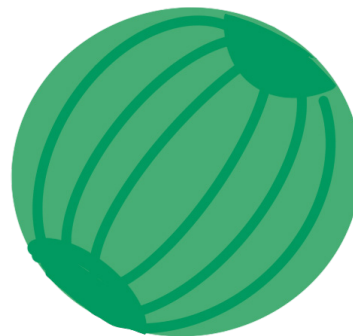
Väčšina projektov, ktoré sa týkajú hier s voľnými predmetmi, sa zameriava na hru vonku na ihrisku alebo v školskom areáli a zvyčajne v určených časoch na hranie a počas obeda, keď majú deti čas pre seba.

” Čas na hranie je čas pre deti a my dospelí sa do toho nemáme pliesť.”

Karolina Žmich, Materská škola č. 3
v Gdaňsku - účasť na GratoSfera

Vytvorenie podmienok, ktoré podporujú hru, si vyžaduje venovať pozornosť kultúre a atmosfére miest, ako aj fyzickým vlastnostiam.

Podpora práv detí prostredníctvom hry

Všeobecný komentár 17 k článku 31 (pozri časť 1.5) uvádza, že vlády musia zabezpečiť deťom dostatok času a priestoru na hranie. Zdôrazňuje taktiež osobitnú úlohu škôl. Školské prostredie má hlavnú úlohu pri plnení práv detí podľa článku 31, vrátane zabezpečenia:

- fyzického prostredia na hranie, šport a hry počas vyučovania a po ňom
- aktívnej podpory rovnakých príležitostí pre chlapcov a dievčatá
- bezpečných, riadne a pravidelne kontrolovaných ihrísk, hracích priestorov a vybavenia
- vybavenia a priestorov navrhnutých tak, aby umožňovali všetkým deťom vrátane postihnutých detí rovnocennú účasť
- ihriská poskytujúce príležitosti pre všetky formy hry
- umiestnenie a dizajn ihrísk, ktoré ponúkajú primeranú ochranu a deti sa podieľajú na ich navrhovaní a vývoji
- primeraný čas počas školského dňa na hry a odpočinok
- učebné osnovy, ktoré zahŕňajú kultúrne a umelecké činnosti
- pedagogika, ktorá ponúka aktívne, hravé a participačné aktivity a vzdelávanie. (2013: 21)

Pokyny pre školy priateľské k hre navrhujú, aby školy pozorne sledovali využitie času, priestoru a počtu zamestnancov s cieľom čo najlepšie využiť dostupné podmienky na podporu podmienok na hru.

Škola skutočne priateľská k hre bude mať k dispozícii vnútorný aj vonkajší priestor na

hranie. Ak nie je k dispozícii vonkajší priestor, školy budú musieť byť čo najviac vynaliezavé čo sa týka vnútorného priestoru. Pokyny navrhujú zabezpečiť dostatok voľných predmetov v rozmanitom prostredí, aby sa vytvorili najlepšie podmienky pre hranie.

Ukazovatele kvality sú užitočné. Mohli by ste ich použiť na podnietenie diskusie s kolegami? A čo si myslia deti, keď sa ich na to pýta-

- Sprístupňujete čo najviac vonkajšieho priestoru na hranie za každého počasia? Podporuje fyzické prostredie širokú škálu foriem hry vrátane riskovania?
- Je fyzický priestor čo najrozmanitejší, s rôznymi výškami, materiálmi, predmetmi, vlastnosťami, sklonmi atď.?
- Môžu si deti budovať a prispôbovať priestor na hranie, odpočinok, útočisko, pozorovanie a socializáciu?
- Môžu byť deti fyzicky aktívne rôznymi spôsobmi?
- Je k dispozícii široká škála bohatých fixných a obnoviteľných zdrojov (voľných predmetov) na hranie sa rôznymi spôsobmi?

Fotografie: Základná škola GratoSfera,

Základná škola Adolfa Majthényiho s vyučovacím jazykom maďarským - Majthényi Adolf Alapiskola

3.4 Hra s voľnými predmetmi a tvorivé učebné prostredie

Výbor pre práva dieťaťa odporúča „pedagogiku, ktorá ponúka aktívne, hravé a participatívne činnosti a vzdelávanie“ (ako je uvedené v časti 1.5). Hra s voľnými predmetmi je užitočným prepojením kreatívneho učebného prostredia.

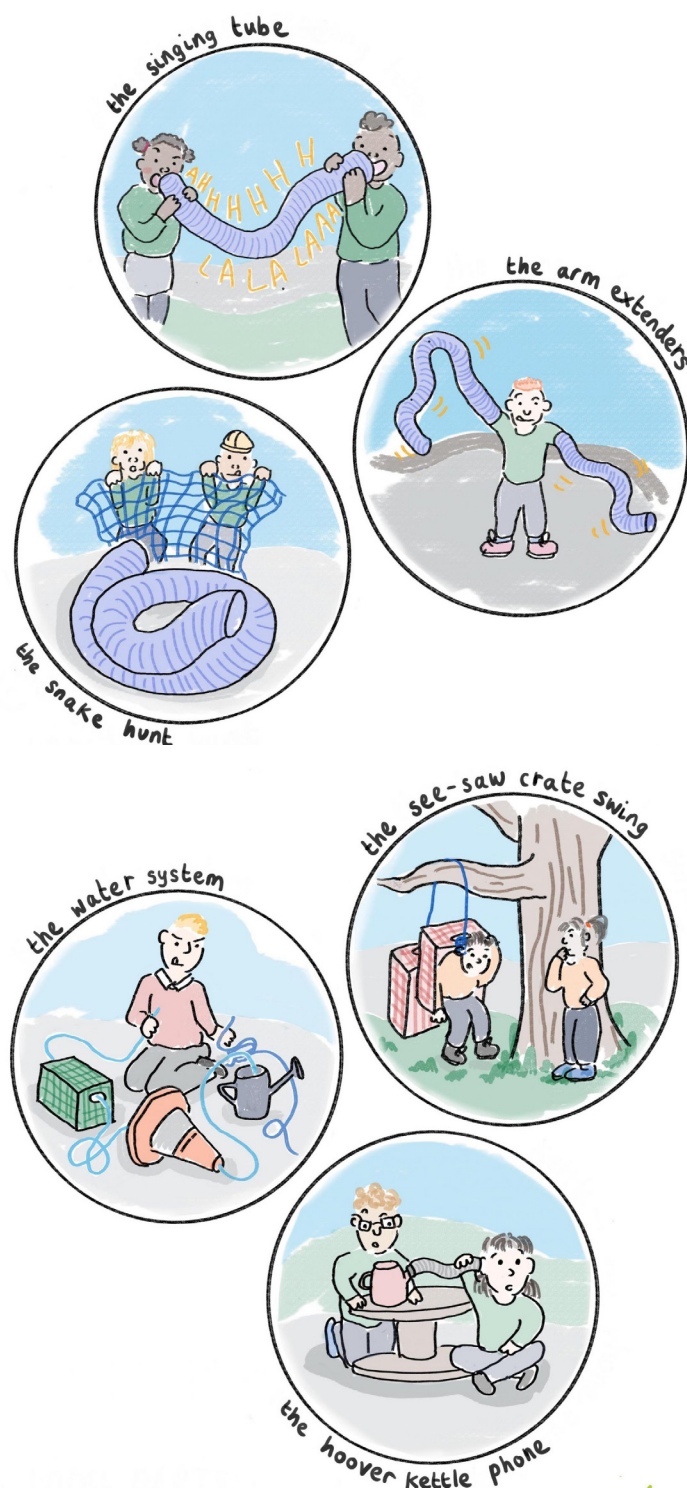
Hra s voľnými predmetmi často pripomína slovo tvorivosť. Môžeme pozorovať, ako sa deti pri hre menia na umelca, tanečníka, hudobníka alebo vynálezcu.

Možno by ste sa chceli zamyslieť viac nad spôsobmi, ako môže hra s voľnými predmetmi prispieť k atmosfére tvorivosti. Ako sa dostáva nad rámec hracieho času a nasiakne celé prostredie pocitom vzrušenia z experimentovania a objavovania?

Namiesto tvorivosti v jednotlivých činnostiach sa darí tvorivosti v prostredí, ktoré ju podporuje prostredníctvom materiálov, iných ľudí a iskier vedúcich do fantázie. Rovnako ako hra aj tvorivosť potrebuje čas, priestor a povolenie.

Organizácia Creative Scotland (2013) popísala tvorivosť ako:

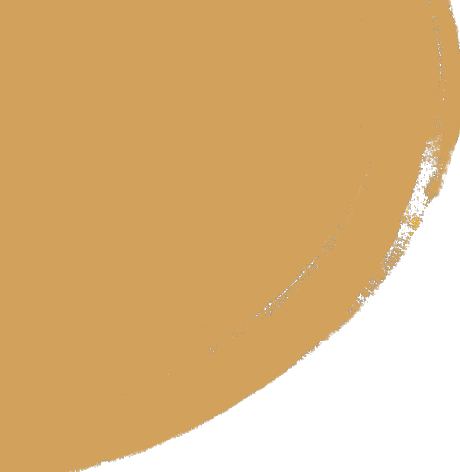
„Schopnosť generovať nápady, ktoré majú hodnotu pre jednotlivca, pozeráť sa na známe veci nezaujatým okom, skúmať problémy s otvorenou myslou, nadväzovať kontakty, učiť sa z chýb a pomocou fantázie skúmať nové možnosti. Tvorivosť je v konečnom dôsledku schopnosť vytvárať svet odznova, formovať budúcnosť a obohacovať čas tu a teraz.“

Invent
the LOOSE PARTS playground

Max Alexander
east lothian
play association
SCOTTISH REGISTERED CHARITY SC030069

Ilustrácie Innovate and Invent z série ELPA
"ThemLoose Parts Playground"

Inovácie a vynálezy zo série ELPA „Ihrisko zo voľných predmetov“.

Postoj dospelých je zásadný preto, aby bolo deťom umožnené experimentovať s voľnými predmetmi vlastným tempom a využívať ich vlastným spôsobom. Poskytnutie dostatočného času a priestoru deťom na hranie sa spôsobmi, ktoré si sami zvolia, preukazuje úctu k hre ako k dôležitej činnosti detí. „Neistota“ je pozitívny atribút, pretože otvára nové možnosti. Učenie sa týmto spôsobom môže byť retrospektívne, poučenie sa z toho, čo sa udialo alebo čo sa stalo.

Dospelí, ktorí pravidelne trávajú čas s deťmi a premýšľajú o svojej praxi, budú mať lepšiu pozíciu pri posudzovaní toho, čo môžu priniesť do tvorivého prostredia. Budete potrebovať niekoľko rôznych prístupov, ktoré máte k dispozícii.

Môže to byť napríklad:

- prejav záujmu, ocenenia a zvedavosti
- podpora skúmania a experimentovania
- spokojnosť s neistými výsledkami
- udržiavanie odstupu a neprerušovanie hry
- pomocou reči tela ukázať, že ste v prípade potreby k dispozícii
- byť pripravení ponúknuť pomoc alebo zdroje, ak o to deti požiadajú
- skúmanie vlastnej tvorivosti
- byť otvorený návrhom a usmerneniu detí
- schopnosť byť potešený a „očarený“ rôznymi nápadmi a spôsobmi konania detí.

(Pozri tiež časť 4 o úlohe dospelých.)

Spolupráca, diskusia a výmena nápadov môžu byť dôležitými aspektmi tvorivého prostredia. Rovnako dôležité je osamelé úsilie, čas na premýšľanie, preskúmanie nápadov, zapamätanie si, uvedomenie si a prepracovanie nápadov. Spánok a odpočinok sú chvíle, kedy nevedomá myseľ robí svoju prácu.

Hra s odpadom ma núti premýšľať o tvorivosti."

Dieťa, GratoSfera

Zdroje

- rôzne priestory a materiály, medzi ktorými je voľný tok
- stretnutia s ľuďmi a myšlienkami.

Dospelí

- ktorí majú na deti pozitívny názor
- ktorí pozorujú, reflektujú a reagujú.

Deti

- ktoré majú veľa možností
- ktoré sa cítia uvoľnene a docenene.

Kultúra, ktorá si cení

- záujmy a angažovanosť každého
- experimentovanie
- zdieľanie, diskusiu a reflexiu.

3.5 Hra s voľnými predmetmi a vyučovanie

Aby sme pomohli budovať väzby v rámci triedy, a zároveň rešpektovať hru detí, môžeme premýšľať o vzťahu medzi triedou a hrou s voľnými predmetmi, medzi hraním a štruktúrovaným učením.

Hra s voľnými predmetmi vám môže poskytnúť príležitosť pozorovať učenie detí v slobodnejšom prostredí vedenom ich vlastnými záujmami. Možno uvidíte deti, ako uplatňujú alebo rozširujú to, čo si vzali z viac štruktúrovaných aktivít, náročných a testovacích nápadov alebo začleňovania tém do svojej hry.

Keď hovoríme o hre s voľnými predmetmi počas vyučovania, stále máme na mysli hru vedenú deťmi, ktorú si slobodne zvolia. Keď sa na hodiny s vopred naplánovaným postupom a výstupmi použije rovnaký druh odpadu a recyklované materiály, už sa nejedná o voľné predmety.

Predmet alebo materiál spadá do kategórie voľných predmetov, ak je možné ho voľne použiť a je oslobodený od pôvodného účelu. Deti sa s ním môžu hrať, manipulovať, presúvať a kombinovať s inými predmetmi alebo materiálmi podľa vlastného výberu.

Tu je niekoľko praktických návrhov, ktoré prepájajú hru s voľnými predmetmi s vyučovaním.

Skicáre a denníky

Hra s voľnými predmetmi podnecuje veľa tvorivých nápadov a vzbudzuje u detí pocit uvoľnenia bez žiadneho tlaku. Niektorí učitelia radi plánujú aktivity v kreslení alebo písaní po hre s voľnými predmetmi. Nápady môžu pochádzať z ich hry bez toho, aby ich prerušovali. Učitelia pozorovali deti, ktoré majú inak problémy, veľmi motivované kresliť a písať po voľných hrách.

Rozprávky

Skúste prečítať alebo zdieľať príbeh pred hrou s voľnými predmetmi. To by mohlo stačiť na to, aby sa hra uberala novým smerom, alebo môžete pridať nejaké súvisiace voľné predmety. (Mali by byť voľné - nemusia byť príliš doslovné!) Príbehy o dobrodružstvách, cestách a hraní fungujú obzvlášť dobre.

“Čítali sme príbeh s názvom Cesta o kresbách dievčatka, ktoré sa stávajú skutočnými. Príbeh hovoril o kúzelných červených dverách. Pridali sme kriedu s voľnými predmetmi, aby sa dvere dali nakresliť na zemi. Inokedy sme dvere urobili zo voľných predmetov. V jednej škole boli dvere na niekoľkých sedeniach prestavané deťmi a stali sa spôsobom, ako vstúpiť do herného priestoru. Po prečítaní Cesty deti často kombinovali kreslenie s voľnými predmetmi na cestách a iných dobrodružstvách.”

Susan Humble, East Lothian Play Association

Rozšírte rozsah zdrojov dostupných pre deti pri hre s voľnými predmetmi

Pridaním ďalších zdrojov poskytujete príležitosť na rozšírenie detskej hry alebo prepojenie s témami v triede. Tieto zdroje môžete ponechať bokom a deti budú mať na výber. Ide o jednoduchý spôsob poskytovania nových možností bez usmerňovania detských hier.

Zdroje môžu odkazovať na témy triedy. Napríklad

- pravítka, meracie pásky a vodováhy sú pre deti prirodzenou pozvánkou na meranie a porovnávanie
- krieda, papier, kartón, perá a písacie podložky požívajú deti, aby tvorili nápisy, písali slogany, robili rozhovory alebo písali listy
- skákacie loptičky robia hru aktívnejšou a nepredvídateľnejšou a ponúkajú možnosť hrať loptové behy, katapulty a ďalšie experimenty, ktoré odkazujú na prírodovedné, technické, inžinierske a matematické témy.

Reagujte na nápady detí

Ak pri hre s voľnými predmetmi pozorujete záujem o nejakú tému, môžete v triede nájsť príležitosť na jej ďalšie preskúmanie. k tomu môže prispieť zobrazovanie fotografií hier v triede. Napríklad:

- hra zahŕňajúca zlodejov a políciu by mohla viesť k získaniu ďalších informácií o téme spravodlivosti
- hra zahŕňajúca vymyslené slová by sa mohla vyvinúť v naučenie sa „ahoj“ v rôznych jazykoch
- stavebná hra by mohla viesť k poznávaniu rôznych typov budov.

Je potrebné dbať na to, aby deti nemali pocit, že ich čas na hranie je prísne monitorovaný. Detská hra sa mení pri pocite, že je kontrolovaná, niektoré hry môžu byť veľmi súkromné. Prítomnosť dospelých má vplyv na hru, preto treba byť citlivý.

Alternatíva k zlatej hviezde

Deti často dostávajú nálepku (alebo zlatú hviezdu) ako odmenu za niečo, čo dospelý považuje za dôležité. Zmeňte to tak, že deťom poskytnete prázdne nálepky, na ktoré si môžu nakresliť alebo napísať svoje vlastné úspechy - na čo boli hrdé počas hry s voľnými predmetmi.

Tento prístup dáva deťom príležitosť podeliť sa o svoje názory a získať zručnosti pri premýšľaní o skúsenostiach. Odpovede vás môžu prekvapiť!

Porozprávajte sa s deťmi o ich zážitkoch z hry a o tom, ako sa cítia pri hraní. Nápady detí povedú a vylepšia váš projekt hry s voľnými predmetmi.

Sprístupnenie voľných predmetov v triede

Zvážte ponuku voľných predmetov v triede aj na ihrisku. Nemusí to byť veľká plocha alebo veľa zdrojov. Mohli by ste:

- poskytnúť kufrík alebo kôš s výberom voľných predmetov
- vytvoriť malú voľnú plochu, napríklad stan alebo brloh
- občas pridávať nové, zaujímavé alebo neobvyklé objekty
- zabezpečiť voľné predmety v spoločnom priestore alebo na chodbe s dohľadom z triedy.

Dohodnite sa s deťmi, ako narábať s voľnými predmetmi v triede. Mnoho detí profituje z prestávok v štruktúrovaných činnostiach, ktoré im umožňujú oddýchnuť si. Hra s voľnými predmetmi môže byť pre deti tiež cenným časom na premýšľanie, ktorý im umožní absorbovať informácie. Prestávka im môže pomôcť sústrediť sa, uvoľniť potrebu vrtieť sa a vyhnúť sa preťaženiu.

Možno budete s deťmi súhlasiť:

- povoliť malé prestávky od štruktúrovaných aktivít na hru s voľnými predmetmi
- hrať sa potichu bez odvádzania pozornosti ostatných ľudí
- poskytnúť každému voľný predmet, zahrať sa počas prestávky niekoľkokrát za deň.

Fotografie: Susan Humble, ELPA

3.6 Hra s voľnými predmetmi - krok k udržateľnosti a cirkularite

Hra s voľnými predmetmi je dynamický proces, ktorý opätovne využíva a recykluje existujúce materiály tým, že ich poskytne na hru detí v školách, škôlkach a komunitných zariadeniach. Hra s voľnými predmetmi prepája prostredia a udržateľnosti s hrami, učením, zdravím a blahobytom detí.

V prírode vlastne nič nevyjde nazmar. Existuje cirkulárny proces zahŕňajúci život, výživu, rast, smrť, koniec a rozklad, všetko je súčasťou nepretržitého cyklu.

V našom modernom živote existuje veľa lineárnosti, a to aj prostredníctvom spotreby tovaru a výrobkov (niekedy označovaných ako „vezmite, urobte, zlikvidujte“). Napríklad balený tovar a jeho obal plní našu krajinu, rieky a oceány čoraz väčším množstvom odpadu. Spoliehame sa na „riešenia na konci

potrubia“, ktoré sa skôr snažia zastaviť kontamináciu, keď sa pokúšajú zbaviť vodu alebo vzduch kontaminantov v neskorom štádiu.

Cirkulárne systémy a obehové hospodárstvo sú založené na spôsobe fungovania prírody s myšlienkou, že reštrukturalizujeme hospodárstvo so zameraním na pozitívne spoločenské a environmentálne výhody. Cieľom obehového hospodárstva je udržať výrobky a materiály dlhšie v prevádzke, zatiaľ čo odpad sa opätovne používa.

Cirkulárne systémy zahŕňajú opätovné použitie, zdieľanie, recykláciu. Odkaz na zdroje, ktoré zvykneme používať na hru s voľnými predmetmi, je jasný. Presmerovanie toho, čo by sa inak mohlo dostať na skládku, prispieva k zásadám nulového odpadu (zero waste).

V našich školách a škôlkach môžeme nájsť spôsoby, ako:

- odmietnuť to, čo nepotrebujeme (nepotrebné obaly, plastové slamky atď.) a ak je to možné, zamedziť ich príchod do našich škôl a škôlok
- opätovne používať, opravovať a recyklovať prostredníctvom hry s voľnými predmetmi a iných aktivít
- „rozklad“, to znamená, ak je to možné, vracieť veci do prírody prostredníctvom kompostovania, čo im umožňuje zapadnúť späť do prírody. (pozri obrázok 5)

Vidíme, že použitie voľných predmetov a ich zvyškov smeruje k nulovému odpadu: hra s voľnými predmetmi opätovne používa a tiež recykluje materiály. Je len na nás, či dokážeme počas tohto procesu urobiť aj nejaké zhodnotenie a opravu.

Hra s voľnými predmetmi ponúka veľa príležitostí na kombinovanie zdrojov novými, plánovanými i neplánovanými spôsobmi a taktiež neočakávané udalosti. Vlastnosti tých istých zdrojov sa môžu javiť celkom odlišne za iného počasia alebo svetla, z nového uhla pohľadu alebo môžu byť použité s rôznymi zámermi.

Deti často kombinujú voľné predmety s prostredím. Ak prostredie ponúka rôzne textúry, brúsené materiály, výhľady, veľké a malé priestory, teda keď má veľa možností, znásobuje sa aj potenciál tvorivosti voľných predmetov. (Pozri časť 2.6)

Obrázok 5

Premenou voľných predmetov na hru s voľnými predmetmi znižujeme množstvo odpadu, všetky tieto materiály opätovne používame a podnikáme kroky k recyklácii. Aj keď sa nakoniec niektoré voľné predmety stanú opäť odpadom a je potrebné ich zlikvidovať (nemôžeme teda tvrdiť, že je to dokonalé obehové hospodárstvo), stále to však predlžuje životný cyklus materiálov.

Zavedenie a správa voľných predmetov upriamuje veľkú pozornosť na životné prostredie, udržateľnosť, nulový odpad a obehové hospodárstvo. Je to dôležitý krok k informovanosti detí a širšej školskej komunity o otázkach životného prostredia a udržateľnosti. z dlhodobého hľadiska to podporuje uváženejší prístup k prírode.

Ako váš projekt voľných predmetov zvyšuje povedomie o životnom prostredí?

- Zhromažďovanie, triedenie, čistenie a hra s voľnými predmetmi rozširuje využitie odpadu, prírodných alebo recyklovaných materiálov, odvádza ich od skládkovania a prispieva k obehovému hospodárstvu.
- Okrem toho, že prispievajú k zásadám nulového odpadu, voľné predmety vo forme odpadu, prírodných alebo recyklovaných materiálov pomáhajú uspokojovať rastúci dopyt po udržateľných a prístupných zdrojoch vo vzdelávaní i v komunite.
- Poskytovanie týchto informácií školám, škôlkam a komunitným zariadeniam uspokojuje potrebu bohatej hry vonku a možností učenia sa prostredníctvom hry s voľnými predmetmi.
- Zapojenie detí a mladých ľudí do tohto systému opätovného použitia podporuje priamu praktickú znalosť a pochopenie otázok udržateľnosti a životného prostredia.

Projekty hier s voľnými predmetmi môžu tiež pomôcť miestnym orgánom, spoločnostiam a podnikom pri dosahovaní cieľov tým, že prispejú k ich environmentálnym a sociálnym záväzkom. Môžu to byť napríklad záväzky:

- načrtnuté v stratégiách pre zmenu podnebia a iných ekologických pravidlách
- riešenia klimatických núdzových situácií na miestnej úrovni
- prechod na „Net Zero“ alebo „Carbon Neutral“
- zodpovedné podnikanie a zapojenie sa do komunity.

Aj pri zavedených recyklačných programoch je možné urobiť oveľa viac a projekt hry s voľnými predmetmi je práve chýbajúcim prepojením. Schopnosť nielen opätovne používať, ale aj meniť odpad na zábavu, hru a podporu pre komunitné účely je fantastickým výsledkom. Hra s voľnými predmetmi organizácie East Lothian bola inštrumentálnym prepojením, ktoré nás spojilo so školami a charitatívnymi organizáciami, ktoré môžu ťažiť z našich prebytočných zdrojov, ktoré by inak vyšli nazmar. Umožnili nám darovať viac ako 350 predmetov, čím sme ušetrili 1769 kg CO2 a presmerovali 389 kg nášho odpadu.“

Organizácia Historic Environment Škótsko

Minimalizácia environmentálneho dopadu vášho projektu

Deti potrebujú priestor na hranie, kde si môžu rozvíjať pocit zodpovednosti nielen za svoju hru, ale aj za krajinu. Budete si musieť vyhraďiť čas na zváženie racionálnych prístupov riadenia environmentálnych dopadov hier.

Ide o:

- vyhľadanie rady od školníka alebo správcu, ako sa starať o vonkajší priestor
- vykonávanie jednoduchých úkonov starostlivosti o životné prostredie, napríklad zber odpadu, podpora používania opakovane plniteľných fliaš a nádob na nápoje a občerstvenie
- načrtnutie vhodných hodnôt, postojov a činov k starostlivosti o životné prostredie, kde sa koná hra
- brať do úvahy vplyv zavedených zdrojov na životné prostredie, napríklad pozlátko a iné syntetické drobné predmety sa ťažko čistia; plasty, hračky a ľudská potrava by mohli po požití ublížiť voľne žijúcim zvieratám
- aktívne sa snažiť získavať voľné predmety udržateľným prístupom
- poznávanie a dodržiavanie očakávaní „Vonkajších prístupových kódov" (Outdoor Access Codes) v prírodných alebo divokých priestoroch
- zoznámiť sa so zásadami "Zanechať menej stôp" (Leave Less Trace⁶), aby ste minimalizovali zhoršovanie životného prostredia na danom mieste a zároveň zabezpečili deťom, aby sa mohli voľne hrať.
-

⁶ The 7 Principles - Leave No Trace Center for Outdoor Ethics (Int.org)

3.7 Zdieľanie vášho "posolstva" hry s voľnými predmetmi

Komunita vašej školy vám môže pomôcť dosiahnuť, aby bol váš projekt hry s voľnými predmetmi úspešný, najmä ak zdieľate nadšenie pre dôležitosť a hodnotu hry. Komunikácia so školskou komunitou môže pomôcť zvládnuť praktické záležitosti, vyriešiť akékoľvek obavy a vyvolať nadšenie pre hru s voľnými predmetmi. Začnite svoje plány zdieľania vášho posolstva o voľných predmetoch premýšľaním o rôznych ľuďoch vo vašej komunite a o tom, ako ich osloviť.

Ludia, ktorých môžete osloviť	Spôsoby, ako ich osloviť
Zamestnanci školy	Interné školské a miestne úrady alebo komunálna správa, počas úradných dní
Deti	V rámci školy - v triede, na zhromaždeniach, v triedach, prostredníctvom plagátov a nástieniek
Rodičia, opatrovatelia a rodiny	Školský časopis, večierky rodičov
Verejnosť	Sociálne médiá, miestna tlač a médiá
Potenciálni darcovia a podporovatelia	Cielené listy a letáky
Ostatné školy	
Širšie spoločenstvo hier a vzdelávania	

Návrhy na zdieľanie posolstva

Deti sú vašimi komunikačnými super hrdinami!

Keď sa deti oboznámia s myšlienkou hry s voľnými predmetmi, môžu viesť školské zhromaždenie, vytvárať plagáty a letáky, písať miestnym podnikom a vytvárať obsah na sociálnych sieťach. Ich príbehy a kresby môžu byť vysoko efektívnymi komunikačnými nástrojmi

Rodičia, opatrovatelia a rodiny sú kľúčovými partnermi.

Môžete si byť celkom istí, že o projekte budú počuť od svojich detí. Komunikačný plán môže pomôcť pri riešení otázok alebo obáv, povzbudiť ich, aby sa zapojili do vecí, ako je získavanie peňazí, údržba detských ihrísk a zbieranie voľných predmetov.

Všetci zamestnanci školy musia o projekte vedieť a rozumieť mu.

Uistite sa, že existujú spôsoby, ako informovať a angažovať všetkých zamestnancov školy vrátane opatrovateľov a školníkov. Zvážte vytvorenie skupiny hry s voľnými predmetmi, kde zahrniete učiteľov, dozorcov ihrísk, rodičov, deti a akékoľvek príslušné organizácie. Táto skupina môže pomôcť napríklad pri auditoch ihrísk, výskume, získavaní finančných prostriedkov a môže diskutovať o problémoch a riešeniach.

Miestne podniky vás môžu zásobiť voľnými predmetmi.

Miestne podniky vás môžu zásobiť voľnými predmetmi
Povedzte miestnym podnikom, že potrebujete voľné predmety. Rodiny môžu mať užitočné miestne znalosti a sú schopné pomôcť pri nadväzovaní kontaktov. Ponúknite osobný prístup a majte jasno v tom, čo hľadáte.

Ukážte, ako hra prebieha.

Vidieť, ako prebieha hra s voľnými predmetmi je veľmi presvedčivé. Mohli by ste využiť príležitosti, keď sú rodičia v škole a jej okolí, napríklad rodičovské konzultačné hodiny alebo deň otvorených dverí. Môžete tiež pozvať podporovateľov, darcov a ďalších zamestnancov školy. Najskôr sa však uistite, že vám a deťom tento projekt vyhovuje a všetko dobre funguje. Nepreťažujte deti v prítomnosti dospelých.

(Podrobnosti týkajúce sa obsahu komunikácie nájdete v príslušných častiach manuálu a zbierka s nástrojmi.)

Obrázky rozprávajú príbehy

Nezabudnite, že fotografie, kresby a videoklipy môžu skutočne pomôcť priblížiť príbeh vašej cesty s voľnými predmetmi. Použite ich kreatívne na prepojenie hry s voľnými predmetmi so školskými hodnotami, učebnými osnovami, zdravím a pohodou.

Mali by ste dodržiavať príslušné pravidlá, aby ste zabezpečili ochranu súkromia detí, a ubezpečiť sa, že aj ich rodičia poskytli príslušné povolenia.

Fotografie: East Lothian Play Association

Zdieľanie posolstva hry s voľnými predmetmi - prípadová štúdia

Základná škola Windygoul a East Lothian Play Association, Škótsko

Základná škola vo Windygoule a ELPA vytvorili komunikačný plán na zavedenie hry s voľnými predmetmi v škole. Pracovali s úrovňami uvedomovania si výhod hry s voľnými predmetmi, ktoré sa medzi celou školskou komunitou líšili. Niektorí zamestnanci mali s uvedením hry s voľnými predmetmi do praxe viac skúseností ako iní. Súčasťou procesu plánovania bolo vytvorenie vhodného komunikačného prostredia.

Vhodné komunikačné prostredie - ktoré metódy sa dostanú ku ktorej cieľovej skupine?

Účasť detí je možná vo všetkých metódach	Interné školské a úradné správy, počas pracovných dní	V rámci školy v triede, na zhromaždení, v triedach.	Hrajte hru, aby ste sa pripojili Ukážky hry, "zostaňte a hrajte".	Školský časopis Sekcia voľných predmetov alebo príbeh z fotografií do každého bulletinu.	Sociálne siete Naplánované príspevky. Vytvárajte filmy, gify a meme.	Miestna tlač a médiá Príbehy a vizuály.	Cielené listy Žiadosti o dary a podporu.
Ľudia, s ktorými sa má posolstvo zdieľať							
Zamestnanci školy		Zamestnanci sa učia od detí					
Deti		Zahrňa príležitosti vedené deťmi					
Rodičia a opatrovatelia		Žiaci si berú informácie domov					
Verejnosť							
Potenciálni darcovia a podporovatelia			Ak je to náležite spravované				
Školy v East Lothian							
Širšia hra a vzdelávacia komunita							

Príklady médií vytvorených a zdieľaných niekoľko mesiacov s cieľom predstaviť školskej komunite myšlienku hry s voľnými predmetmi

Creative and problem solving

"We get to be creative and imaginative."
– Pupil, Campie Primary School

"Sometimes I just sit back and watch. I had high expectations of loose parts play and it has by far surpassed them. Seeing the problem solving and children working together is fantastic." – Deputy Head Teacher, Campie Primary School

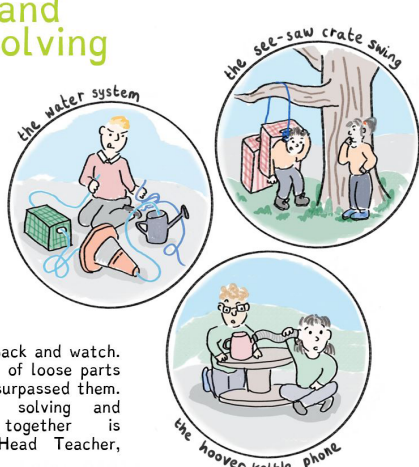

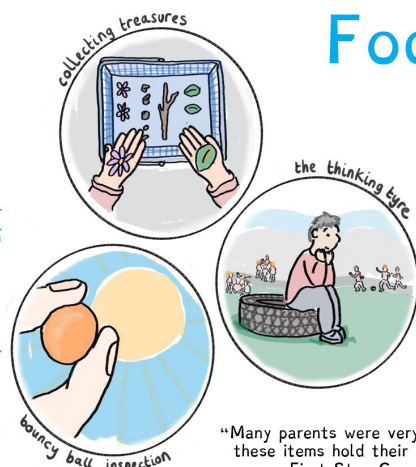
Illustration by Max Alexander @playradical1

Illustration by Max Alexander @playradical1

Focussed

"The loose parts play is popular in the playground. It gives people something to do to keep them busy so there is less fighting and people are less bored." – Pupil, Pinkie St Peters Primary School

"Many parents were very surprised by how long these items hold their children's attention."
First Step Community Project

Loose parts play encourages children to combine things in unusual ways and to use objects imaginatively. With loose parts and supportive adults, there are more opportunities for children to be creative.

www.elpa.org.uk
SC030069

When playing, children are following their own interests and doing something because they want to. When adults understand play, children are given the time to play and to find a focus without interruption.

www.elpa.org.uk
SC030069

Plagáty a príspevky na sociálnych sieťach boli vytvorené s cieľom zdieľať výhody hry s voľnými predmetmi

Respectful

We will link play with the curriculum, the needs of our children, their health and wellbeing.

Windygoul Values

#Respectful, Positive, Responsible

Pohľadnice a séria na sociálnych médiách boli vytvorené s cieľom prepojiť hru voľné časti so školskými hodnotami

Deti počas hry využívajú učivo z triedy

Stalo sa tak v blízkosti piesku. Najprv si dve z detí založili cukráreň. Mali pri sebe voľné predmety z bahennej kuchyne, mohli ste takmer priamo vidieť, čo sa chystajú urobiť s voľnými predmetmi a bolo zaujímavé sledovať, ako postupovali... boli čoraz kreatívnejší.

Keď už mali svoje kuchynské veci, hľadali ďalšie voľné predmety. Pozývali k aktivite čoraz viac rovesníkov. Spočiatku sa hrali len dve deti, ale ako sa hra vyvíjala, zapájalo sa do nej vždy viac detí. To je niečo čo sa stalo už zopárkrát. Je zaujímavé vidieť, ako opakujú tie isté veci, ale zakaždým prinášajú iné dimenzie alebo nápady. Momentálne sa napríklad na hodinách rozprávame a učíme o peniazoch. Tiež je zaujímavé sledovať, ako tie informácie využívajú, ako s nimi spájajú svoje aktivity a ako ich rôznymi spôsobmi vnášajú do svojej hry.

Príbeh a fotografie zo základnej školy Windygoul, Škótsko

3.8 Zbierka nástrojov

Materiály zbierka nástrojov v tejto časti sú určené na:

- inšpiráciu učiteľov a rodičov k používaniu odpadu a recyklovaných materiálov počas bežného školského dňa alebo doma.

Nástroj 13	Prípadové štúdie - ŠKOLA
Nástroj 14	Prípadové štúdie - DOMOV
Nástroj 17	Výhody rizika, dobrodružstva a výzvy počas hry - plagát
Nástroj 18	voľné predmety počas formálneho vyučovania - prípadová štúdia
Nástroj 20	Menej je viac! Výhody hry - plagát
Nástroj 22	Hra s voľnými predmetmi v školách – plagát

4. Uľahčenie hry s voľnými predmetmi

Fotografie: East Lothian Play Association

Štvrtá časť poskytuje príležitosť dozvedieť sa viac o úlohe dospelých pri uľahčovaní hry s voľnými predmetmi. Vyžaduje si to prístup umožňujúci hru a podporuje vás v premýšľaní o tom, ako to uplatníte vo svojom projekte. Štvrtá časť vás vyzýva, aby ste vždy zvážili, čo môžu dospelí urobiť pre podporu príjemného a kompletného prostredia, aby sa všetky deti mohli hrať.

4.1 Úloha dospelých

“Slobodná hra s voľnými predmetmi je v poľských školách novinkou. Je to úplne nový prístup k využívaniu času a priestoru v škole. Zahŕňa tiež odovzdanie kontroly deťom a my dospelí sa potom stávame len opatrnými pozorovateľmi, aby sme hru nenarušili. a to je najťažšie, zbaviť sa potreby kontrolovať, čo sa deje, a nevnucovať deťom svoju predstavu. Oplatí sa dôverovať deťom a premýšľať o väčších výhodách pre ich rozvoj, ktoré pochádzajú z našej obmedzenej intervencie a prítomnosti.“

Kamil Maciaszek, zakladateľ projektu GratoSfera

Pochopenie dospelých má rozhodujúcu úlohu pri úspešnom zavedení voľných predmetov. Citlivá podpora detí pri hre môže zvýšiť ich zážitky bez zbytočných zásahov.

Hravé princípy sú profesionálnym a etickým rámcom, ktorý poskytuje usmernenie dospelým pri podpore a uľahčovaní detskej hry. Definujú prístup umožňujúci hru, ktorý bol základom nasledujúcich európskych projektov (pozri časť 1.1), a poskytujú spoločné pochopenie náplne práce odborníkov na hru. Dospelí v školách a škôlkach sa možno predtým nestretli s prístupom umožňujúcim hru, ale princípy môžu pomôcť pri zavádzaní kľúčových myšlienok.

“Hra je proces, ktorý je slobodne zvolený, osobne riadený a má vnútornú motiváciu. To znamená, že deti a mladí ľudia určujú a riadia obsah a zámer hry podľa svojich inštinktov, nápadov a záujmov, svojím spôsobom z vlastných dôvodov.“

Hravé princípy

Princípy usmerňujú úlohu dospelých pri podpore hry s dôrazom na to, že:

- Všetky deti a mladí ľudia sa musia hrať.
- Hlavným zameraním je podpora a uľahčenie procesu hry detí.
- Prioritou je proces hry detí.
- Dospelí môžu podporovať deti pri vytváraní spoločného priestoru na hranie.
- Reflexná prax je podložená aktuálnymi znalosťami procesu hry.
- Dospelí majú vplyv na herný priestor.
- Hra detí a mladých ľudí má vplyv na dospelých.
- Štýl intervencie by mal deťom a mladým ľuďom umožniť rozšíriť hru.
- Riziká a prínosy pre vývoj by mali byť vyvážené. (Pozri časť 6.5)

Princípy hry a prehľad nájdete tu:

<http://www.playwales.org.uk/eng/playworkprinciples>

Zásahy dospelých⁷

Podpora hry je pre dospelých často výzvou. Kľúčový prístup k podpore samoorganizovanej hry detí je známy ako spôsob práce „s nízkou intervenciou a vysokou reakciou“.

Pokiaľ je to možné, deti by mali byť schopné do hry spontánne zapojiť jeden druhého a priestor. To môže vytvoriť určité napätie v praxi v akomkoľvek kontexte, ale možno najmä v školskom prostredí.

- Ako ďaleko môžu deti zájsť?
- Čo s rizikom, konfliktami, zašpinením sa, ublížením sebe, iným alebo poškodením školského majetku?
- Čo s formami hry, ktoré dospelých znepokojujú alebo urážajú?
- Čo ak sa deti chcú hrať s dospelými?

Sturrock a Else (1998) popisujú štyri rôzne úrovne zásahov, ktoré sú zamerané skôr na podporu hry ako na jej ukončenie alebo zmenu:

- Udržanie hry: dospelý tu hrá ostražitú ochrannú úlohu a bráni nechcenému vyrušovaniu ostatnými. v najlepšom prípade si hrajúce sa dieťa alebo deti túto úroveň zásahu ani neuvedomia.
- Jednoduché zapojenie: keď dospelý funguje ako zdroj hry.
- Mediálne zapojenie: keď je dospelý na podnet dieťaťa pozvaný (priamo alebo nepriamo), aby sa zapojil do hry.
- Komplexné zapojenie: prípad, keď je dospelý zapojený do hry detí dlhšie, a bez jeho zapojenia by sa hra skončila.

Často si pripomeňte definíciu hry (pozri časť 2.1). Tak sa zvyšuje reflexívna prax. Ak potrebujete prísť na to, ako správne postupovať v danej situácii, spätné odvolanie sa na definíciu vám pomôže sústrediť vašu pozornosť na reakciu.

4.2 Uláhčovanie hry - zručnosti realizované v praxi⁸

Na tejto strane nájdete výzvy, ktoré vám pomôžu zvážiť vaše vlastné alebo tímové reakcie na hru detí.

Počkajte, kým vás deti do hry pozvú.

Ste citliví a opatrní, aby ste hru neprebrali? Organizujete herné aktivity iba vtedy, keď to deti chcú?

Umožnite, aby hra prebiehala neprerušovane.

Ako chránite priestor a čas detí na hru? Dobré si to premyslíte, kým prerušíte priebeh hry?

Umožnite deťom skúmať svoje vlastné hodnoty.

Podporujete hru tak, že si uvedomujete, že deti prostredníctvom hry spoznávajú hodnoty a niekedy robia chyby?

Nechajte deti, aby sa rozvíjali svojím vlastným tempom.

Podporujete hru tak, že uznávate, že hra je spôsob, ako si deti rozvíjajú svoje schopnosti, zručnosti a úsudok? Ste si vedomý toho, že umožníte deťom hrať sa ich vlastným tempom a učiť sa metódou pokus - omyl?

Obsah a zámer hry nechajte na deti.

Vyhýbate sa riadeniu a formovaniu obsahu hry detí?

Nechajte deti rozhodnúť sa, prečo sa hrajú.

Rešpektujete, že hra je správanie bez cieľov alebo odmien? Je to proces. Vyhýbate sa ponúkaniu cien alebo odmien za hru?

⁸ Táto časť bola upravená podľa „Play: rights and practice“ (2017:25) www.ipaworld.org

Umožnite deťom rozhodnúť sa, aké je vhodné správanie, avšak v bezpečných medziach.

Umožňujete deťom skúmať a rozširovať hranice? Diskutovali ste o bezpečných limitoch, aké sú a ako ich posudzujete? Vyhýbate sa zložitým pravidlám v prospech spoločného porozume-
nia a jednoduchých pokynov?

Organizujte hru len vtedy, keď chcú deti podporu

Vyhýbate sa organizovaniu hry detí? Ste pripravení pomôcť vymyslieť čo robiť alebo nájsť zdroje, keď to deti potrebujú?

Zamyslime sa nad našimi reakciami na hru detí

- **Zastavte sa skôr**, ako zareagujete na hru detí alebo ju prerušíte
- **Pozerajte sa a počúvajte**, čo sa deje. Čo robia deti?
- **Myslite** - zvládajú deti nejaké riziká? Aký môže mať vplyv zapojenia dospelých do hry detí?
- **Konajte** - teraz môžete odpovedať racionálne, a nie reflexívne.
- **Uvažujte** - bola vaša akcia správna? Čo ste sa naučili?

4.3 Pochopenie hracích signálov

Pochopenie a rozpoznanie hracích signálov je ďalšou dôležitou zručnosťou, ktorá podporuje najmä kompletnú prax. Dospelí môžu lepšie porozumieť hre detí tým, že si budú všímať herné signály a vhodne na ne zareagujú. Koncept „hracieho cyklu“ obsahujúci „hracie stopy“ a návraty do „hracieho rámca“ bol vyvinutý britskými mysliteľmi hier Gordonom Sturrockom a Perrym Elseom.

Hrací signál môže byť slovný, môže to byť gesto alebo činnosť, ktorá pozýva ostatných, aby sa zapojili do hry. **Odozvou** na hrací signál sa vytvorí **hrací rámec**.

Deti vo všeobecnosti navzájom reagujú na hracie signály prirodzene. Niektoré deti môžu mať ťažkosti s rozpoznávaním signálov alebo s reakciou tak, ako to robia iné deti. To môže mať za následok ťažkosti, ako napríklad vynechanie hry alebo opakované rozčúlenie, pretože nesprávne pochopili signály. Pre dospelých je porozumenie a rozpoznávanie hracích signálov zručnosť, ktorá nám pomáha primerane reagovať na hru detí.

Hrací signál je pomôcka alebo pozvánka pre niekoho, aby sa pripojil a zahral sa. Deti tieto pozvánky na hru komunikujú rôznymi spôsobmi, niekedy verbálne, ale často gestami, držaním tela alebo výrazmi. Napríklad:

- klepnutie po ramene a útek so smiechom
- vystrúhanie grimasy na niekoho
- žmurknutie
- hodenie lopty niekomu
- priblíženie sa k niekomu s vecami, s ktorými sa dá hrať
- pridelenie úloh, napríklad „ty môžeš byť drak“
- vytvorenie miesta v skupine, aby sa niekto pripojil.

Návrat je pozitívna a rovnako hravá reakcia na rozpoznaný signál, ktorý môže slúžiť aj ako ďalší signál - indikácia, ako posunúť hru ďalej.

Rámec môže byť:

- **fyzický** - miesto alebo priestor, ktorý môže byť malý ako kartónová škatuľa alebo veľký ako hracie pole a ktorý by mohol byť viditeľne označený podložkami, kameňmi, povrazom, pneumatikami, oblečením, živým plotom, plotom, alebo je to konštrukcia, plošina, brloh, izba alebo chodba.
- **rozprávací** - nový alebo obľúbený dej, pieseň, hudobná skladba alebo súbor dohodnutých pravidiel. Ktorýkoľvek z nich môže predstavovať dôvod na hru.
- **emocionálny** - keď hra skúma pocity ako strach, smútok alebo víťazstvo, takže rekvizity, akcia, miesto a príbeh sa môžu stále meniť, pretože všetko drží pohromade práve skúsenosťou pocitu.

Počas hry vykonajte niekoľko pozorovaní, konkrétne hľadajte hracie signály. Čo si všimnete? Ako dospelí rozpoznali hracie signály? Pomohli deťom pri hre alebo im naopak prekážali?

4.4 Pochopenie typov hry

Je to čarovné miesto v škole. Nechávam všetko na deti. Moja rola prechádza do úzadia a iniciátorom je samotné dieťa.“

Učiteľ, GratoSfera

Typy hier možno jednoducho opísať ako rôzne správanie, ktoré môžeme vidieť počas hry detí. Existuje mnoho pokusov o kategorizáciu rôznych typov hry.

Teoretik hry Bob Hughes (2006: 33) vysvetľuje, že „každý typ hry je zreteľne aj nenápadne odlišný od ostatných“. Je užitočné vedieť ich rozpoznať, pretože „zapojenie sa do každého z nich je nevyhnutným dôsledkom zdravého vývoja dieťaťa“.

Hughes identifikoval šestnásť hlavných typov ako: komunikačné, tvorivé, hlboké, dramatické, sociálno-dramatické, prieskumné, fantazijné, nápadité, pohybové, majstrovské, objektové, rekapitulačné rolové hry, drsné hry s pádmi, spoločenské a symbolické hry.

Typy hier sa zriedka vyskytujú izolovane. Deti sa pri hre pohybujú medzi rôznymi typmi hier a kombinujú ich s veľkou rýchlosťou a komplexnosťou.

Ak sa zdá, že deti nevyužívajú širokú škálu typov hier, môžeme sa opýtať, či sa tak samé rozhodli, je to prostredím, prístupom dospelých alebo sa deje niečo iné. Je dôležité sa to snažiť pochopiť.

Môžeme experimentovať so spôsobmi rozšírenia typov hier dostupných pre deti prostredníctvom zmien v:

- prostredí
- dostupných voľných predmetov
- atmosfére
- čase na hranie
- postoji dospelých.

(Pozri tiež časť 2.6 o hracom priestore)

Ak sa chcete dozvedieť viac o typoch hier, dva užitočné referenčné body sú:

- Hughes, B. (2006) PlayTypes – Speculations and Possibilities. London: London Centre for Playwork Training and Education.
- Scott-McKie, L. & Casey, T. (2017) Play types – bringing more play into the school day. Edinburgh: Play Scotland.

Venujte nejaký čas pozorovaniu detí pri hre a precvičte si rozpoznávanie typov hier. To vám pomôže pochopiť rozsah hier, ktoré majú deti vo vašom prostredí k dispozícii, ďalej ktoré typy hier sú obzvlášť časté a ktoré môžete pozorovať len zriedka.

4.5 Pozorovanie

Nenápadné pozorovanie poskytuje pohľad do hry detí a je základnou zručnosťou, ktorú treba cvičiť a rozvíjať.

Pozorovanie detí pri hre pomáha:

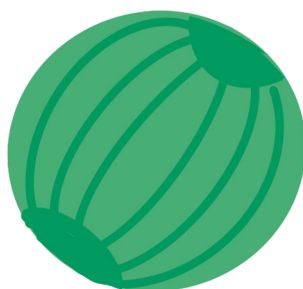
- budovať vedomosti o silných stránkach a preferenciách detí
- pochopiť, ako prostredie funguje pre deti - podporuje ich hru a poskytuje potenciál pre širokú škálu zážitkov?
- pochopiť, ako deti používajú voľné predmety
- dávať pozor na typy hier, vďaka ktorým môžete lepšie porozumieť tomu, čo sa deje počas detskej hry.

Niektoré metódy pozorovania

- Všímanie si - napríklad robiť si mentálne poznámky
- Fotografické - napríklad fotografovanie, keď sa veci stanú
- Časová os - napríklad identifikácia dieťaťa alebo oblasti a kontrola každých 10 minút
- Rámcové - napríklad kontrolné zoznamy alebo hľadanie charakteristík
- Cielené/zamerané - napríklad na určitý čas sa pozeráť na konkrétnu oblasť/dieťa
- Písomné - napríklad podrobný „príbeh“.

Odborníci neustále pozorujú a jednou z najdôležitejších foriem pozorovania je „všímanie si“. Všímanie si je o venovaní pozornosti tým najmenším detailom toho, čo deti robia a hovoria. Tento neformálny a nepretržitý prístup je súčasťou naladenia a podpory detských hier.

(Pozri tiež časť 7 - ako sme na tom?)

4.6 Udržiavanie intenzity

Rovnako ako pri všetkých činnostiach, záujem narastá a potom naopak klesá. Niekedy sa v priebehu pár týždňov vyskytne nadšenie pre stavanie bunkrov, ktoré sa nahradí iným záujmom, napríklad vytváraním prekážkových dráh atď. Väčšina detí bude s radosťou iniciovať a vytvárať nápady bez akejkoľvek výzvy.

Do základnej kolekcie voľných predmetov je možné pridať predmety na oslavu ročných období, kultúrnych udalostí alebo špecifických záujmov detí. Môže to byť spôsob, ako zapojiť deti do zhromažďovania ďalších zdrojov z domu a miestnej komunity.

Tu je zopár príkladov:

- Vyvíjajte tematické zbierky založené na farbách, svetle, vôni, textúrach, zvukoch, vode, blate, piesku, konštrukciách.
- Nechajte trávnaté plochy nepokosené, aby tam narástli púpavy, iskerníky, sedmokrásy a iné rastliny s vysokou hracou hodnotou, ktorá znesie ich zber.
- Ušetrte dary vecí ako napríkladlobal, hliníkové a fóliové „vesmírne“ deky.
- Prineste si balíky sena - sú vynikajúce na stavebné úpravy a vymedzenie priestorov. Pripravte sa na to, že seno skončí rozptýlené po okolí. v pravý čas sa môže zozbierať a použiť ako kompost alebo mulč.
- Po sviatkoch požiadajte o darovanie živých vianočných stromčekov, aby sa mohli použiť na výrobu bunkrov alebo ako „lesy“.
- Dlhé stonky rastlín a iný odumretý rastlinný materiál si po zlikvidovaní zimnej záhrady odložte.
- Na jeseň zbierajte lístie.

Kalendár termínov

Deň vyučovania vonku - okolo 23. mája. Slobodná hra mimo triedy. Nechajte deti hrať sa a učiť sa vonku, počas dňa vyučovania vonku a po celý rok!

Svetový deň hry - 28. mája. Súkromné zbierky hračiek na celom svete vás pozývajú na oslavu hry. Svetový deň hry 2021 | ITLA (itla-toylibraries.org)

Medzinárodný deň bahna - 29. júna. Pozvite rodičov, aby sa pripojili! Deň bahna - Nadácia svetového fóra

Svetový deň detí - 20. novembra. OSN a podporovatelia práv detí na celom svete oslavujú výročie Dohovoru o právach dieťaťa. Svetový deň detí | Spojené národy

Domček na hranie

V záhrade máme malú búdku, ktorú deti používajú ako hrací domček. Venovala ju dedina školy po tom, čo ju použila vo vianočnej výzdobe. Využívajú ju na viacero aktivít - hrajú sa v nej na rodinku alebo v nej prevádzkujú malý obchod atď. Jedného dňa organizovali jej upratovanie a rozdelili si medzi sebou rôzne úlohy: niekto priniesol lopatu a metlu, niekto ukladal predmety v kôlni, niekto utieral atď.

O pomoc učiteľa požiadali len raz, a to kvôli tomu, že sa zrútil poličkový systém. Učiteľka vliezla dovnútra a videla, že policový systém je naozaj rozpadnutý na kúsky - držiak políc spadol z háčikov a deti ho nemohli vrátiť na pôvodné miesto, pretože je príliš ťažký. Všetko ostatné robili sami, iba v tomto prípade si správne uvedomili, že potrebujú pomoc.

Príbeh a fotografie z Iskolánk tanulóiért Alapítvány
(Nadácia pre žiakov našej školy), Maďarsko

Zmena perspektívy zamestnancov prostredníctvom aktivity s voľnými predmetmi

Pred zavedením aktivity s voľnými predmetmi existovali špecifické priestory, kde deti robili špecifické veci - napr. skupina chlapcov vždy hrala futbal, zatiaľ čo iná skupina sa hrala na šmýkačkách. Teraz sa priestor využíva oveľa rozmanitejším spôsobom. Znamená to, že doterajšia zaužívaná rutina prístupu k deťom nie je vždy vhodná - v istom zmysle by sme mali mať oveľa širší pohľad na celý priestor.

Zamestnanci sú pozitívne prekvapení z upratovania po aktivitách - deti sa do tohto procesu veľmi zapájajú, aktívne hľadajú veci, ktoré by mohli vrátiť na svoje miesto.

Zamestnanci sa v súčasnosti pozerajú na priestor trochu inými očami. Sledujú rôzne možnosti, a tiež sa viac zamýšľajú nad svojím vlastným postojom.

Jedna z členiek pedagogického zboru napríklad videla dvoch chlapcov, ako sa snažia vyliezť na basketbalový kôš (čo nie je povolené). Pozerala sa na nich a popri tom rozmýšľala, či má zasiahnuť alebo nie:

“Pamätám si, ako som aj ja rada liezla, keď som bola dieťa... ale to je zakázané... ajtak by som vlastne chcela vyliezť... ale môže to byť nebezpečné,” a tak ďalej.

Príbeh a fotografie z Iskolánk tanulóiért Alapítvány (Nadácia pre žiakov našej školy), Maďarsko

4.7 Zbierka nástrojov

Nástroje v tejto časti sú určené na:

- podporu učiteľov pri organizovaní hier v prospech detí
- preskúmanie a skonsolidovanie informácií o povahe hry v spojení s manuálom.

Nástroj 3	Úloha dospelých v hre - informačná grafika
Nástroj 8	Pochopenie hracích prvkov - informačná grafika
Nástroj 23	Pozorovanie hry - šablóna

5. Praktické pokyny ako začať

Fotografie: GratoSfera

Cieľom piatej časti je ponúknuť praktické tipy a rady, ako správne uviesť projekt hry s voľnými predmetmi. Začína sa prehľadom krokov k navrhovaniu spôsobov, ako získať dostatok voľných predmetov, aby sa deti mohli slobodne hrať.

Taktiež zvažuje problémy týkajúce sa skladovania a poskytuje nápady na spustenie prvých aktivít zameraných na zvýšenie dôvery. Nakoniec sa piata časť zameria na spôsoby, ako udržať váš projekt a jeho dynamiku.

5.1 Začíname - všeobecné pokyny a veci, na ktoré treba myslieť

- Zvážte použitie voľných predmetov v rámci vášho celkového prístupu k hre.
- Posúďte súčasné podmienky. v každom kroku môžete zábavnými a zaujímavými spôsobmi zapojiť deti a tínedžerov. (Pozri časť 5.2)
- Vypracujte si akčný plán. Nájdite spôsoby, ako sa môžu deti naplno zapojiť do každého kroku.
- Vypracujte svoj prístup k hodnoteniu hneď od začiatku - je užitočné mať dôkazy preukazujúce na rozdiel „pred“ a „po“ zavedení voľných predmetov. (Pozri časť 7)
- Zapojte a poučte zamestnancov, rodičov a opatrovateľov o použití a výhodách voľných predmetov. Filmové online videá, malé študijné návštevy a prezentácie sú veľmi užitočné. (Pozri časť 3.7. a Nástroje 20 a 22 - plagáty na zavesenie do školy.)
- Zorganizujte školenie dospelých zamerané na získanie vedomostí, zručností a sebadôvery.
- Pripravte si postupy na získavanie, správu a používanie voľných predmetov. Postupom času ich budete vyhodnocovať. (Pozri časti 5.3 a 5.5 a Nástroj 7, ktorý obsahuje pokyny pre riadenie bezpečnosti a manipuláciu s voľnými predmetmi.)
- Naplánujte, kde a ako budete ukladať voľné predmety. (Pozri časť 5.4)
- Pracujte na vašom posúdení rizík a prínosov hry s voľnými predmetmi. Tieto údaje sa pravdepodobne upravia, keď vy a deti získate skúsenosti. (Pozri časť 6.5 a šablónu na posúdenie rizika nájdete v Nástroji 10)
- Zhromaždite si počiatočnú zásobu voľných predmetov a zistite, ako ich znova doplníte. (Pozri časť 5.3)
- Vyskúšajte niekoľko cvičných aktivít, ideálne za podpory skúseného odborníka na hru alebo organizácie. Pozrite si Nástroj 12, ktorý obsahuje pokyny pre spustenie cvičných relácií.
- Uľahčujte príležitosti na hru v súlade so Zásadami hry. (Pozri časť 4)
- Plánujte, konajte, vyhodnocujte.

Je prirodzené, že pri zavádzaní niečoho nového narastajú výzvy. Môžu to byť praktické problémy alebo výzvy v praxi alebo v tíme.

Z dlhodobého hľadiska riešenie tímových problémov pomáha ešte lepšie zakomponovať voľné predmety do školy alebo spôsobu práce. Riešenie problémov spolu s deťmi môže zlepšiť porozumenie prístupu k hre s voľnými predmetmi.

5.2 Posúdenie vašich podmienok a zapojenia detí

V tejto časti sa na veľmi praktickej úrovni pozrieme na to, čím disponujete a čo potrebujete. Pred zavedením hry s voľnými predmetmi a v intervaloch po jej zavedení je užitočné vykonať tento druh posúdenia. Zapojenie detí do týchto typov aktivít pomáha nadviazať spojenie s environmentálnym povedomím, udržateľnosťou a cirkularitou.

Rôzni používatelia herného priestoru (dospelí, deti) môžu mať rozdielny pohľad na to, čo ponúka. Deti majú dobrú pozíciu na zhromažďovanie a poskytovanie informácií, ktoré vytvárajú príležitosti na rozvoj ich výskumných schopností. Tieto druhy aktivít sa týkajú priestoru a zdrojov, môžu byť zábavné a pútavé, ale nie sú to hry.

Aké informácie by bolo užitočné zhromaždiť a pochopiť?

- Herné vlastnosti a dostupnosť fyzického prostredia.
- Zdroje dostupné na hranie.
- Čo sa stane so zdrojmi - sú použité, zničené, recyklované, kompostované?
- Akékoľvek prekážky v hre a nedostatočne využívaný priestor.
- Rutiny a pravidlá v škole alebo prostredí a ich vplyv na hru.
- Úlohy a očakávania detí a dospelých vo vzťahu k hre.

Ako môžeme zapojiť deti?

- Diskutujte o tom, prečo sa zhromažďujú informácie a ako sa budú používať.
- Zapojte všetkých do rozhodovania, aké informácie by sa mali zhromažďovať a ako.
- Vytvorte pocit dôvery a rešpektu voči názorom toho druhého.
- Používajte rôzne metódy zhromažďovania informácií, ktoré oslovia rôzne silné stránky a záujmy detí, napríklad vizuálne, kreatívne, faktické alebo analytické metódy založené na údajoch.
- Vykonajte činnosti v priestoroch, o ktorých zhromažďujete informácie. Napríklad pohovorte si s vedúcim ihriska a označte si plány miest vonku v hracom priestore.

Ako je možné zachytiť informácie?

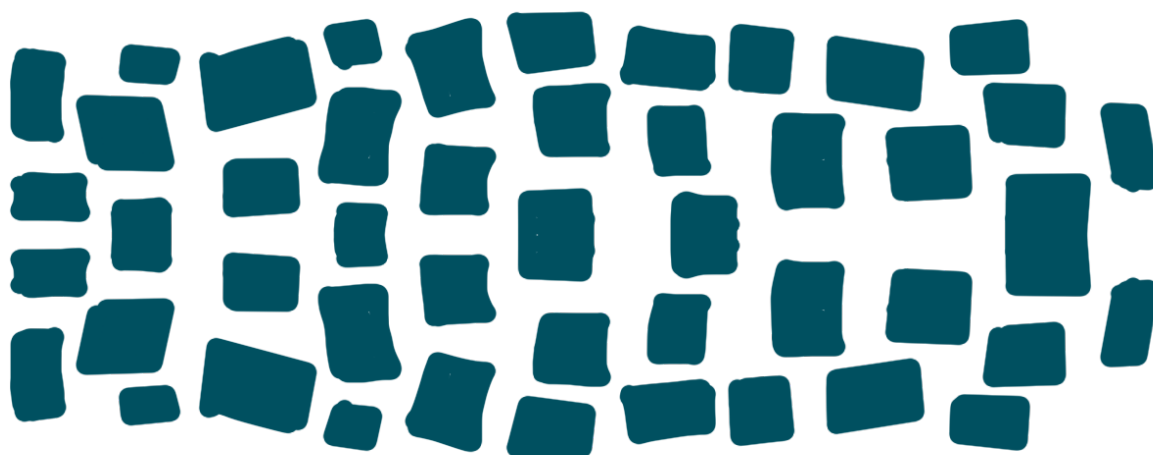
- Nasnímajte fotografie alebo videá z prvkov miestneho priestoru a použite ich na vyvolanie diskusie alebo na porovnanie toho, čo sa deje na rôznych miestach.
- Nakreslite jednoduchý plán alebo mapu hracieho priestoru. Vytvorte veľa fotokópií a potom požiadajte všetkých, aby ich označili zo svojho uhla pohľadu. Môžete ich požiadať, aby do nich kreslili, písali, čmárali alebo pomocou nálepiek niečo označili.
- V priebehu hrania snímajte časozberné fotografie (alebo jednoduché snímky v pravidelných intervaloch) rovnakej oblasti, aby ste zistili, čo sa tam skutočne deje.
- Vytvorte si inventár hracích zdrojov. Môžete to urobiť vizuálnymi metódami, ako sú fotografie, zoznamy a nástenné mapy.
- Vytvorte jednoduchý graf na monitorovanie vecí, ako je prvá pomoc na ihrisku, incidenty na ihrisku, neprítomnosť hracieho času alebo iné údaje, ktoré je možné bežne zhromažďovať. To by vám malo pomôcť opísať dopad zavedenia voľných predmetov a pre deti to môže byť zaujímavá výzva pri práci s údajmi.
- Zorganizujte stretnutie pre deti aj dospelých. Príprava otázok, ich kladenie, počúvanie a zaznamenávanie odpovedí sú skvelými komunikačnými cvičeniami. Rozhovory je možné zaznamenávať na papier, so zvukom alebo videom.
- Skontrolujte pravidlá, zásady a postupy vášho ihriska. Popremýšľajte, čo vám hovoria o tom, ako je hra vnímaná a hodnotená.
- Skontrolujte očakávania a popisy práce ľudí, ktorí sa podieľajú na podpore hry vo vašom prostredí. Odrážajú to, čo je potrebné na podporu hry?
- Bud'te statoční! Zistite, čo si deti skutočne myslia o tom, ako dospelí svojimi činmi podporujú alebo bránia hre.
- Po rozbehnutí projektu voľné predmety sa znova venujte každej činnosti, aby ste mohli vyhodnotiť ich vplyv.

Ako môžete tieto aktivity zorganizovať?

- Jedna trieda alebo skupina by sa mohla ujať vedenia pri plánovaní aktivít.
- Vedúca trieda alebo skupina by mohla prideliť aktivity iným deťom, triedam, dospelým alebo skupinám, ktoré by ich mohli vykonávať.
- Viaceré triedy alebo skupiny by si mohli vziať jeden aspekt hodnotenia a podať správu.
- Rovnaké aktivity alebo zameranie by mohli spracovať deti rôzneho veku a vývoja, aby odhalili rôzne uhly pohľadu a to, čo majú spoločné.
- Niektoré aktivity môžu byť vhodnejšie pre dospelých alebo zamestnancov, ako napríklad prehodnocovanie zásad, ale aj tieto by mohli byť užitočné pre zapojenie detí.
- Niektoré organizácie podporujúce hru ponúkajú pomoc pri uskutočňovaní alebo podpore hodnotiacich aktivít.
- Niektoré organizácie (podporujúce hru a iné) vám môžu ponúknuť pomoc pri spracovávaní názorov veľmi malých detí, detí alebo tínedžerov s potrebami ďalšej podpory.

Čo urobiť s tým, čo zistíte?

- Zhromažďujte informácie a hľadajte témy, priority, príležitosti.
- Použite to na zodpovedanie otázok ako: Ako by sme mohli lepšie využiť priestor, ktorý máme? Existujú oblasti, ktoré si deti vážia a ktoré sme si predtým neuvedomovali? Existujú dostatočné zdroje? Disponujeme primeranými prostriedkami? Existujú skupiny detí, pre ktoré by sme mali robiť viac, aby mali spravodlivé príležitosti hrať sa vonku? Mali by dospelí robiť veci inak?

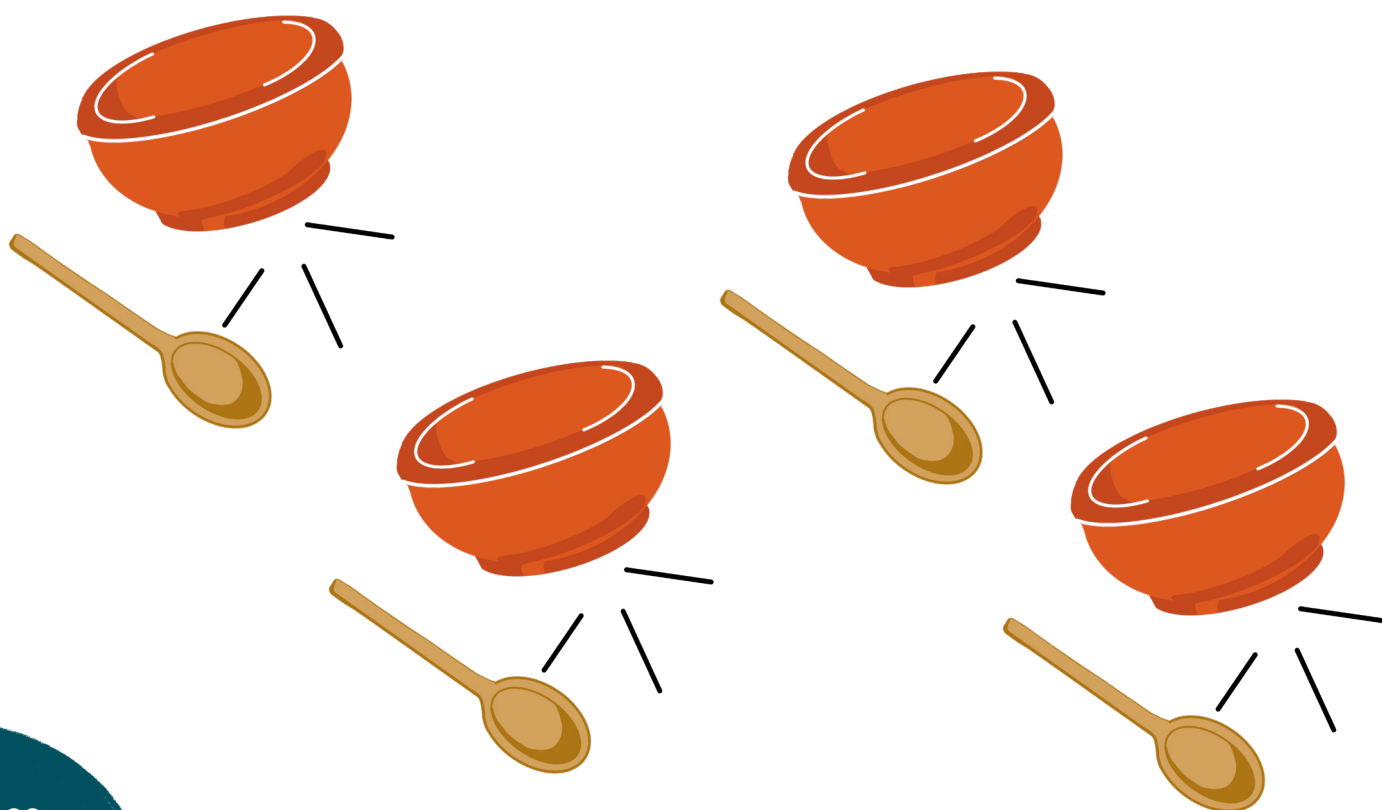
5.3 Získanie veľkého množstva voľných predmetov

Drvivú väčšinu voľných predmetov pre hru je možné získať zadarmo. Hlavnými nákladmi sú čas potrebný na ich získanie a zozbieranie, náklady na pohonné látky, ak ich musíte vyzdvihnúť, a náklady na tlač plagátov a listov. Používanie sociálnych médií je skvelý spôsob, ako znížiť niektoré z týchto nákladov.

Keďže je väčšina voľných predmetov darovaná, môže to znamenať náhodné prekvapivé vlastnosti hry v závislosti od toho, čo sa objaví.

Pozrite si Nástroj 15, kde nájdete graf overených voľných predmetov vhodných pre vašu krajinu.

Niektorí ľudia majú prirodzený talent na získavanie voľných predmetov! Akonáhle začnete, získavanie voľných predmetov, nech už idete kamkoľvek, sa môže stať celoživotným návykom. Je to skvelý spôsob, ako sa môžu rodičia, opatrovatelia a komunita zapojiť do vášho projektu.

Ako môžeme získať voľné predmety?

Pozri tiež pokyny pre jednotlivé krajiny v prílohe 2

- Dajte ľuďom vedieť, čo hľadáte, a uvidíte, čo sa vám podarí získať. Toto je najjednoduchší a často najúspešnejší spôsob získavania voľných predmetov.
- Vyskúšajte príspevky na sociálnych sieťach, e-maily, plagáty a listy. (Pozri Nástroje 5 a 9.)
- Ak máte príliš veľa jedného materiálu a málo iného, oznámte to ľuďom alebo si vymeňte voľné predmety s inou školou.
- Navštívte miestne spoločnosti, stavebné firmy, továrne a obchody a vysvetlite im, čo sú to voľné predmety a ako by vám mohli pomôcť. Šírte informácie a obrázky, aby pochopili túto myšlienku.
- Pošlite list alebo e-mail s cieľom nadviazať spoluprácu - pokúste sa ho podľa možnosti adresovať konkrétnej osobe.
- Pýtajte sa - ak spozorujete potenciálne voľné predmety, ako sú plynové potrubia alebo odpad zo stavby, osobne sa pýtajte.
- Ak je vo vašej oblasti nejaké šrotovisko (organizácia, ktorá odpad získava a presmerováva), spojte sa s ním.
- Pripojte sa k ďalším skupinám, zdieľajte a vymieňajte si voľné predmety
Navštívte charitatívne obchody, výpredaje autodiélov a hromadné výpredaje neobvyklých predmetov.
- Pridajte pripomienky k informačným bulletinom, sociálnym médiám a webovým stránkam.
- Zistite, ktorí rodičia pracujú alebo majú koníčky, ktoré pravdepodobne produkujú dostatok voľných predmetov - stavbári, inštalatéri, poľnohospodári, dizajnéri atď. Požiadajte ich, aby si všímali veci, ktoré by vám mohli darovať. (Vzorový list nájdete v Nástroji 9.)
- Vytvorte priestor, kde môžu deti a zamestnanci ukladať darované voľné predmety z domu, aby ich bolo možné skontrolovať a pripraviť na hru.
- Spriatel'te sa s miestnymi stavbármi, farmármi a lesníkmi.

Uistite sa, že ľudia vedia, že hľadáte voľné predmety a zásoby pravdepodobne prídu!

Koľko voľných predmetov potrebujete?

Počet voľných predmetov by mal byť úmerný veľkosti hracej plochy a počtu detí. Mal by ich byť dostatok, aby deti nemuseli bojovať o zdroje. Môžete vynásobiť počet detí najmenej štyrmi alebo piatimi, aby ste zistili, koľko kusov voľných predmetov budete potrebovať. Čoskoro zistíte, ktoré predmety sú obľúbené a treba ich často či dennodenne dopĺňať, a taktiež typy voľných predmetov, ktoré sú medzi deťmi veľmi žiadané.

Pozri Nástroj 1

Pracujeme na ňom! - Plagát

Poznámka o pneumatikách

Staré pneumatiky majú v hracích priestoroch fantastickú hodnotu ako voľné predmety, ako aj pre vytváranie semipermanentných štruktúr. Obchodné spoločnosti zvyčajne musia za likvidáciu starých pneumatík platiť, takže ich spravidla radi rozdadajú. (Skontrolujte pravidlá vo vašej krajine). Môžu však predstavovať osobitné nebezpečenstvo, ktoré si treba uvedomiť.

- Pneumatiky predstavujú nebezpečenstvo požiaru a mali by sa skladovať bezpečne mimo budov v súlade s miestnymi požiarnymi požiadavkami, ktoré môžu existovať.
- Väčšina pneumatík má oceľové výstuže, ktoré by mali byť skontrolované kvôli vyčnievajúcim drôtom a ak nejaké majú, nemali by sa používať.
- Na fixne namontovaných pneumatikách by mali byť vyvŕtané otvory na odtok vody.
- Staré pneumatiky môžu zadržiavať aj stojatú vodu a hmyz, preto je potrebné ich vyprázdniť.
- Fixne namontované pneumatiky za účelom vytvorenia štruktúr nesmú vytvárať záchytné body, ktoré by predstavovali nebezpečenstvo pre deti.
- Nylonové vzpery sú bezpečnejšie pre hojdačky, kde sú dôležité ich vlastnosti pohlcovania nárazu.

5.4 Skladovanie a umiestnenie

Pri organizácii vášho projektu by ste mali včas premýšľať ako uskladniť voľné predmety. Vhodné skladovanie závisí od miesta, podnebia a veľkosti projektu, môže to byť napríklad prístrešok alebo prepravný kontajner, otvorený prístrešok alebo jednoducho priestor na verande alebo recepcii.

Pri skladovaní môžete improvizovať a použiť napríklad kôš na kolieskach, vozík alebo káru, alebo dokonca len rucksak s nevyhnutnými materiálmi. Niektoré miesta a určité predmety vyžadujú minimálny skladovací priestor a veľa predmetov môžete skladovať aj vonku.

Úvahy o skladovaní

- Diskutujte, ktoré možnosti skladovacieho priestoru sú vhodné pre umiestnenie a rozsah vášho projektu.
- Zaistite, aby deti mali čo najnezávislejší prístup k skladovaciemu priestoru.
- Uistite sa, že sú dvere dostatočne široké - dvojité dvere na najdlhšej strane veľkého kontajnera sú ideálne.
- Zvážte, ako rozmiestniť obsah vnútornej časti skladovacieho priestoru pre ľahký prístup. Vyskúšajte otvorené boxy alebo police na stranách, aby ste mohli materiály ľahko triediť.
- Vytvorte značenie vhodné pre deti a ukážte, čo je kde uložené.
- Zvážte dostupnosť - tú môžu vylepšiť rampy, tvrdé povrchy ako asfalt alebo dlažba hneď pred skladovacím priestorom a predná časť s plachtou pre ďalší prístrešok.
- Popremýšľajte, či je skladovanie dreva alebo kovu vhodné pre vaše prostredie.
- Myslite aj na estetiku, napríklad na výsadbu alebo na nástenné maľby, ktoré navrhli a namalovali deti.

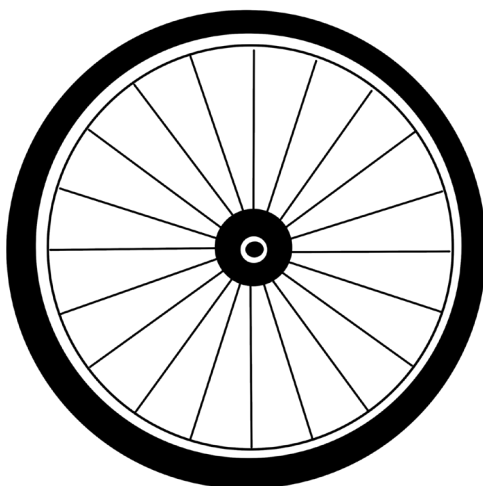
Umiestnenie skladovacieho priestoru

Včasná diskusia s osobami zodpovednými za údržbu alebo správu vášho vonkajšieho priestoru pomôže rozhodnúť o vhodnom priestore na umiestnenie vášho skladovacieho priestoru.

- Je možné skladovací priestor umiestniť v oblasti alebo v jej blízkosti, kde sa použijú voľné predmety?
- Je lepšie mať niekoľko malých skladovacích priestorov ako jeden veľký?
- Uľahčilo by to upratovanie, keby sa skladovací priestor nachádzal na trase, ktorú používajú deti na príchod a odchod z herného priestoru?
- Zachovali ste voľný prístup pre pohotovostné vozidlá?
- Existujú nejaké šachty, odtoky, vodné hydranty alebo iné služby, ktorým sa treba vyhnúť?
- Skontrolovali ste umiestnenie podzemných potrubí a sietí?
- Vyžadujú sa pred vybudovaním alebo inštaláciou skladovacieho priestoru nejaké povolenia?
- Vytvorí skladovací priestor neúmyselne ľahký prístup na strechu alebo k hraničnej stene?

Čo môže zostať vonku?

Prírodné materiály na hranie, ako je piesok, kamene, štiepka, vetvičky a vegetácia, je zvyčajne najlepšie ponechať vonku ako súčasť herného prostredia. Na mnohých miestach je nepravdepodobné, že dôjde k manipulácii alebo odcudzeniu iných bežných voľných predmetov, a preto môžu byť nechané vonku. Ako miestny tím ste vy a vaši kolegovia v najlepšej pozícii na rozhodovanie.

Čo potrebujete zvážiť, ak sa rozhodujete, či ponecháte voľné predmety vonku.

Tento zoznam poskytuje niekoľko možností, ktoré je potrebné zvážiť. Pri rozhodovaní o správnom prístupe k danému prostrediu by ste mali brať do úvahy veci ako poistenie alebo miestny kontext.

- K deťom, ktoré sa hrajú s voľnými predmetmi aj mimo bežných hodín, zaujímajte tolerantný prístup, pokiaľ nevznikne nijaká škoda.
- Umiestnite štítky, ktoré deťom alebo tínedžerom (alebo dokonca dospelým!) oznámia, že viete, že sa hrajú s voľnými predmetmi aj mimo bežných hodín, a že vám to neprekáža, pokiaľ nič nepoškodí.
- Popremýšľajte, či by sa skladovací priestor mohol skutočne stať potenciálnym cieľom vandalizmu (najmä ak je zamknutý, ľudia si môžu myslieť, že vo vnútri je niečo cenné).
- Zvážte, či je možné niektoré voľné predmety jednoducho vynechať, ak spôsobujú aj malé riziko poškodenia alebo krádeže.
- Požiadajte priateľských susedov, okoloidúcich alebo miestnych psičkárov, aby občasne sledovali priestor na hranie a upozornili vás alebo políciu, ak spozorujú akékoľvek problémy.
- Zvážte, či sú problémy sezónne, napríklad je väčšia šanca, že veci budú miznúť v určitých ročných obdobiach? Je v okolí počas dlhých letných večerov viac tínedžerov?
- Ak je to tak, možno budete potrebovať dočasné alebo sezónne riešenia.
- Využite svoje miestne znalosti a rozhodnite sa podľa nich.

Riešenie problémov

Môže to byť veľmi nepríjemné, ak je váš projekt zasiahnutý vandalizmom a neexistuje odpoveď, ktorá by vyhovovala každej situácii.

- Niekedy musíte jednoducho vydržať, kým sa problémy nevyriešia.
- Školy alebo skupiny, ktoré majú v komunite silné vzťahy, mávajú menšie problémy. Priateľská komunikácia je často kľúčom k riešeniu.
- Zapojenie detí, tínedžerov, susedov a členov komunity do aktivít vo vašej škole alebo okolí môže často pomôcť napríklad pri záhradníctve, údržbe alebo zhromažďovaní voľných predmetov.
- Centrá voľného času a miestne partnerstvá v oblasti bezpečnosti môžu tiež pomôcť pri kontakte s mladými ľuďmi.

5.5 Kontrola voľných predmetov pred, počas a po hre

voľné predmety musia byť dostatočne bezpečné, aby ich mohli používať deti. Vytvorte si systém na kontrolu všetkých nových predmetov bez ohľadu na to, kde a ako boli získané. Zdravý rozum bude váš najlepší sprievodca. Pozri Nástroj 7.

Zapojenie detí do údržby voľných predmetov

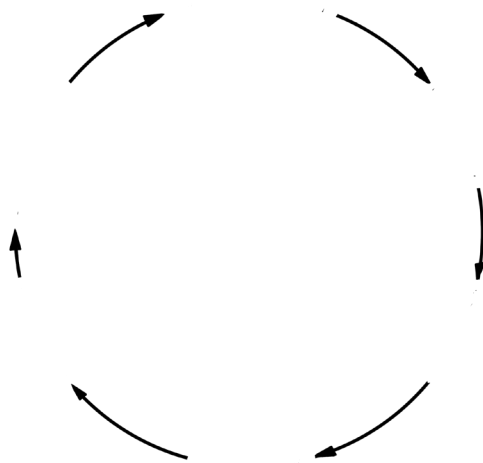
Niektoré z úloh spojených s údržbou voľných predmetov môžu byť pre deti zábavnou príležitosťou. Môžu sa naučiť identifikovať predmety, o ktoré sa treba starať, vykonávať údržbu (napríklad takú, ktorá je popísaná v krokoch vyššie) a podieľať sa na vedení záznamov.

Zapojenie detí do údržby voľných predmetov

- podporuje pocit vlastníctva a zodpovednosti
- poskytuje iný spôsob zapojenia do projektu
- poskytuje príležitosti na precvičovanie zručností v reálnom živote

Niektoré aspekty hry s voľnými predmetmi si vyžadujú osobitné údržbové opatrenia, napríklad pieskoviská vyžadujú zametanie piesku a pravidelné prehrabávanie. Predmety používané pri hre s blatom musia byť z času na čas vystriekané hadicou.

Kľúčom je byť systematický. Zistite, čo treba urobiť, kto je za čo zodpovedný, a zabezpečte, aby váš systém fungoval.

Prvý krok

Skontrolujte možné riziká vrátane:

- kúskov voľných predmetov, ktoré môžu odpadnúť, spôsobiť nebezpečenstvo zadusenía alebo majú triesky či ostré hrany
- ostrých predmetov
- pravdepodobnosti štiepenia alebo rozbitia, najmä pri zmenách tlaku alebo teploty horľavých materiálov
- bakteriálnych infekcií kvôli vlhkému skladovaniu alebo stojatej vode
- predmetov, ktoré by mohli spôsobiť uviaznutie alebo pomliaždenie prstov, hlavy alebo tela
- chemikálií - batérie, netesné komponenty atď. (Okamžite ich odstráňte z hry.)

Druhý krok

Ak odhalíte riziká, ktoré sa dajú okamžite odstrániť, podniknite príslušné kroky, ako napríklad:

- prebrúste ostré hrany alebo štiepané drevo
- odstráňte výstupky ako drôt, svorky alebo klince
- skontrolujte vrecká a podšívku použitého oblečenia a doplnkov
- odstráňte alebo zaistite kusy voľných predmetov
- umyte a vyčistite zdroje.

Tretí krok

SPRÍSTUPNITE ICH NA HRANIE

Štvrtý krok

Ak odhalíte riziká, ktoré sa dajú odstrániť, avšak nie hneď, podniknite príslušné kroky, ako napríklad:

- zabezpečte, aby predmet nebol prístupný deťom
- identifikujte konkrétne miesto alebo kontajner, kde je možné skladovať rozbité alebo opotrebované predmety
- na označenie predmetov vyžadujúcich opravu použite nálepky
- vedzte si záznamy o opravených predmetoch a zaškrtnite si, keď sa predmet vráti na hranie.

Po oprave sa vráťte ku **tretiemu kroku** - **SPRÍSTUPNITE ICH NA HRANIE**

Piaty krok

Ak zistíte, že sa predmet nedá opraviť alebo že riziká nie je možné odstrániť, STIAHNITE HO Z HRY prijatím príslušného opatrenia, ako napríklad:

- okamžite odstráňte predmet
- pridajte rastlinný materiál do kompostovísk alebo kompostovacích systémov
- obráťte sa na miestne úrady zaoberajúce sa likvidáciou odpadu alebo recykláciou
- rozbité alebo opotrebované veci odložte na konkrétne miesto na odstránenie

5.6 Nastavenie rutín hry s voľnými predmetmi

Nasledovné postupy vám ponúkame ako praktické návrhy, ktoré si môžete prispôbiť tak, aby vám pomohli implementovať váš projekt.

Vytvorenie zóny alebo zón hry s voľnými predmetmi

Niekedy môže byť užitočné identifikovať oblasť na ihrisku alebo v hracom priestore na hru s voľnými predmetmi. Môže to byť užitočné, najmä keď najskôr vyskúšate voľné predmety a začnete rozumieť, ako sa s nimi deti hrajú. Príprava a upratovanie môžu byť rýchlejšie, ak sa skladovací priestor nachádza v zóne.

Vytvorenie chráneného územia môže tiež pomôcť deťom skutočne sa ponoriť do hry bez toho, aby súťažili o priestor alebo aby boli vytlačené inými záujmami, napríklad futbalom.

Ak sa rozhodnete vytvoriť zónu hry s voľnými predmetmi, zamyslite sa nad jej umiestnením, či na ňu svieti slnko a nad dostupnosťou prostredia.

Buďte flexibilní - je prirodzené, že voľné predmety cestujú priestorom, v ktorom sa hrajú deti.

Hra detí rôzneho veku

Hra s voľnými predmetmi je vhodná pre všetky vekové skupiny, ktoré sa hrajú s deťmi a majú prístup k voľným predmetom, a nie sú obmedzené povinnosťami alebo rozdelené podľa veku. Deti prirodzene láka hrať s deťmi, ktoré sú staršie alebo mladšie ako sú oni. Hra detí rôzneho veku má veľa vývojových, vzdelávacích a sociálnych výhod.

- Deti navzájom získavajú motiváciu a nové nápady, aj keď sa priamo nehrajú.
- Deti majú možnosť hrať sa spôsobmi, ktorými by sa nemohli hrať s deťmi rovnakého veku.
- Deti si navzájom pomáhajú, pretože môžu - možno potrebujú niekoho vyššieho, silnejšieho, tenšieho atď.
- Staršie deti dostanú príležitosť preukázať starostlivosť a láskavosť mladším deťom.

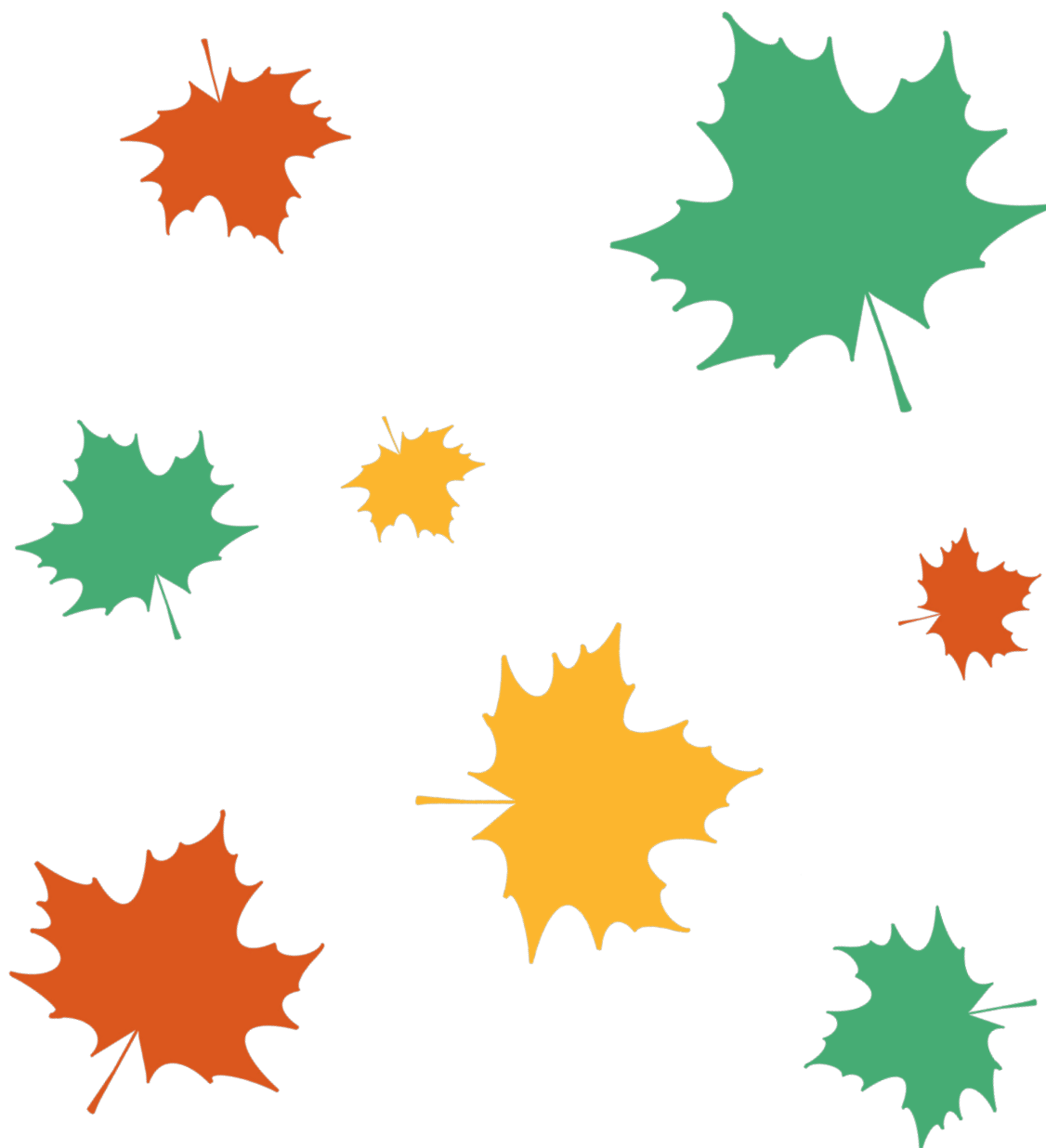
Miešanie podľa veku podporuje kreativitu u starších detí... Hra detí rôzneho veku je všeobecne menej konkurencieschopná a kreatívnejšia, teda viac hravá ako hra detí rovnakého veku. Keď deti rôznych vekových skupín hrajú spoločnú hru, pozornosť sa presunie z víťazstva na zábavu. Staršie, väčšie a zručnejšie dieťa nie je hrdé na to, že porazí oveľa mladšie, a mladšie dieťa neočakáva, že porazí staršie.

Profesor Peter Gray, 2011

Odstránenie delenia hry podľa veku znamenalo oveľa väčšie socializovanie sa medzi staršími a mladšími deťmi. Počet nehôd sa znížil.

(Podpora pre učebného asistenta, Škótsko)

Hra za každého počasia

Hranie vonku môžete podporovať po celý rok. To umožňuje deťom ďalej experimentovať a využívať prvky vo svoj prospech. Dopredu myslíte na oblečenie, obuv a správu mokrého vybavenia. Ak vaše prostredie nedisponuje vonkajšími prístreškami, zvážte otvorenie vnútornej miestnosti alebo vytvorenie prístreškov s plachtami alebo stanmi, aby mali deti na výber.

Dohody o používaní voľných predmetov

Deti by mali byť plne zapojené do uzatvárania dohôd a očakávaní, že sa budú hrať s voľnými predmetmi a starať sa o ne. Zložité alebo striktné pravidlá nie sú také účinné ako zrozumiteľné pokyny na uľahčenie správy voľných predmetov.

Upratovanie a zhromažďovanie

Vo väčšine prostredí je zhromažďovanie voľných predmetov naspäť súčasťou procesu, ktorý umožňuje ich opätovné použitie na hru. Pre deti je to ideálna aktivita, do ktorej sa môžu zapojiť a rozhodovať o nej.

V mnohých prostrediach často existuje signál, napríklad zvonenie, ktorý dá deťom vedieť, že je potrebné skončiť s tým, čo robia, a začať s upratovaním.

Vynechanie voľných predmetov medzi hrami má výhody, aby sa deti mohli vrátiť k veciam, s ktorými sa hrali už skôr. Deti často získavajú inšpiráciu z napoly vyrobených alebo opustených výtvorov ostatných detí a používajú ich ako východisko pre svoju hru. Existuje aj argument, že deťom viac prospieva ponorenie do hry a upratovanie je menej dôležité ako výhody hry.

Popremýšľajte, čo je praktické a čo je rozumné vo vašom prostredí.

Tipy na upratovanie

- Zhromažďovanie voľných predmetov pomocou vozíkov alebo fúrikov môžu byť pre dospelých a deti zábavnejšie a menej náročné.
- Veľké voľné predmety je možné upratať rýchlejšie ako veľa malých.
- Malé voľné predmety, ako sú šišky a mušle, sa môžu ľahko vonku rozptýliť a budú sa musieť menej zhromažďovať, ak sú súčasťou vonkajšieho prostredia, napríklad kužeľ vo vyvýšenom záhone.
- Počas vlhkých dní sa dajú rýchlo schnúce materiály, ako sú siete a organza, ľahšie udržiavať ako ťažšie materiály na báze bavlny.
- Triedenie voľných predmetov podľa druhov môže byť pri upratovaní zábava a môže prieniesť úsporu času. Môžete napríklad požiadať jednu skupinu, aby naplnila vozík rúrkami, a druhú, aby naplnila vozík drevenými vecami.

Tipy na upratovanie nájdete v Nástroji 21.

Vplyv zimného obdobia na priestor na aktivitu s voľnými predmetmi

V jedno zimné ráno sa deti pokojne hrajú v priestore GratoSfera. Niektorí “surfujú” pomocou podlahových panelov, iní sa hrajú na rodinku a varia. Zrazu sa zmení počasie a začne snežiť.

V obave z prípadného premoknutia voľných predmetov navrhujem deťom, aby sme sa vrátili do triedy. Deti proti tomuto nápadu protestujú a oznámia, že keďže sneží, budú pripravovať vianočnú večeru. Surfovanie dokonca vymenili za snowboarding!

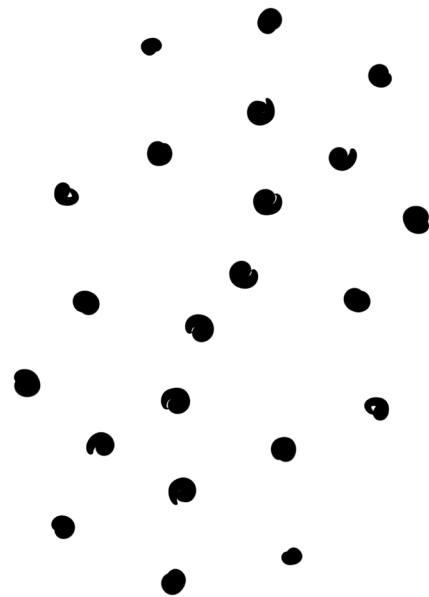
Ostali sme teda vonku. Bolo potešením sledovať, ako deti pokračujú v hre a tešia sa z padajúceho snehu, chytajú snehové vločky a pozorujú rozmanitosť ich tvarov. Ostatné deti nás cez okná školy s túžbou i závišťou pozorovali, ako si užívame príchod zimy.

Príbehy a fotografie z Szkoła Podstawowa nr 5 im., Poľsko

Hravý dialóg

Skupina: 2. ročník predškolského vzdelávania

Andrzej: Andrew: Baby, zahráme sa?

Maria: Čo sa chceš zahrať?

Emilia: Máš nejaký nápad?

Andrew: Zahrajme sa na exotickú kanceláriu.

Maria: Čo prosím?

Emilia: Ja už viem. Potrebujeme pneumatiky, deky, dáždníky.

Viktoria: To je super nápad! Prinesiem fľaše, stôl a mám aj balíček chipsov.

Andrew: A ja donesiem notebooky, tablety a telefóny.

Viktoria: Čo budeme v našej kancelárii robiť?

Andrew: Viktoria, ty nevieš? Veď robiť objednávky na internete.

Viktoria: Aké objednávky?

Emilia: Viktoria, musíme objednať colu, chipsy, čokoládu, banány, jahody, cukríky a ananásy.

Viktoria: Aha, chápem, budeme vyrábať zdravé koktaily pre našich zákazníkov.

Maria: Ach bože, ešte potrebujeme mixér.

Emilia: Áno, budeme tá najlepšia exotická kancelária.

Andrew: Ale čokoláda, čipsy a cukríky sa nehodia do koktailov.

Viktoria: Och, Andrew, maškrtky budú pre nás.

Emilia: Hihi, Andrew, si taký zlatý.

Andrew: To je pravda.

Andrew: Musíme kanceláriu aj zariadiť. Z pneumatík vyrobíme kreslá a dáme na ne deky, stôl bude vpredu.

Emilia: A čo s dáždníkmi?

Andrew: Budeme ich držať v rukách.

Viktoria: Mixér a produkty sú na stole, pripravím koktaily.

Andrew: Dobrý nápad, Viktoria.

Emilia: Teraz niečo vymyslíme.

Andrew: Áno, my sme najlepší.

Viktoria: To je veľká sranda!

Počas slnečného dňa sa deti navzájom inšpirovali k spoločným hrám. Vymysleli si vlastný názov "exotická kancelária". Jeden po druhom prinášali veci potrebné na zariadenie a vytvorenie kancelárie: použili 3 pneumatiky, 4 deky, 3 dáždníky, 2 fľaše, kufor, ktorý slúžil ako stôl, notebook, mobilný telefón, tablet, mixér, balíček chipsov, farebné krabice na ovocie, vlastný čokoládový papier a cukríky. Hra trvala 60 minút. Na konci deti vložia rekvizity do nádoby na svoje určené miesta.

Príbeh a fotografie z Szkoła Podstawowa nr 5 im., Poľsko

5.7 Zbierka nástrojov

Nástroje v tejto časti vám umožnia iniciovať základné aktivity zavádzania hry do škôl.

Hlavné ciele:

- budovať povedomie a vedomosti o hre medzi učiteľmi, rodičmi, potenciálnymi dodávateľmi a darcami
- iniciovať kontakt a budovať vzťahy s rodičmi, potenciálnymi dodávateľmi a darcami
- pripraviť učiteľov a deti na možné riziká a výzvy v hre (viac o riadení rizík nižšie).

Nástroj 1	Pracujeme na ňom! - Plagát
Nástroj 5	Vzorový list sponzorom/darcom
Nástroj 7	Bezpečnosť (obsahuje tri prvky: údržba, premiestňovanie voľných predmetov - pokyny na zdvíhanie a manipuláciu, kontrola voľných predmetov pred, počas a po hre)
Nástroj 9	Vážení rodičia! Vzorový list rodičom
Nástroj 12	Aktivity zamerané na vyskúšanie hier pre deti
Nástroj 15	Prehľad overených voľných predmetov
Nástroj 17	Výhody rizika, dobrodružstva a výzvy počas hry - plagát
Nástroj 20	Menej je viac! Výhody hry - plagát
Nástroj 21	Upratovanie - tipy - plagát (PL) + tipy (ELPA)
Nástroj 22	Hra s voľnými predmetmi v školách - plagát
Nástroj 24	Často kladené otázky

6. Plány, pravidlá a postupy

Fotografie: Susan Humble, ELPA

Cieľom šiestej časti je poskytnúť vám informácie a pokyny týkajúce sa tvorby niektorých plánov, pravidiel a postupov, ktoré môžu pomôcť hladkému priebehu vášho projektu. Ponúka taktiež príklady, ktoré je možné prispôbiť. Šiesta časť je ukončená ukazovateľmi smerujúcimi k hodnoteniu a osvedčeniu vášho projektu, aby ste sa mohli podeliť o tom, čo ste sa dozvedeli a čo ste dosiahli.

6.1 Vypracovanie koncepcie hry

Vypracovanie koncepcie hry môže pomôcť:

- vytvoriť jasný prehľad o záväzku školy k právu detí na hru a výhodách hry
- dať kontext zavedeniu voľných predmetov
- umožniť počuť názor detí
- vytvoriť spoločné porozumenie hry
- pochopiť novým zamestnancom a rodinám váš prístup k hre
- predložiť prehľad potenciálnym podporovateľom.

Proces vypracovania prehľadu alebo koncepcie je často sám o sebe hodnotný, pretože pomáha identifikovať spoločné myšlienky, obavy a priority. Je to príležitosť vziať do úvahy miesto, ktoré má hra v živote školskej komunity, a nájsť spoločný spôsob vyjadrenia.

Popremýšľajte, čo potrebujete a ako to využijete. Chcete jednoducho povedať, že hra je vo vašom prostredí skutočne dôležitá, a prečo to tak je? Chcete vytvoriť širokú víziu hry, priorít a zásad? v takom prípade možno budete potrebovať pracovný dokument, ktorý vytvorí hybnú silu a poskytne vám niečo, na čom sa dá merať pokrok.

Kroky pri vývoji herného prehľadu

Vytvorte si nejaké základy

- Zoznámte sa so znením článku 31 Dohovoru o právach dieťaťa. (Pozri časť 2.6)
- Pozrite si ďalšie vyhlásenia a pravidlá, aby ste zistili, čo sa vám na nich páči.
- Zistite, či váš miestny úrad alebo obec uplatňuje pravidlá hry - ak je to tak, môže vám pomôcť odkázať na ne a zopakovať rovnaké znenie.
- Existuje národná stratégia hry - opäť vám môže pomôcť odkázať na ňu a zopakovať rovnaké znenie.

Zistite viac o hre z rôznych uhlov pohľadu

- Poradte sa s deťmi, rodičmi, zamestnancami, členmi komunity atď.
- Popremýšľajte, kto toto zistenie urobí - mohli by to deti?

Použite existujúce informácie

- Znova sa zamerajte na svoje aktivity spojené s hodnotením hry - aký dopad mali vykonané zmeny? Aké vylepšenia sa udiali?
- Odkaz na prístupy sebahodnotenia, ktoré používa vaša škola alebo organizácia.

Premýšľajte o dôležitých veciach, ktoré chcete vedieť povedať.

- Všetky deti majú právo hrať sa.
- Vonkajšia hra a hra s voľnými predmetmi je cenená.
- Riziko a výzva sú cenené a riadené prostredníctvom vášho procesu posudzovania rizík a prínosov. (Pozri časť 6.5)

Spojte to

- Zamyslite sa nad celkovým rámcom a podnadpismi, aby ste sa ubezpečili, že sú logicky prepojené.
- Môžete usporiadať workshop, ktorý zapojí ľudí do premýšľania a diskusie o tom, čo je dôležité.
- Môžete si zvoliť, že budete mať jednu vedúcu osobu alebo malú skupinu na úpravu konceptu.

Možné nadpisy

- Čo je hra?
- Prečo podporovať hru detí?
- Čo hovoria deti o hraní?
- Vaša vízia hry, ciele a zásady.
- Vyváženie rizika a prínosov v hre.
- Vaše priority a hlavné kroky, ktoré plánujete podniknúť
- Dôležité referenčné body.

Zvážte, ako predložíte váš prehľad

- Dokumenty a formáty vhodné pre deti sú často veľmi populárne u všetkých. Možno by ste ho chceli predstaviť z pohľadu detí s použitím ich slov.
- Môžete mať hlavný dokument a k nemu súhrny alebo nadpisy.
- Uistite sa, že ľudia vedia, že existuje, tak, že ho predstavíte na stretnutiach a udalostiach a použijete ho ako nástroj.
- Zvážte rôzne formáty na rôzne účely, napríklad pohľadnice, webové stránky, plagáty, príspevky na sociálnych sieťach a videá.

Pozrite si Nástroj 6 Kroky pri tvorbe koncepcie alebo pravidiel - vývojový diagram + šablóna akčného plánu

Školy priateľské k hre - druhé kritérium kvality: škola disponuje písomnou koncepciou o tom, ako podporuje hru⁹

Pokyny pre školy priateľské k hre (str. 20) poukazujú na to, že proces vypracovania písomnej koncepcie je sám o sebe hodnotný. Na jeho tvorbe a pravidelnom prehodnocovaní by sa mala podieľať celá školská komunita. Prehľad slúži ako usmernenie pre deti, zamestnancov a rodičov v rámci školskej komunity a tiež ako prehľad o zásade a záväzku vonkajšieho zdieľania.

Nasledujúce ukazovatele môžu slúžiť ako užitočné referenčné body pre váš prehľad. Ďalšie pokyny nájdete v brožúre Kritériá kvality.

- Máme písomný prehľad, ktorý obsahuje naše pochopenie podstaty a hodnoty hry a poukazuje na porozumenie dôležitosti samoorganizovanej hry.
- Do tvorby a preskúmania tohto prehľadu sme zapojili celú školskú komunitu.
- Prehľad ukazuje, ako sa škola zaviazala podporovať hru detí a vytvárať dostatok času, priestoru a povolení.
- Prehľad ukazuje, ako sprístupníme priestory a časy na hranie všetkým deťom (dievčatám a chlapcom, postihnutým deťom, deťom s odlišným pôvodom, z rôznych rodín, kultúr atď.) a za každého počasia.
- Prehľad jasne načrtáva prístup školy k riskovaniu a spôsob, akým vyvážime riziko a prínos.
- Prehľad ukazuje, ako budeme rozvíjať svoje vedomosti o hre a ako ich budeme podporovať prostredníctvom prijímania, odbornej prípravy a profesionálneho rozvoja zamestnancov a rodičov.
- Prehľad identifikuje ľudí zodpovedných za strategické a prevádzkové riadenie pri zlepšovaní možností detí hrať sa v škole.

⁹ Školy priateľské k hre (playfriendllyschools.eu)

6.2 Vypracovanie akčného plánu

Zavedenie hry s voľnými predmetmi môže byť významným krokom v organizácii, ako je škola, takže akčný plán je nevyhnutným nástrojom. Do plánovania činností zapojte čo najviac deti.

Uvádzame tu niektoré možné prvky akčného plánu. Plány sa vyvíjajú, takže nemusíte hneď od začiatku rozhodovať o každom bode.

- Aký je zamýšľaný výsledok? Majte jasnú víziu. Vráťte sa späť k hodnotiacim činnostiam. (Pozri časť 4)
- Čo je potrebné urobiť, kým a do kedy? Zamyslite sa nad konkrétnymi činnosťami rozdelenými na dosiahnuteľné úlohy.
 - Kde budú uložené voľné predmety?
 - Kde sa budú voľné predmety používať?
 - Sú potrebné nejaké úpravy priestoru?
 - Ako získate voľné predmety?
 - Ako budete prichádzajúce voľné predmety systematicky kontrolovať?
 - Ako sa budete o voľné predmety starať - aké rutiny je potrebné zaviesť?
 - Ako budú predstavené relácie hry s voľnými predmetmi?
 - Ako zavediete hodnotenie rizík a prínosov a kto ich bude aktualizovať?
 - Kto bude monitorovať a zdokonaľovať relácie hry s voľnými predmetmi a ako to bude prebiehať?
 - Kedy opäť prehodnotíte pôvodné hodnotenie a ako vyhodnotíte vplyv?
 - Ako udržíte hru s voľnými predmetmi vo funkčnosti?
- Kto bude facilitovať aktivity zamerané na vyskúšanie hry s voľnými predmetmi a ako budú títo ľudia trénovaní a podporovaní?
- Kto bude priebežne facilitovať hru s voľnými predmetmi a ako budú títo ľudia trénovaní a podporovaní?
- Aké výzvy bude možno potrebné prekonať a aké stratégie sa použijú na ich riešenie?
- Ako budete komunikovať to, čo sa deje? (Výzvy, činnosti, príbehy o úspechu, vzdelávanie atď.)
- Ako bude mať príležitosť každý, kto je zapojený, vyjadriť svoj názor?
- Potrebuje prepojiť akčný plán s rozsiahlejšími zlepšeniami vo vašej škole alebo so súčasnými miestnymi alebo národnými iniciatívami?
- Čo budete musieť urobiť, aby ste zabezpečili, že sa toto ustanovenie stane súčasťou života školy?

Formát akčného plánu

Na zaznamenávanie a aktualizáciu činností môžete použiť jednoduchý formát, ako je tento. Papierové kópie v kružkových zakladačoch alebo v elektronickom excelovskom formáte sú na to vhodné.

Činnosti	Do kedy (dosiahnu- teľný dátum)	Dokončené?	Poznámky/d'alšie kroky
1. Kde budú uložené voľné predmety?			
Príklad činnosti: Trieda pani D., ktorá porovnáva skladova- cie priestory v iných miestnych školách a zisťuje výhody a nevýhody			
Príklad činnosti: po- dajte správu výboru pre voľné predmety s odporúčaním a nákladmi			
2. Kde sa budú voľné predmety používať?			

A tak ďalej...

6.3 Posúdenie rizík a prínosov hry s voľnými predmetmi

Celoročná hra vonku s voľnými predmetmi takmer za každého počasia poskytuje deťom zážitky, ktoré sa nedajú zopakovať vo vnútri. Spolu s tým prichádza aj príležitosť vychutnať si podnetné zážitky a rozvinúť celý rad zručností.

Posúdenie rizík a prínosov je prístup k riadeniu rizika, ktorý zohľadňuje tieto výhody spolu s rizikami. Ide o vyvážený a primeraný prístup k procesu posudzovania rizika.

Vo Veľkej Británii je to prístup podporovaný Výkonným úradom pre zdravie a bezpečnosť v dôležitom vyhlásení Children's Play and Leisure: Promoting a Balanced Ap-

proach (Detská hra a voľný čas: Podpora vyváženého prístupu), a tiež v Škótsku vyjadrením stanoviska Care Inspectorate (Inšpektorátu starostlivosti) Positive approach to risk in play (Pozitívny prístup k riziku v hre, 2016).

Medzinárodná aliancia školských areálov (ISGA) vypracovala Deklaráciu o riziku v hre a učení (2017 ¹⁰). Vyhlásenie zdôrazňuje, že podstúpenie rizika je pre blaho detí nevyhnutné. Podpora propagácie riskovania na pôde školy môže síce vyvolávať otázky zodpovednosti školy a obavy rodičov, ale poukazuje na to, že riziko je nevyhnutné pre rozvoj zdravých mladých ľudí.

Hodnotenie rizík a prínosov - definícia

Posúdenie rizík a prínosov znamená, že poskytovateľ hry rovnocenne zváži povinnosť chrániť deti pred vážnou ujmov, ktorej sa dá vyhnúť, a povinnosť poskytnúť im voľné a dobrodružné možnosti hrania, vďaka ktorým môžu deti pri hraní riskovať bez toho, aby ich vystavili neprimeranému nebezpečenstvu.

Ball, D. i in., 2013

Typické hodnotenie rizík a prínosov pokrýva napríklad tieto body:

- výhody činnosti alebo skúsenosti
- riziká
- miestne faktory, precedensy a porovnania
- rozhodnutia
- ako sa bude riešiť prebiehajúce riadenie rizika.

Písomné hodnotenia rizík a prínosov pomáhajú objasniť myšlienkové pochody skôr, ako sa dospeje k rozhodnutiu. Medzi rozhodnutia môžu patriť:

- zvýšenie možnosti rizika a výzvy
- nečinnosť alebo monitorovanie situácie
- zmiernenie alebo riadenie rizika
- odstránenie rizika.

Čo treba brať do úvahy pri rozhodovaní:

- jedinečný kontext každého prostredia
- rozdielne fyzické, sociálne a kognitívne schopnosti detí a mladých ľudí
- ako dobre poznáte deti
- prevládajúce poveternostné podmienky
- fyzické prostredie.

Aj keď je možné vopred vykonať písomné hodnotenie rizika pre predvídateľné činnosti, prostredie alebo použitie vybavenia, mnohé riziká sa hodnotia dynamicky počas hry.

Dynamické hodnotenie rizika

Pri dynamickom hodnotení rizika použijete svoj profesionálny úsudok, aby ste v čase, keď sa niečo deje, rozhodli, či je nejaký zásah nevyhnutný.

V hracom priestore sa naraz bude diať veľa vecí. Dospelí budú pravdepodobne nenápadne pozorovať a v prípade potreby sú pripravení zasiahnuť. Rozhodnutie o zásahu a o tom, ako má tento zásah vyzeráť, je dôležitá zručnosť.

Ak je pravdepodobné, že si dieťa vážne ublíži, je nevyhnutná rýchla reakcia. Pri väčšine iných príležitostí sa vyžaduje stabilnejší prístup. Dobré poznanie detí, ich obvyklých schopností a dispozícií pomáha robiť uvážené úsudky.

Niektoré možnosti, z ktorých možno čerpať

- Zastavte sa, pozerajte sa a počúvajte, premýšľajte, konajte, uvažujte. (Pozri časť 6.)
- Pokračujte v pozorovaní z diaľky.
- Pozorujte dôslednejšie a potichu dajte deťom vedieť, že ste tam - to môže samo o sebe zmeniť ich správanie.
- Položte im otázku typu: „Zaujímalo by ma, čo by sa mohlo stať, keby...“
- Predstavte novú možnosť: „Ak by sme použili toto, čo si myslíte, že by sa mohlo stať?“
- Komunikujte priamejšie: „Mám obavy, že ...“ alebo „Je čas prestať.“

Niekoľko tipov na zvýšenie dôvery v dynamickom hodnotení rizík a prínosov

- Zamyslite sa nad vašou osobnou skúsenosťou - fanúšik extrémnych športov môže mať iný prístup k riziku ako ten, kto sa bojí výšok. Zamyslite sa nad tým, ako môžete robiť objektívne rozhodnutia napriek svojim vlastným dispozíciám.
- Diskutujte o skutočných situáciách a rozhodnutiach na stretnutiach zamestnancov - aký rozsah možností má mať dospelý k dispozícii? Čo ovplyvnilo ich rozhodnutie?
- Použite reflexívne otázky na preskúmanie situácií - zvýšili moje zásahy možnosti detí hrať sa? Podporil môj zásah deti pri zvládaní rizík? Mal som zasiahnuť, keď som tak neurobil?
- Pamätajte, že deti počas hry tiež hodnotia riziká rovnakým spôsobom, akým podvedome hodnotíme riziká my, keď riadime auto, ideme po rušnej ulici alebo športujeme.

Deti a hodnotenie rizika

Do hodnotenia rizík a prínosov môžu byť zapojené deti, záleží však na tom, ako sú zapojené. Malo by to byť primerané úrovni porozumenia a záujmu detí, aby to pre ne malo zmysel.

Hodnotenie rizík a prínosov môže byť participatívne. Okrem získania rôznych uhlov pohľadu zabezpečí aj väčšiu podporu a pochopenie pre celú komunitu.

Mal by to byť pozitívny prístup, ktorý používa zdravý rozum, vhodný jazyk a je prezentovaný na vhodnej úrovni. Napríklad fráza „Čo si musíme pamätať pri hraní s...“ je užitočným otváračom, ktorý sa vyhýba otvorenému zameraniu na riziká.

Keď deti prejavia obavy, dospelí ich môžu požiadať o radu, ako zvládnuť tento problém, čím sa zvyšuje hodnota detí, ktoré sú schopné vyriešiť problém, prevziať zodpovednosť za seba a hľadať druhých.

Udržujte veci aktuálne

Prísomné hodnotenia rizík a prínosov aktualizujte. Povzbudzujte všetkých, aby ich pomáhali udržiavať aktuálne, najmä ak dôjde k malej nehode alebo meškaniu. Musia to byť živé, pracovné dokumenty, ktoré presne odrážajú postupy a prax. Popremýšľajte, kde ich treba vystaviť alebo uložiť, aby sa tak stalo.

Ak je vaša škola alebo zariadenie prevádzkované alebo riadené miestnym orgánom alebo väčšou organizáciou, budete musieť postupovať podľa ich postupov posudzovania rizík. Nemusia obsahovať zoznam výhod. v tejto situácii pripojte výhody ako samostatný hárok alebo k osobitným formulárom na posúdenie rizika, ktoré používate, pridajte ďalší stĺpec. To je možné vykonať niekoľkými spôsobmi:

- uvedením všeobecných výhod hry v prírode
- uvedením konkrétnych výhod použitia voľných predmetov
- uvedením konkrétneho prínosu vo vzťahu ku konkrétnemu riziku, napríklad prínosy hrajúcich sa detí, keď je vonku mokro alebo ľadovo.

Zdravie a bezpečnosť nie sú nič iné ako papierovanie. Je to o efektívnej komunikácii, osobnej zodpovednosti a vzájomnej starostlivosti.

Kanadský lesnícky priemysel

- Nástroj 10 Hodnotenie rizík a prínosov - šablóna
- Nástroj 17 Výhody rizika, dobrodružstva a výzvy v hre - plagát

Napadá vás príklad hry zahrňajúcej riziko a výzvy, ktorá vyvolala rôzne reakcie dospelých vo vašej škole alebo prostredí? Aké sú dôsledky pre hru detí v závislosti od odpovede?

6.4 Monitorovanie a hodnotenie vášho projektu hry s voľnými predmetmi

Monitorovanie a hodnotenie vplyvu voľných predmetov zaisťuje efektívnosť vášho úsilia tým, že ukazuje ako to, čo funguje, čo robí rozdiel, kde sú medzery a čo treba zlepšiť.

Monitorovanie a hodnotenie vám môže pomôcť zdieľať vaše aktivity s rôznymi zainteresovanými stranami a poskytnúť dôkazy o žiadostiach o financovanie.

Možno budete chcieť sledovať, či zavedenie hry s voľnými predmetmi prinieslo rozdiel v:

- skúsenostiach a blahobyte detí
- úspechoch a výsledkoch jednotlivcov alebo skupín.

Možno budete chcieť sledovať, či:

- všetky deti cítia, že majú k dispozícii hru s voľnými predmetmi
- všetky deti majú dostatočný a pravidelný prístup k voľným predmetom
- deti majú dostatok príležitostí na hru a čas vonku.

Musíte skontrolovať a ubezpečiť sa, že systémy fungujú, aby udržali voľné predmety aktuálne a zaujímavé. Možno budete chcieť skontrolovať, či existuje:

- dostatočné množstvo a rozmanitosť voľných predmetov
- príležitosti pre deti pracovať s „premennými“ tak, ako ich opísal Simon Nicholson (pozri časť 2.7)
- vaše ustanovenie podporuje deti v hraní sa za každého počasia, ročného obdobia a s voľnými predmetmi prostredia.

Prostredie, v ktorom sa odohráva hra s voľnými predmetmi. Deti vnímajú sociálnu a fyzickú povahu miesta. Možno budete chcieť zväžiť, či:

- deti majú dostatočnú slobodu a autonómiu v tom, kde, kedy a ako sa môžu hrať s voľnými predmetmi
- sa staráte a dbáte o fyzické prostredie
- máte stratégie riadenia dopadu na životné prostredie
- vaša prax pomáha rozvíjať etiku starostlivosti a správcovstva.

Čo robiť s informáciami, ktoré zhromažďujete

Je užitočné predložiť dôkazy, ktoré ste zhromaždili, spôsobmi, ktoré sú použiteľné, užitočné a presvedčivé pre všetky zúčastnené strany, vrátane školskej komunity, rodičov, opatrovateľov a tých, ktorí darujú voľné predmety, samosprávy alebo riadiaci orgán školy.

- Zhromaždené štatistické údaje je možné prezentovať vizuálne a pomôcť tak divákovi vidieť kvantitatívne rozdiely.
- Fotografie cesty môžu zachytiť súčasný stav pred a po zavedení voľných predmetov. Je to užitočné aj pri vylepšovaní školských areálov.
- Vysvetlivky pomáhajú ľuďom porozumieť, na čo sa pozerajú.
- Dôkazy zhromaždené z výskumných článkov pomáhajú zúčastneným stranám pochopiť dôvody, ktoré stoja za potrebou hry s voľnými predmetmi a jej výhodami. Vaše dôkazy pravdepodobne podporia výskum.
- Citáty ľudí, ktorí hovoria o vašom zavedení hry s voľnými predmetmi, by mali obsahovať hlasy detí a personálu.
- Knihy a videá môžu zachytiť deti, ktoré rozprávajú príbeh o tom, čo sa stalo z ich pohľadu, a výhody, ktoré im to prinieslo.
- Formálne správy.

Deti sa môžu aktívne zapojiť do zhromažďovania informácií o hre s voľnými predmetmi, ak sa tak rozhodnú. Aký je podľa vás možný dopad na hru detí, ak sa zúčastnia aj na monitorovaní a hodnotení? Existujú klady a zápory, ktoré je potrebné zvážiť?

Čo vo vás najviac zarezonovalo, keď dieťa alebo dospelý rozprával o svojich zážitkoch z hrania?

Voľné predmety v triede

Celý rok sme mávali v triede menšie aktivity s voľnými predmetmi. Máme vrchnáky z fliaš, kúsky šnúrok a stužiek, kúsky dreva a bambusu. Keď sme ich na pár týždňov prerušili kvôli návštevám knižnice, deti sa dožadovali ich návratu. Myslím, že im pomohli pri vonkajších aktivitách a zdá sa, že sa do nich všetci zapájajú. Máme troch chlapcov, ktorí pravidelne ležia na deke. Rozhodli sme sa, že im nič nepovieme ani ich nenapomenieme, a zrazu si začali brať veci so sebou na deku.

Príbeh a fotografie zo základnej školy Windygoul, Škótsko

Dobrodružstvá s pneumatikami na ihrisku

Škola zohnala na svoje ihrisko veľa starých automobilových pneumatík. Pneumatiky patria medzi najobľúbenejšie a najpoužívanéjšie voľné predmety. Deti z rôznych tried a rôznych vekových kategórií sa hrávajú spolu a majú veľa nápadov, ako ich využiť - vrátane športu, stavania veží a domov. Zisťujú, ako by vedeli toto vybavenie používať a akú veľkú vežu môžu postaviť. o spôsobe hry rozhodujú deti, nie učitelia.

Jednou z ich najobľúbenejších hier s pneumatikami je, že jedno dieťa väčšinou stojí uprostred pneumatiky na zemi a ostatné deti postupne ukladajú ďalšie pneumatiky na tú prvú (zatiaľ čo dieťa zostáva uprostred, vo vnútri). Vežu sa väčšinou snažia postaviť takú vysokú, ako sa len dá, čo býva okolo dvoch metrov. Keď je veža hotová, dieťa sa zvnútra snaží vyliezť. Veža je, samozrejme, veľmi rozkolísaná, takže sa ju ostatné deti snažia udržať pohromade zo všetkých strán. Ak sa dieťaťu podarí vyliezť bez toho, aby sa veža rozpadla, všetci jasajú.

Príbeh a fotografie z Iskolánk tanulóiért Alapítvány
(Nadácia pre žiakov našej školy), Maďarsko

6.5 Zbierka nástrojov

Nástroje v tejto časti vám môžu pomôcť:

- starať sa o formálne aspekty organizácie hry v škole
- vytvoriť spoločné školské pravidlá, ako podporovať hru, ktorá sa týka celej školskej komunity,
- napláňovať aspekty bezpečnosti a riadenia rizík.

Nástroj 4 Súhlas rodičov s účasťou na hre - vzorová šablóna

Nástroj 6 Kroky pri vytváraní prehľadu alebo pravidiel - vývojový diagram + šablóna akčného plánu

Nástroj 10 Hodnotenie rizík a prínosov - šablóna

Nástroj 15 Prehľad overených voľných predmetov

7. Ako sme na tom - priebežné hodnotenie a reflexia

Fotografie: Základná škola Adolfa Majthényiho s vyučovacím jazykom maďarským - Majthényi Adolf Alapiskola

V siedmej časti sa hlbšie ponoríme do našich voľných predmetov, hodnotenia a reflexie hry. Od úvodu až po profesionálne skúmanie prechádzame návrhmi na dokumentáciu detskej hry. Kritická kartografia je metóda s veľkým potenciálom na porozumenie ako, skôr ako prečo detská hra prebieha. Kritická kartografia, ktorá je neoddeliteľnou súčasťou procesu výskumu tohto projektu hry s voľnými predmetmi, sa môže stať súčasťou prebiehajúceho vývoja a dokumentácie priestoru po ukončení projektu.

7.1 Profesionálne skúmanie - prečo a ako

Keď v našich školách a škôlkach zavádzame prístup ku hre, neustále skúmame dôvody, prečo je tento prístup prospešný a čo sa o ňom ako praktici dozvedáme. Niekedy testujeme nápady a spôsoby práce, ktoré sú pre nás nové.

Môžeme to urobiť prostredníctvom procesu profesionálneho skúmania. Ide o „zistenie“ alebo skúmanie s odôvodnením a prístupom, ktoré je možné vysvetliť alebo obhájiť (Menter a kol., 2011).

Tento typ skúmania „by mal viesť k hlbokému transformačnému učeniu, ktoré významne informuje a ovplyvňuje porozumenie odborníkov, prax a následný dopad“. (Všeobecná učiteľská rada Škótsko, 2021).

Podstatnou súčasťou procesu je zvážiť, ako sa budeme kriticky zaoberať prístupom k rozvoju vlastných vedomostí a porozumenia, a zároveň udržať deti v centre pozornosti. To pomáha zabezpečiť udržateľné zmeny.

„Kvalitná výučba sa vyvíja prostredníctvom cyklov zisťovania a konania zameraných na zvýšenie vplyvu výučby na angažovanosť a úspech študentov.“

Robinson, V. 2011

Prispôsobené od Všeobecnej učiteľskej rady Škótska

Profesionálne skúmanie nám môže pomôcť:

- zapojiť sa do výskumu
- rozvíjať a individualizovať naše vlastné učenie
- spolupracovať s ostatnými a učiť sa od nich
- zabezpečiť, aby naše pedagogické prístupy mali pozitívny vplyv na skúsenosti detí.

Rozhodovanie o prístupe

„Profesionálna odbornosť nie je len o tom, mať dôkazy alebo si ich byť vedomý. Je to aj o tom, vedieť ich posúdiť a vedieť, čo s nimi robiť.“ (Hargreaves, A. & Fullan, M., 2012)

- Na čo sa zameriavam a prečo?
- Aký výskum pomôže zdieľať môj postoj?
- Aké otázky budú usmerňovať moje skúmanie?
- Aký je môj akčný plán?
- Ako budem posudzovať zmeny alebo dopad?
- Čo mi hovoria moje údaje?
- Aká bude moja informačná akcia?

Používanie údajov na podporu profesionálneho skúmania nám umožňuje zvážiť a vylepšiť naše výskumné otázky.

Na uskutočnenie vášho skúmania existuje množstvo modelov a metód, z ktorých možno čerpať, vrátane tých, ktoré sú popísané v tomto manuále. (Pozri časť 7.3, kritická kartografia, ktorú sme odporúčali a použili v tomto projekte). Škótska všeobecná učiteľská rada sa tiež podelila o príklady špirálového prieskumu, štúdiu lekcií a metódy akčného výskumu.¹¹

Spolupráca s deťmi

Dohovor o právach dieťaťa podporuje práva detí a mladých ľudí v účasti na veciach, ktoré majú vplyv na ich život. Spolupráca s deťmi od začiatku umožňuje odborníkom zmysluplne doplniť ich údaje a individualizovať ich prístup. To sa dá urobiť rôznymi spôsobmi, napríklad pozorovaním správania a zapojenia, zhromažďovaním názorov, presvedčení, očakávaní a skúmaním dôkazov o učení sa spolu s deťmi.

Hra s voľnými predmetmi umožňuje deťom skúmať a experimentovať, učiť sa metódou pokus a omyl, čeliť výzvam a pokúsiť sa vyriešiť problémy. Profesionálne skúmanie s deťmi v centre pozornosti taktiež umožňuje:

- spoluprácu a výskum
- prieskum a zlepšovanie
- oslavu najlepších a ďalších postupov.

¹¹ The 'How' of Practitioner Enquiry | General Teaching Council for Scotland (gtcs.org.uk)

7.2 Dokumentácia detskej hry

Dokumentovanie detskej hry môže pomôcť:

- k lepšiemu porozumeniu hry
- podporiť profesionálne skúmanie
- pomôcť pri komunikácii s rodinami a ilustrovať skúseností detí
- zdieľaniu, čo sa deje vo vašej škole, škôlke alebo prostredí.

(Pozri časť 3.7 Zdieľanie vášho "posolstva" hry s voľnými predmetmi)

Súčasťou vašej praxe a vzťahu s deťmi môže byť aj dokumentácia detskej hry. Dokumentovanie detskej hry môže pomôcť:

- zviditeľniť záujmy detí a procesy
- pomôcť deťom vyjadrovať ich názory
- pripomenúť nám, čo sa stalo, ako nástroj na zamyslenie
- rýchlej diskusii a reinterpretácii.

Metódy dokumentovania detskej hry

Využitie celého radu metód a zapojenie rôznych ľudí pomáha podať ucelenejší obraz o hre detí. Zamyslíte sa nad tým, kto je zapojený a koho skúsenosti sa skúmajú v rámci rôznych metód, ako napríklad:

- pozorovania, úvahy
- rozhovory, dotazníky
- ilustrácie
- mapy, prehliadky
- fotografie, videá.

Fotografie: Susan Humble, ELPA

Fotografovanie detskej hry

Fotografia je jednoduchý spôsob, ako dokumentovať hru. Pred fotografovaním alebo videozáznamom sa uistite, či sú vydané príslušné povolenia a či dodržiavate všetky pravidlá daného prostredia. Ak je to možné, dovoľte fotografovať aj deťom. Tu je niekoľko tipov na fotografovanie detských hier:

- Bud'te trpezliví - najskôr pozorujte, doprajte si čas a fotografujte, keď je to zmysluplné.
- Bud'te cieľavedomí - majte dôvod na fotografovanie a zamerajte sa na to.
- Zvážte perspektívu - deti je často najlepšie fotografovať nadol na ich úrovni, zmena uhla fotoaparátu však môže tiež ponúknuť zaujímavú perspektívu.
- Zaznamenajte pohyb - rozmazané fotografie sú účinné na zobrazenie pohybu a akcie.
- Zachyťte výraz - zachytenie emócií môže byť efektívnejšie ako písanie o nich a umožní diskusiu s dieťaťom
- Rozprávajte príbehy - na svojich fotografiách možno nebudete potrebovať ľudí. Odfotťe veci, ktoré deti zaujímajú.

Prezentácia vašej dokumentácie

Môžete zhromaždiť veľké množstvo materiálu. Nechajte si čas na preskúmanie, premyslenie a usporiadanie všetkého materiálu. Prezentácia dokumentácie je východiskovým bodom na zapojenie detí, rodín a kolegov do diskusií. Bud'te otvorení prekvapeniam a novým perspektívam, ktoré sa v tomto procese môžu objaviť.

Zvážte rôzne dôvody, prečo dokumentujete hru detí a ako sa to prejaví v prezentácii. Postačovať môže jednoduché zobrazenie, ktoré je pravidelne aktualizované alebo zdieľané na sociálnych sieťach.

Aký je vo vašom prostredí vzťah medzi dokumentáciou, plánovaním a hodnotením? Kto sa podieľa na dokumentovaní detskej hry? Ako môžete zabezpečiť, aby sa názory detí zhromažďovali a prezentovali?

7.3 Kritická kartografia - stručný prehľad

Táto časť má byť krátkym úvodom a čerpá z „Pravidiel pre opätovné očarenie nášho vzťahu s hrou“ (Rules for re-enchanting our relationship with play) (Russell, W. 2020).

Kritická kartografia je prístup dokumentovania hry v priestore.

Kritická kartografia venuje pozornosť podmienkam, ktoré podporujú vznik hry (namiesto zamerania sa na výhody hry pre jednotlivé deti). Tento proces zohľadňuje kultúru a atmosféru priestoru, ako aj ľudí, objekty a fyzické vlastnosti.

Kritická kartografia sa zaoberá „zápletkami“, pohybom, rytmiami a atmosférou v hracom priestore. Pozerá sa skôr na to ako, nie čo a prečo.

Používa kresby, mapy, fotografie a príbehy na zhromaždenie viacerých pohľadov a skúseností, kritických kartografických otázok, návykov, predpokladov a rutín. Ak sa pokúsime pochopiť, kde sa hra odohráva, kde je naopak obmedzená alebo ako sa hra vyvíja, môžeme lepšie podporiť právo detí na hru. Týmto spôsobom sa kritická kartografia môže stať pre váš tím novým rozmerom reflexnej praxe.

Tento proces je tiež veľmi vhodný na zapájanie detí, vytváranie máp, fotografovanie, zdieľanie príbehov či kontakt s dospelými. Počúvanie názorov detí a zabezpečenie toho, aby sa cítili počúvané, je dôležitou súčasťou vytvárania kompletného a príjemného herného priestoru pre všetkých.

Pri používaní kritickej kartografie by ste mali premýšľať o tom, kto môže byť zapojený do rôznych fáz - napríklad učitelia, riaditeľ školy, správcovia detských ihrísk, opatrovníci, rodiny, navštevujúci špecialisti. Budú sa generovať rôzne správy, ktoré vytvoria kolektívnu múdrosť. Tieto správy je následne možné preskúmať a skontrolovať, aby sa zistilo, čo sa dá v reakcii na ne urobiť.

Kritická kartografia: metódy vzájomného prepojenia dokumentácie

- Mapy - požiadajte niekoľkých členov tímu, aby vytvorili priestorové mapy z pamäti. Keď sa stretnete, zdieľajte a porovnávajte mapy - nehľadajte presnosť, ale to, čo odhaľujú. Aké prvky niektorí vynechali alebo zabudli? Čo má pre niektorých väčší význam? Čo podľa všetkého rezonuje? Mapy je možné spojiť a vytvoriť tak veľkú spoločnú mapu. Uchovajte a vyfotografujte si ich, aby ste vyplnili ďalšie formy dokumentácie.
- Významné priestory - odfotzte oblasti hracieho priestoru, ktoré majú význam (pozitívny, negatívny alebo zmiešaný). Môžete umiestniť fotografie na mapu a porozprávať sa o tom, prečo boli vybrané. Aké príbehy sú spojené s týmito miestami? Tieto rozhovory môžu viesť k návrhom na zmenu priestoru, aby sa zistilo, čo sa môže stať.
- Príbehy - príbehy oživujú mapu. Môžu byť napísané alebo nakreslené na lepiace lístочки a umiestnené na mape. Detailne a bez vysvetlenia predstavte malé každodenné chvíle hravosti. Odfotzte mapu plnú príbehov.
- Čiary - čiary vedú k zameraniu na pohyb. Vezmite vytlačenú verziu mapy, kópiu alebo kúsok papiera do herného priestoru a vytvorte čiary kopírujúce pohyby dieťaťa, dospelého alebo predmetu. Venujte pozornosť pohybu, tokom, silám a rytmom v priestore. Nakreslite čiary čo najpodrobnejšie - každú zákrutu, každú obchádzku, každý bod zastavenia. Môžete si robiť poznámky. Tieto čiary pomáhajú oživiť statickú mapu, ktorá ukazuje, ako sú spojené rôzne prvky priestoru.

Kritická kartografia nie je séria krokov - môžete sa pohybovať medzi metódami a pridávať variácie, napríklad zamerať sa na rôzne zmysly. Ak zatvoríte oči, aby ste venovali pozornosť deťom, ktoré miešajú „elixíry“ z vody a okvetných lístkov ruží, vaše dojmy z príbehov a zámerov sa môžu od sledovania líšiť.

Bavte sa a buďte kreatívni čo sa týka dokumentácie a prezentácie. v závislosti od schopností vášho tímu môžete vytvárať komiksy, animácie alebo používať digitálne technológie.

Kritická kartografia upriamuje našu pozornosť na to, ako priestor funguje, na každodenné chvíle hravosti a na to, ako vznikajú. Je to skôr obyčajná, nie výnimočná záležitosť. Plná pozornosť venovaná týmto okamihom a zohľadnenie všetkých podmienok v ich okolí môžu odhaliť to, čo sa často prehliada alebo zabúda.

Pri častom tlaku na definovanie hry a vysvetlenie výhod hry môžeme zabudnúť na jej hravú podstatu. Kritická kartografia nám pomáha reagovať a rozvíjať priestor s obnoveným pocitom radosti z detskej hry.

Pomáha k tomu tu uvedená dokumentácia pomocou mapovania. Poskytuje prehľad podmienok hry a toho, ako si deti môžu nájsť čas a priestor na hranie.

**Aké metódy môžete použiť na zachytenie každodennej hravosti?
Ako môžete zapojiť deti do celého procesu? Ako môžete predstaviť
a zdieľať tieto chvíle každodennej hravosti s kolegami a rodinami?**

Otázka, kto a čo ovplyvňuje slobodu aktivít

Sledujem dve deti, ako sa kĺžu po zablatenom svahu. Tráva je opotrebovaná v úzkom páse, kde sa často hrajú deti. Je to veľmi zablatené. Ďalšie dve deti ma ťahajú za ruku a hovoria: “Ale veď to majú zakázané. Počas prestávky sa dostali do problémov s učiteľkou.”

Okamžite sa rozbehnú, aby sa s nimi porozprávali. Po tejto krátkej diskusii nájdú tí dvaja, ktorí sa kĺzali v blate, drevenú dosku. Vyzerá byť ťažká a zatiaľ čo ju nesú medzi sebou sa im nedarí vyjsť na zablatený kopec. Nakoniec prejdú okolo dlhšou cestou a položia dosku na vrchol, naprieč miestom, kde sa šmýkali. Okolo sa zhromaždí veľa detí, ktoré sa pozerajú a diskutujú. Po chvíli ku mne príbehne jedno dieťa a povie mi: “To zabráni ľuďom, aby sa šmýkali.”

Príbeh a fotografie zo základnej školy Windygoul, Škótsko

Mapovanie zmien v priestore pre aktivity

Na školskom dvore sme vykonali niekoľko zmien - postavili sme kuchynský kútik pre deti s novými druhmi voľných predmetov, natiahli sme medzi stromy laná, vysadili sme nové stromy a kríky, umiestnili sme nové káblové bubny, vytvorili sme nové pieskovisko a deti vyrobili monitor chrobákov. Škola teraz využíva celý školský dvor.

Niektoré zmeny vykonali učitelia spolu s rodičmi aj žiakmi. Väčšina učiteľov má rada aktivity s voľnými predmetmi; radi trávia čas na školskom dvore, páči sa im priestor a majú príjemné spomienky a príbehy spojené s dvorom a aktivitami s voľnými predmetmi.

Príbeh a fotografie zo Základnej školy Adolfa Majthényiho s vyučovacím jazykom maďarským, Slovensko

Odniesienia do literatury:

American Academy of Pediatrics (2018) *The Power of Play: A Pediatric Role in Enhancing Development in Young Children*. Accessed 28/03/2023 at: <https://pediatrics.aappublications.org/content/142/3/e20182058>

Ball, D., Gill, T. & Spiegel, B. (2012) *Managing Risk in Play Provision: Implementation Guide*. London: National Children's Bureau

Burton, L., Russell, W., Suhajda, E.V. & Vastag, Z. (2019). *The play-friendly school label: a handbook for schools*. University of Gloucestershire. Accessed 28/03/2023 at: <http://playfrendlyschools.eu/>.

Care Inspectorate, *Positive Approach to Risk in Play*
Accessed 28/03/2023 at: www.careinspectorate.com/index.php/guidance/9-professional/2961-positive-approach-to-risk-in-play

Casey, T. & Harbottle, H. (2018) *Free to play: a guide to creating accessible and inclusive public play spaces*. Edinburgh: Inspiring Scotland.
Accessed 28/03/2023 at: www.inspiringscotland.org.uk

Casey, T. & Robertson, J. (2019) *Loose parts toolkit, 2019 edition*. Edinburgh: Inspiring Scotland. Accessed 28/03/2023 at: www.inspiringscotland.org.uk

Chawla, L. & Cushing, D. (2007) *Education for strategic environmental behaviour*. Environmental Education Research, 13(4), 437-452

Committee on the Rights of the Child (2013) *General Comment No. 17 on the right of the child to rest, leisure, play, recreational activities, cultural life and the arts (article. 31)* Geneva: United Nations. Accessed 28/03/2023 at: [General Comments of the Committee on the Rights of the Child | UNICEF South Africa](#)

Creative Scotland (2013) *What is creativity?* Accessed 28/03/2023 at: [Scotlands-Creative-Learning-Plan-2013-v-d4.pdf \(creativescotland.com\)](#)

Daly, L. & Beloglovsky, M. (2015) *Loose Parts: Inspiring Play in Young Children*. St Paul: Redleaf Press.

Fjørtoft, I. & Sageie, J. (2000). *The natural environment as a playground for children: landscape description and analysis of a natural playspace*. Landscape and Urban Planning. 48:83-97.

Follett, M. (2017) *Creating Excellence in Primary School Playtimes*. London: Jessica Kingsley Publishers.

General Teaching Council for Scotland. (2021) *GTCS Research and Practitioner Enquiry*. Accessed 28/03/2023 at: <https://www.gtcs.org.uk/professional-update/research-and-practitioner-enquiry/research-and-practitioner-enquiry.aspx>

Gibson, J.J. (1979) *The Ecological Approach to Visual Perception*. Boston, MA: Houghton Mifflin.

Gray, P. (2011) *The Special Value of Children's Age-Mixed Play*. American Journal of Play. Accessed 28/03/2023 at: <https://www.journalofplay.org/sites/www.journalofplay.org/files/pdf-articles/3-4-article-gray-age-mixed-play.pdf>

Hargreaves, A., & Fullan, M. (2012) *Professional Capital; Transforming Teaching in Every School*. London: Routledge.

Health and Safety Executive (2012) *Children's Play and Leisure: Promoting a Balanced Approach*. Accessed 28/03/2023 at: <https://www.hse.gov.uk/entertainment/childs-play-statement.htm>

Holden, J. (2006) *Cultural Value and the Crisis of Legitimacy: Why culture needs a democratic mandate*. London: Demos.

Hughes, B. (2006) *Play Types – Speculations and Possibilities*. London: The London Centre for Playwork Training and Education.

IPA (2020). *Play in Crisis: for parents and carers*. Accessed 28/03/2023 at: IPA Play in Crisis (ipaworld.org)

- Knight, S. (2011) *Risk and Adventure in Early Years Outdoor Play*. London: SAGE.
- Menter, I., Elliot, D., Hulme, M., Lewin, J. & Lowden, K. (2011) *A Guide to Practitioner Research in Education*. London: Sage
- Nicholson, S. (1971) *How Not To Cheat Children: The Theory of Loose Parts*. *Landscape Architecture*, 62, 30-35.
- Nicholson, S. (1971a) *The Theory of Loose Parts. An important principle for design methodology*. Open University. Accessed 28/03/2023 at: <http://ojs.lboro.ac.uk/ojs/index.php/SDEC/article/view/1204/1171>
- Robinson, V. (2011) *Student-Centred Leadership*. Jossey-Bass.
- Russell, W. (2019). *Quality criteria: the play-friendly school label*. University of Gloucestershire. Accessed 28/03/2023 at: <http://playfrendlyschools.eu/>.
- Russell, W. (2020) *Rules for re-enchanting our relationship with play*. Accessed 28/03/2023 at: www.elpa.org.uk/ERASMUS+Loosepartsplay/EastLothianPlayAssociation/elpa.org.uk
- Scott-McKie, L & Casey, T. (2017) *Play types – bringing more play into the school day*. Edinburgh: Play Scotland. Accessed 28/03/2023 at: Play Types Toolkit - Play Scotland
- Sturrock, G. & Else, P. (1998) *The playground as therapeutic space: playwork as healing. "The Colorado Paper"*. Accessed 28/03/2023 at: [The playground as therapeutic space: pla \(wordpress.com\)](http://www.playwork.org.uk/the-playground-as-therapeutic-space-pla)
- Ward Thompson, C., Aspinall, P. & Montarzino, A. (2008) *The childhood factor - Adult visits to green places and the significance of childhood experience*. *Environment and Behavior*. 40(1), 111-143.
- Wells, N.M. (2000) *At Home with Nature: Effects of 'Greenness' on Children's Cognitive Functioning*. *Environment and Behavior*. 32(6), 775-795.
- Wells, N.M. & Evans, G.W. (2003) *Nearby Nature: A Buffer of Life Stress Among Rural Children*. *Environment and Behavior*. 35 (3), 311-330.
- Winnicott, D. (2005) *Playing and Reality*. Abingdon: Routledge.

Adventure Playgrounds - Dobrodružné ihriská: Dobrodružné ihriská (alebo odpadové ihriská) sú priestory určené na hranie detí, ktoré sa prvýkrát vyskytli v Dánsku v 40. rokoch 20. storočia. Deti používajú voľné predmety (textílie, laná, staré pneumatiky, drevo, náradie) na vytvorenie vlastného herného prostredia a sú schopné vyrábať oheň, kopať, stavať, búrať brlohy a ďalšie konštrukcie. Kvalifikovaní dospelí, t. j. odborníci na hru, im poskytujú v prípade potreby podporu.

Affordance - Dostupnosť: Dostupnosť je kvalita objektu alebo prostredia, ktorá umožňuje jednotlivcovi vykonať akciu. Napríklad to, či sa dieťa rozhodne sedieť za stolom, urobiť si z neho brloh alebo sa pod neho skryť, bude závisieť od toho, ako ho vníma a potom využije jeho dostupnosť.

Creativity - Tvorivosť: Schopnosť generovať nápady, ktoré majú hodnotu pre jednotlivca, pozerať sa na známe veci nezaujatým okom, skúmať problémy s otvorenou myslou, nadväzovať kontakty, učiť sa z chýb a pomocou fantázie skúmať nové možnosti. Tvorivosť je v konečnom dôsledku schopnosť vytvárať svet odznova, formovať budúcnosť a obohacovať čas tu a teraz. (Creative Scotland, 2013)

Loose parts - voľné predmety: Teóriu voľných predmetov navrhol v 70. rokoch architekt Simon Nicholson, ktorý veril, že práve voľné predmety v našom prostredí posilňujú našu kreativitu.

voľné predmety sú predmety a objekty, s ktorými môžu deti pri hre manipulovať, presúvať ich a kombinovať. Často je to odpad, prírodné alebo recyklované materiály, vďaka čomu sú lacné, ľahko dostupné, neustále sa meniace, kompletne a ohľaduplné k životnému prostrediu. voľné predmety je možné použiť rôznymi spôsobmi, nemajú vopred určené použitie a nezáleží na tom, či sú počas hry zničené. Môžu byť malé ako vetvičky a korky alebo veľké ako pneumatiky, drevené palety a plachty.

Predmet alebo materiál spadá do kategórie voľných predmetov, ak je ich možné voľne použiť a sú oslobodené od pôvodného účelu. Deti sa s nimi môžu hrať, manipulovať, presúvať a kombinovať s inými predmetmi alebo materiálmi podľa vlastného výberu.

Play - Hra: Detská hra je akékoľvek správanie, aktivita alebo proces iniciovaný, riadený a štruktúrovaný samotnými deťmi. Hra nie je povinná, je vedená vnútornou motiváciou a je vykonávaná kvôli hre samej, nie ako prostriedok na dosiahnutie cieľa. Môže mať nekonečné formy, ale kľúčovými vlastnosťami hry sú zábava, neistota, výzva, flexibilita a neproduktivita. Hra je základným a zásadným rozmerom potešenia z detstva a je podstatnou súčasťou vývoja detí. (Výbor pre práva dieťaťa OSN, 2013)

Playwork - Prístup umožňujúci hru: Teória a prax prístupu umožňujúceho hru si uvedomuje, že hra detí by mala byť „slobodne zvolená, osobne zameraná a vnútorne motivovaná“. Prístup umožňujúci hru pozostáva z vytvárania a udržiavania priestorov na hranie detí a predstavuje kvalifikovanú profesiu, ktorá uľahčuje, obohacuje a vylepšuje hru detí. Riadi sa zásadami hrania sa.

Playworker - Odborník na hru: Odborníci na hru umožňujú deťom rozšíriť ich hru a chrániť a vylepšujú herný priestor tak, aby tvorili bohaté herné prostredie. Odborníci na hru zabezpečia, aby bol herný priestor kompletný, zároveň podporujú všetky deti, aby čo najlepšie využili príležitosti, ktoré majú k dispozícii. Uvedomujú si, že deti pri svojej hre musia naraziť na neistotu, riziko, výzvu a vytvárať ich. Odborníci na hru neriadia a ani neorganizujú hru. Sú vyškolení tak, aby vedeli, kedy a či majú zasiahnuť.

Play types - Typy hier: Typy hier môžeme opísať ako rôzne správanie, ktoré môžeme vidieť počas hrania sa detí. Existuje množstvo pokusov o kategorizáciu rôznych typov hry. Teoretik hry Bob Hughes popisuje jednotlivé typy hier (spoločenské hry, drsné hry s pádmi, hlboké hry, rolové hry atď.) ako „zreteľne a nenápadne odlišné od ostatných“.

Risk-benefit assessment - Posúdenie rizík a prínosov: Posúdenie rizík a prínosov znamená, že poskytovateľ hry rovnocenne zváži povinnosť chrániť deti pred vážnou ujmom, ktorej sa dá vyhnúť, a povinnosť poskytnúť im voľné a dobrodružné možnosti hrania sa, vďaka ktorým môžu deti pri hraní riskovať bez toho, aby boli vystavané neprimeranému nebezpečenstvu. (Ball, D. a kol., 2013)

Scrapstore - Šrotovisko: Šrotovisko alebo zberný dvor je organizácia založená na princípe opätovného použitia. Základný princíp fungovania všetkých šrotovísk je rovnaký, aj keď sa ich obchodné modely môžu výrazne líšiť. Šrotoviská fungujú tak, že odoberajú opakovane použiteľné, bezpečné a čisté odpadové produkty („šrot“) a opätovne ich distribuujú. Zvyčajne tieto materiály pochádzajú z miestneho priemyslu a sú darované.

Národné zhrnutia predpisov vzťahujúcich sa na voľné predmety

Slovensko

Súhrn

Školské ihriská a ihriská v zariadeniach pre deti a mladých ľudí sú regulované legislatívou a normami, ktoré sa vzťahujú aj na všetky ostatné verejné ihriská v krajine. Táto norma špecifikuje požiadavky, ktoré chránia dieťa pred nebezpečenstvom, ktoré je nepravdepodobné predvídať, ak sa zariadenie používa podľa pokynov alebo na základe rozumného predvídania. Tieto nariadenia sa vzťahujú hlavne na trvalé oficiálne prvky ihriska, ako sú preliezky, šmykľavky alebo hojdačky. Aké ďalšie predmety a hračky môžu byť na ihriskách škôl a zariadení nie je presne určené alebo regulované. Za všetko väčšinou zodpovedá riaditeľ zariadenia, ktorý môže všetko regulovať prostredníctvom školského nariadenia. Niektoré časti bezpečnostných noriem detských ihrísk sa však môžu vzťahovať aj na objekty používané pri voľnej hre. V tejto časti sme uviedli niekoľko príkladov nariadení tohto charakteru. Napríklad určité náradie, napríklad kladivo alebo píla, nie je v súlade so školským poriadkom a v školách nie sú zvyčajne povolené. Inštitúcia sa však môže rozhodnúť, že použitie týchto nástrojov povolí pod náležitým dohľadom. Školský poriadok tiež zvyčajne neumožňuje použitie otvoreného ohňa, môže sa však povoliť pod príslušným dohľadom vo vonkajších priestoroch.

Školský poriadok vydáva riaditeľ školy alebo zariadenia po prerokovaní s orgánmi obce a v pedagogickej rade. Súčasťou školského poriadku môže byť zoznam predmetov použitých pri voľnej hre detí, pričom je presne určený účel použitia týchto predmetov, ako aj podmienky ich použitia. Ďalej odporúčame zahrnúť do školského poriadku aj všetky opatrenia, ktoré škola nariadila, aby sa zabránilo úrazom. Uviedli sme niekoľko návrhov a odporúčaní, ktorý by podľa konceptu hry s voľnými predmetmi mal školský poriadok obsahovať. Školám a školským zariadeniam odporúčame, aby s rodičmi detí prediskutovali použitie voľných predmetov a súvisiace opatrenia a vyžiadali si od nich písomný súhlas.

Ak sú veci používané na voľnú hru poškodené alebo sa považujú za nebezpečné, musia sa okamžite vyradiť - uložiť mimo dosahu detí v kontajneroch na to určených. Je tiež dôležité ich správne oddeliť a zlikvidovať. Správnu likvidáciu rôznych predmetov upravujú príslušné zákony. Uviedli sme tiež príklad, ako môže zariadenie zabezpečiť správne zneškodňovanie odpadu.

Používanie skladovacích priestorov v školách a zariadeniach pre deti nie je všeobecne regulované. Zodpovedá za to riaditeľ školy alebo prevádzkovateľ zariadenia. Prevádzkovateľmi väčšiny materských, základných a stredných škôl na Slovensku sú miestne a regionálne samosprávy, niektoré školy zriaďujú cirkevní alebo súkromní zriaďovatelia. Na umiestnenie kontajnerov a skladovacích priestorov v priestoroch školských zariadení potrebujú riaditelia súhlas

prevádzkovateľa zariadenia. Skladovanie materiálov je regulované zásadami bezpečnosti pri manipulácii s materiálmi.

Podrobné informácie

Táto časť sa zameriava na problémy a témy spojené so slovenskou adaptáciou projektu Loose Parts, ako je bezpečnosť vybavenia herného prostredia pre voľnú hru detí a skladovanie a likvidácia predmetov.

Bezpečnostné predpisy pre vybavenie na ihrisku

Školské ihriská a ihriská v zariadeniach pre deti a mládež sú regulované právnymi predpismi a normami, ktoré platia aj pre všetky ostatné verejné ihriská v krajine. Príkladom takejto regulácie je norma STN EN 1176. Táto norma stanovuje požiadavky, ktoré ochraňujú dieťa pred nebezpečenstvom, ktoré pravdepodobne nevie predvídať, keď používa zariadenie podľa príkazov, alebo tak, ako sa dá rozumne predvídať¹². Na druhej strane to, akými ďalšími predmetmi a zariadeniami sa môžu deti hrať na dvoroch škôl a zariadení, nie je presne určené a ani regulované takýmto spôsobom. To všetko je väčšinou v kompetencii riaditeľa zariadenia. Určité časti bezpečnostných noriem detských ihrísk sa môžu vzťahovať aj na predmety používané pri voľnej hre:

- Všetky použité materiály nesmú tvoriť triesky, úlomky alebo črepiny.
- Vytrčajúce klinec, konce drôtených lán a špicaté alebo ostré časti, vytrčajúce skrutky nie sú povolené.
- Nátery povrchových plôch nesmú byť toxické.
- Všetky prístupné rohy a hrany musia byť zaoblené s rádiusom najmenej 3 mm alebo nesmú byť ostré.
- Spoje musia byť zabezpečené pred uvoľnením alebo oddelením.
- Kovy a kovové časti nesmú hrdzaviť, mali by byť chránené proti poveternostným vplyvom.
- Drevené prvky musia byť chránené pred hnilobou a poveternostnými vplyvmi.
- Rukoväť, násady a iné úchopové miesta ručných náradí musia byť hladko opracované a nepoškodené, rukoväť a násady musia byť riadne osadené a zaistené proti uvoľneniu.
- Na úderných plochách kladív nesmú byť trhliny ani otrepy.

¹² Bezpečné detské ihrisko - príručka pre prevádzkovateľov a majiteľov.

Tabuľka rôznych typov predmetov pre voľnú hru
(podrobnú tabuľku nájdete ako prílohu na konci dokumentu)

Typ predmetu	Prijateľné	Neprijateľné	Prijateľné, ak...	Likvidácia
Prírodné	X			
Vytvorené človekom	X			
Rúry, odkvapy a lieviky, rampy a lišty z plastov a iných materiálov			ak nie sú ostré (bez ostrých hrán)	Triediť podľa druhu - kovový odpad - plasty
Pneumatiky			ak povrch a ani nátery nie sú toxické	Odovzdať do Pneuservis
Elektrické	X		Treba dodržiavať návod na použitie.	Po vyradení musia byť sepa- rované.
Povrchy a vybavenia	X			
Piesok			Pre použitie a údržbu piesko- viska v rámci detského ihriska platia prísne pravidlá a predpi- sy ¹³ . Pieskovisko treba zakryť plachtou a zabezpečiť výmenu piesku v stanovených interva- loch.	Zabezpečiť odvoz piesku.
Náradie	X			
Píla, kladivo			Tieto predmety zvyčajne nie sú povolené v školách podľa školského poriadku. Ak sa však zariadenie rozhodne, môžu sa používať pod primeraným dohľadom. Ručné náradia musia byť v bezchybnom stave. Používať ochranné rukavice a okuliare.	Kovový odpad
Užitočné malé kusky	X			
Sviečky, čajové sviečky, zápalky - len s použitím prime- raného dohľadu			Použitie otvoreného ohňa zvyčajne nie je povolené v školách podľa školského poriadku. Ak sa však zariadenie rozhodne, môže sa používať pod primeraným dohľadom; len vo vonkajších vyhradených priestoroch, kde nie sú horľavé látky, materiály. Zabezpečiť plachtu z nehorľavého ma- teriálu a vodu s vedrom. Pri nepriaznivých poveternostných podmienkach (napr. vietor, veľ- mi suché počasie) nehrať sa hry s otvoreným ohňom. Dodržať požiar- nu bezpečnosť.	

¹³ Napr. Zákon č. 355/2007 Z.z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov; Vyhláška MZ SR č. 521/2007 Z.z. o podrobnostiach o požiadavkách na pieskoviská

Odporúčania pre školy a školské zariadenia

Podľa vyhlášky č. 527/2007 Z. z. školy a školské zariadenia sú pri výchove a vzdelávaní, pri činnostiach priamo súvisiacich s výchovou a vzdelávaním a pri poskytovaní služieb povinné zaistiť bezpečnosť a ochranu zdravia detí a žiakov. Tomuto účelu slúži okrem iného aj školský poriadok, ktorý vydá riaditeľ školy alebo školského zariadenia po prerokovaní s orgánmi školskej samosprávy a v pedagogickej rade. Súčasťou školského poriadku môže byť aj zoznam použitých predmetov v rámci voľnej hry detí, pričom je presne určený aj účel používania týchto predmetov, ako aj podmienky ich použitia. Okrem toho odporúčame uviesť v školskom poriadku aj všetky opatrenia, ktoré škola prijala na zabránenie možných nehôd alebo zranení. Takéto opatrenia sú napríklad pravidelné kontroly použitých predmetov:

- Vizuálna kontrola (pred každou hrou a po každej hre)
- Prevádzková kontrola (napr. každý týždeň, alebo 1-2 krát za mesiac - podľa potreby)
- Ročná hlavná kontrola

O týchto kontrolách odporúčame priebežne viesť aj záznamy do „KNIHY KONTROL“. Záznamy o kontrolách predmetov a pomôcok vykoná určená osoba (napr. riaditeľom určená osoba).

Ďalej odporúčame, aby školy a školské zariadenia prediskutovali použitie predmetov pre voľnú hru a s nimi spojené opatrenia aj s rodičmi detí.

Škola je tiež povinná viesť evidenciu školských úrazov detí a žiakov, ku ktorým prišlo počas výchovno-vzdelávacieho procesu a pri činnostiach organizovaných školou¹⁴. Pri vzniku školského úrazu je treba vyhotoviť záznam o školskom úraze. Ak sa už k nehode došlo, dôležitá otázka je, či zariadenie urobilo všetko pre to, aby predišlo týmto zraneniam.

Ak predmety používané pre voľnú hru sú už opotrebované alebo poškodené, je potrebné ich ihneď vyradiť – uložiť mimo dosah detí do zberných nádob, kontajnerov na to určených - , ďalej je dôležité ich správne separovať a zlikvidovať. Správna likvidácia rôznych predmetov je regulovaná platnými právnymi predpismi.

Príklad

Čo kam patrí:	Farba zbernej nádoby
NEBEZPEČNÝ ODPAD Chemickou látkou kontaminované predmety, obaly z farieb, zbytky farieb	červená
KOVOVÝ ODPAD Menšie kovové predmety, alobal	modrá
PAPIER A LEPENKA Noviny, kartóny, papierové obaly, papierové tašky	zelená
PLASTY Nezničiteľné PET fľaše, plastové a mikroténové vrecká, baliace fólie, tégly z jogurtov, obaly z čistiacich prostriedkov, plasty, úlomky plastov	žltá
KOMUNÁLNY ODPAD Odpady, ktoré sa nedajú inak zaradiť a separovať Uskladnenie predmetov	biela

¹⁴ Podľa metodického usmernenia MŠ SR č. 4/2009-R

Používanie úložných priestorov alebo úložných zariadení v školách a v zariadeniach pre deti nie je všeobecne regulované, je to v kompetencii riaditeľa alebo prevádzkovateľa.

Príklady na úložné priestory:

- Drevená búda
- Kovová búda
- Garáž alebo prístavba
- Prepravný kontajner
- Iné

Pre umiestnenie prepravných kontajnerov a úložných priestorov v areály školských zariadení riaditeľia potrebujú súhlas od zriaďovateľa zariadenia. Zriaďovateľmi väčšiny materských, základných a stredných škôl na Slovensku sú miestne a regionálne samosprávy, menšiu časť škôl na všetkých vzdelávacích stupňoch zriaďujú cirkevní a súkromní zriaďovatelia a štát prostredníctvom okresných úradov v sídlach krajov. Pri výstavbe garáží alebo betónových prístavieb je smerodajný stavebný zákon¹⁵, v tejto veci je potrebné spolupracovať aj s miestne príslušným stavebným úradom.

Skladovanie materiálov je regulované zásadami bezpečnej manipulácie (STN 26 9030).

- Skladové priestory treba označiť výstražnými tabuľami; „SKLAD MATERIÁLU“, „CUDZÍM VSTUP ZAKÁZANÝ!“.
- Dvere musia byť uzamykateľné.
- Dvere kovovej budy, drevenej budy, garáže alebo prepravného kontajnera musia byť zabezpečené proti samozatváraníu.
- Regále v sklade musia byť stabilné a na regáloch musí byť označená maximálna nosnosť (pozn. montáž a max. nosnosť regálov je v uvedené v návode).
- Regále nesmú byť preťažené.
- Kontrolu regálov treba vykonať raz za 12 mesiacov.

Kompletný zoznam organizácií a zdroje informácií

Organizácia/úrad	Poslanie alebo účel	Kontakt
Ochrana životného prostredia		
Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky	MŽP SR je ústredným orgánom štátnej správy pre tvorbu a ochranu životného prostredia na Slovensku.	https://www.minzp.sk/
Bezpečnosť pri hre		
Národný inšpektorát práce	Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci	https://www.ip.gov.sk/bozp/
Vzdelávanie		
Zriaďovateľ zariadenia (miestna a regionálna samospráva)		
Iné		
TANDEM, n.o.	Mimovládna organizácia zaoberajúca sa osobnostným rozvojom, partner v medzinárodnom projekte Loose Parts.	www.tandemno.sk

¹⁵ zákon č. 50/1976 Zb.

<p>Prirodzené</p> <ul style="list-style-type: none"> • Drevené disky (plátky, hrubé asi 8 cm) • Kusy dreva rôznych výšok a širok • Vŕbové alebo lieskové prúty dlhé najmenej 1,5 m • Palice - rôznej dĺžky • Kamene, okruhliaky. • Kvetináče z drevených sudov na miešanie a zber • Kusy paluboviek. <p>Povrchy a vybavenia</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kamienky, štrk alebo iné malé kamene • Štiepka • Bahno • Piesok (a prostriedky na hru a údržbu piesku - vrátane sít, vedier, rýľov, stierok, dlhých metiel, štetcov, hrablí atď.) • Zasadené vŕbové tunely, brlohy a živé ploty • Voda dodávaná z vonkajšieho kohútika, sudového čerpadla, sud na vodu alebo kanistre s kohútikmi • Vysoká tráva • Stromy • Ohnisko (dočasné alebo trvalé). 	<p>Vytvorené človekom</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pneumatiky - pre bicykle, motorky, motokáry a autá • Rýchloschnúce materiály ako organza, flísové prikrývky a sprchové závesy • Plachty (rôznych veľkostí, typov a farieb) • Prepravky • Drevené palety - pevné, v dobrom stave • Tvrdé, odolné vedrá • Káblové bubny alebo kotúče • Rúry, odkvapy a lieviky, hadicové potrubie, a iné potrubia • Rampy a lišty z plastov a iných materiálov ako je vlnitý priehľadný plast • Siete • Veľký plytký podnos • Vozík na upratovanie • Fúrik • Počítačové klávesnice • Staré oblečenie, odev a doplnky, napríklad bundy, vesty a kabelky • Prenosné sedačky a materiály na sedenie: hliníková bublinková fólia, kempingové podložky a záhradné rohože.
<p>Dočasné</p> <ul style="list-style-type: none"> • Krieda • Baly slamy • Kartónové krabice a tuby - rôznych veľkostí a tvarov • Listy, perie, mušle, šišky • Na vzduchu tvrdnúca modelovacia hmota • Štiepka • Plastové fľaše a nádoby. 	<p>Užitočné malé kúsky (niektoré môžu mať dospelí vo vrecákoch alebo v taškách)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Popruhy na suchý zips • Plotové svorky a háky • Struny, špagáty a reflexné kotviace laná • Karabíny (z horolezeckých alebo kempingových ochodov) • Kolíky rôznych druhov, vrátane kolíkov pre stan • Lepiaca páska a maskovacia páska.
<p>Užitočné pre hru v tme</p> <ul style="list-style-type: none"> • Baterky, čelovky • reflexné vesty • V tme žiariace predmety • Reflexné značky, ako napríklad dopravné kužele • Lampáše - napájané z batérie, ťažovacie alebo solárne • kempingové svetlá, svetielka • Píšťalky a rohy • Sviečky, čajové sviečky, zápalky - len s použitím primeraného dohľadu • Hmatové, páchnuce a iné zmyslové predmety. 	<p>Náradie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kufor na náradie • Píla • Kladivo • Vodováha • Metre na meranie • Pracovné alebo záhradné rukavice • Ochranné okuliare
<p>Predmety pre a batolaťá</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koše • Hrnce a panvice • Drevené lyžice • Prírodné predmety ako šišky, mušle a kamienky • Závesné krúžky, viečka na zaváraninové fľaše • Kartónové tuby • Rolky od bavlny 	<p>Predmety, ktoré sa zmestia do batohu alebo vozíka</p> <ul style="list-style-type: none"> • Krieda • Struna • Lopta • Noviny • Zápalky, vata, pekáč - mini balenie na založenie ohňa • Ľahká tkanina • Lano • Otočné kladky • Hojdacia sieť • Murárska lyžica • Príslušenstvo: staré pančuchové nohavice, rukavice atď • Vodeodolná plachta alebo prikrývka • Užitočné malé predmety podobné ako je uvedené vyššie.

Poľsko (Podrobné informácie sú k dispozícii aj v poľštine.)

Táto časť sa zameriava na problémy a témy súvisiace s poľskou adaptáciou projektu hry s voľnými predmetmi, ako napríklad bezpečnosť detského herného zariadenia a skladovanie či likvidácia predmetov.

Všeobecné zásady GratoSfera (voľná hra)

V súlade s pokynmi na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia by mal kvalifikáciu predmetov pre zariadenie GRATOSFERA robiť zamestnanec menovaný riaditeľom školy, ktorý náležite posúdi vhodnosť predmetu na vzdelávanie a jeho „technický stav“ na bezpečné použitie počas hry detí. Voľné predmety nesmú predstavovať nebezpečenstvo pre deti a nemali by byť ostré, vyčnievajúce, pohyblivé a nemali by spôsobiť zranenie dieťaťa počas hry. Bezpodmienečne treba vylúčiť použité sklenené predmety, a to aj v malom množstve. Predmety by nemali byť kontaminované nebezpečnými chemikáliami, masťami atď. Textilné výrobky musia pre deti byť bezpečné z hľadiska biologických rizík: vírusy, parazity, roztoče, hmyz atď. Usporiadanie predmetov v kontajneri by sa malo riadiť zásadou: ťažké predmety umiestnené najnižšie a všetky objekty majú byť uložené stabilne.

Voľná hra by sa mala konať v určenom čase pod priamym dohľadom učiteľa, ktorý by mal zaistiť bezpečnosť detí.

Odbor mestského hospodárstva mestského úradu v Gdansku upozorňuje, že odpad, ktorý je zničený a nie je vhodný na ďalšie použitie, by sa mal likvidovať náležite a zodpovedne. Suroviny by mali byť oddelené a umiestnené do vhodnej nádoby na zbernom mieste organizovanom príslušnou školou. Neobvyklý a nebezpečný odpad, ako je nábytok, vozíky, koberce, koberčeky, dosky atď., ktorý nemôže zostať v odpadkových košoch, musí škola odnieť na príslušné miesto na zneškodnenie v súlade s tabuľkou VYBAVENIE GRATOSFERA.

Osobitná pozornosť by sa mala venovať elektrickým a elektronickým predmetom. Odpad z elektrického a elektronického zariadenia obsahuje veľa látok alebo kovov, ktoré sú toxické, a preto by nemali byť súčasťou GRATOSFERA. Ak sa tam takýto odpad dostane, musí byť kompletný, bez demontovaných prvkov a nesmie predstavovať hrozbu pre používateľov ani pre životné prostredie.

V Gdanskom systéme nakladania s komunálnym odpadom predstavujú školy pozemky, kde nebývajú žiadni obyvatelia, a preto môžu bezplatne (v rámci poplatku za nakladanie s komunálnym odpadom) doručiť do PSZOK (zberné miesto komunálneho odpadu) iba taký odpad ako: papier, obaly na sklo, kovy, plasty, obaly z viacerých materiálov a zelený odpad. Ostatný odpad môžu školy odovzdať do recyklačného závodu podľa platného cenníka alebo s využitím komerčných služieb ponúkaných spoločnosťami zberajúcimi tento odpad v meste Gdansk.

Maďarsko (Podrobné informácie sú k dispozícii aj v maďarčine.)

V Maďarsku existujú tri hlavné úrovne regulácie bezpečnosti a ochrany zdravia v školskom prostredí. Najvyššiu úroveň reprezentuje Národný zákon o verejnom vzdelávaní z roku 2011,

ktorý deklaruje, že žiaci majú právo na vzdelávanie v zdravom a bezpečnom prostredí, a rovnako aj na primerané množstvo voľného času a zábavy. Žiaci majú tiež právo upozorniť dospelého, ak si všimnú nejaký problém s akýmkoľvek zariadením, ktoré používajú v škole. Avšak nie je podrobne špecifikované, čo znamená „zdravé a bezpečné prostredie“, okrem niekoľkých základných údajov (napríklad primeraná teplota). Druhou úrovňou, ktorou sa školy musia riadiť, sú predpisy určené ich regionálnym úradom školskej správy. V prípade, že táto úroveň nie je bližšie určená, škola si môže vytvoriť svoje vlastné pravidlá pre žiakov a zamestnancov, ktoré by mali v rámci všeobecnej politiky školy dodržiavať.

V prípade, že používanie tzv. „loose parts“ (voľných predmetov) nie je spomenuté na žiadnej z týchto úrovní (a žiadna z položiek na zozname, o ktorom sme sa informovali nie je spomenutá), je v právomoci riaditeľa školy rozhodnúť, či sa určité voľné predmety môžu používať pri hre vo voľnom čase alebo nie. Toto sme v rozhovoroch s riaditeľmi škôl viackrát zopakovali a najdôležitejším faktorom, ktorý uviedli pri zvažovaní možného používania voľných predmetov bola otázka, či by si tými predmetmi žiaci vedeli ublížiť. Dôležité je poznamenať, že celkovú zodpovednosť za monitorovanie bezpečnosti detí v škole nesie dospelý, ktorý na ne dohliada (v maďarských školách je to najčastejšie pedagogický personál).

Pri rozhodovaní o zavedení tzv. „loose parts play“ (aktivity s voľnými predmetmi) musia riaditelia škôl zvážiť potenciálne nebezpečenstvá, ako aj výhody týchto predmetov. Jeden vedúci školy opísal činnosti, ktorými sa snažia minimalizovať riziká:

- kontrola povrchu predmetov, či sa na ňom nenachádzajú triesky alebo klince (v prípade predmetov vyrobených z dreva)
- zákaz jedovatých materiálov a akýchkoľvek zložiek, ktoré môžu spôsobiť ujmu, ak sa dostanú do úst (rastliny, farby atď.)
- kontrola veľkosti (ak je príliš malý, predstavuje nebezpečenstvo zadusenia; ak je príliš veľký a ťažký, môže byť veľmi nebezpečný (napr. starý nábytok, poľená)
- zákaz používania sklenených predmetov alebo akéhokoľvek iného materiálu, ktorý sa môže ľahko rozbiť
- neodporúčajú sa predmety, v ktorých sa deti môžu nielen ukryť, ale môžu byť v nich aj uzavreté
- ostré a kovové predmety, ktorými si môžu deti ľahko a rýchlo ublížiť, sú zakázané (píla, stanové kolíky....)

Iní riaditelia majú na niektoré položky odlišný názor. Napríklad ďalší riaditeľ by nezakázal veľké predmety kvôli ich hmotnosti, a ani predmety, do ktorých sa deti vedia schovať.

Pri prechádzaní zoznamu voľných predmetov môžeme skonštatovať, že väčšinu z nich by sa dalo používať bez problémov a iné by sa mali používať len pod prísny dozor (ako napríklad sviečky, fakle, oheň vo všeobecnosti). Dôležité je individuálne posúdiť, či ich deti môžu používať pod dohľadom alebo vôbec (napríklad kladivá, píly, háky, kolíky). Dospelí musia tieto predmety pravidelne kontrolovať, či nie sú poškodené, a keď sa už použitý predmet stane odpadom, mali by zvážiť jeho likvidáciu.

Škótsko(Podrobné informácie sú k dispozícii aj v angličtine.)

Inšpektorát starostlivosti v Škótsku podporuje dobrodružné aktivity:

“Inšpektorát starostlivosti podporuje pozitívny prístup k riziku s cieľom dosiahnuť najlepšie výsledky pre deti... Napríklad nabádame služby na hodnotenie rizika pre podporu detí pri potenciálne nebezpečných činnostiach, ako je spracovanie dreva s použitím skutočných nástrojov, skúmanie prírody a hra v blate a daždi. Písomné hodnotenie rizika neočakávame pri každodenných herných aktivitách.” (Inšpektorát starostlivosti, 2016:18)

Hoci inšpektorát starostlivosti neočakáva písomné posúdenie rizika pri každodenných herných aktivitách, stále platí povinnosť vykonať posúdenie rizika a prínosov pri zaobstarávaní aktivít s voľnými predmetmi.

Posudzovanie rizika a prínosu bude zahŕňať plány na zabezpečenie kontroly voľných predmetov pred použitím a systém priebežného overovania. Pri tom, ako sa s nimi deti hrajú sa predmety môžu rozbiť a niektoré materiály môžu zhrdzaviť, zhníť alebo sa môžu pokaziť. Riziká alebo nebezpečenstvá spojené s niektorými predmetmi sa môžu meniť v závislosti od poveternostných podmienok, napríklad použitie niektorých môže byť nevhodné v daždivom počasí, vo veternom počasí alebo vo veľmi horúcich podmienkach. Všetky kontroly by mali byť zdokumentované a podporené jasnými zásadami v jednotlivých zariadeniach.

Všetci zamestnanci by mali byť oboznámení s analýzou rizík aj prínosov a s postupmi kontroly a odkladania voľných predmetov. Zaoberanie sa otázkami zdravia a bezpečnosti prostredníctvom prístupu založeného na rizikách a prínosoch môže tiež pomôcť zamerať pozornosť zamestnancov na výhody rizikovej hry (Knight, 2011:113).

Osvedčené postupy a prístup založený na právach naznačujú, že deti by mali mať možnosť plne sa zúčastňovať na aktivitách (Knight, 2011:13). Deti by mali byť vyzvané, aby sa podelili o svoje skúsenosti, čo pomáha pri plánovaní a prehodnocovaní aktivity s voľnými predmetmi. Zapojenie detí do celého procesu vedie k plynulejšiemu priebehu aktivity s voľnými predmetmi.

V Spojenom kráľovstve neexistujú žiadne osobitné predpisy týkajúce sa voľných predmetov ani zoznam povolených voľných predmetov. Keďže prostriedky používané pri aktivitách s voľnými predmetmi nie sú vo všeobecnosti hračky, norma BS EN 71 o bezpečnosti hračiek sa na ne nevzťahuje.

Na posúdenie vhodnosti predmetu na hranie pre deti je často potrebný zdravý rozum a kontext. Existujú však materiály, pri ktorých by ste mali byť obzvlášť opatrní a v niektorých prípadoch sa ich používaniu vyhnúť. Podrobnejšie informácie nájdete v anglickej verzii Príručky Loose Parts Play.

Odkazy a ďalšie informácie:

- Care Inspectorate, Positive Approach to Risk in Play www.careinspectorate.com/index.php/guidance/9-professional/2961-positive-approach-to-risk-in-play Accessed 22 November 2022
- Health and Safety Executive, Children's Play and Leisure: promoting a balanced approach www.hse.gov.uk/entertainment/childs-play-statement.htm Last accessed 22 November 2022
- Knight, S. (2011) Risk and Adventure in Early Years Outdoor Play. London: SAGE.
- Play Scotland, Managing Risk webpage www.playscotland.org/learn/health-safety/managing-risk-play-provision Accessed 22 November 2022
- Potter, D. (1997) Risk and Safety in Play. Oxon: Taylor & Francis.

Pod'akovanie

Časti tohto manuálu boli odvodené z „Loose Parts Play Toolkit“, vydanie z roku 2019 , ktoré v Škótsku prvýkrát vydala organizácia Inspiring Scotland. Povolenie si vyžiadali autorky Theresa Casey a Juliet Robertson a vydavateľ.

Fotografie (kredity budú vo finálnej verzii)

Dizajn Magdalena Buda; Martyna Padoł

Mimovládne organizácie a školskí partneri

Rogers Személyközpontú Oktatásért Alapítvány, Maďarsko
Iskolánk tanulóiért Alapítvány, Maďarsko

www.rogersalapitvany.hu

FUNDACJA GRATOSFERA, Poľsko
Szkoła Podstawowa nr 5 im., Poľsko

www.gratosfera.pl

TANDEM n.o., Slovensko
Základná škola Adolfa Majthényiho s vyučovacím
jazykom maďarským - Majthényi Adolf Alapiskola

[TANDEM, n.o. \(tandemno.sk\)](http://TANDEM, n.o. (tandemno.sk))

East Lothian Play Association, Škótsko
Základná škola Windygoul, Spojené kráľovstvo

www.elpa.org.uk

Informácie o autorských právach, ISBN, dátum vydania atď.

Erasmus+

Zrieknutie sa zodpovednosti: Vyvinuli sme všetko primerané úsilie na zabezpečenie presnosti a platnosti informácií v tejto publikácii. Normy, právne predpisy a osvedčené postupy sa však môžu meniť a autori a partneri neprijímajú žiadnu zodpovednosť za prípadné chyby alebo opomenutia. Externé odkazy sú poskytované používateľom ako služba. Autori a partneri neprijímajú žiadnu zodpovednosť za presnosť alebo obsah týchto strán.

Hra s volnými predmetmi

- Manuál

